

Kronstadt
av
VI Lenin & Leo Trotskij

Innehållsförteckning

Förläggarens förord.....	3
Pierre Frank:	
Om Kronstadtopproret 1921.....	5
Texter av V I Lenin.....	22
En allt sämre situation.....	22
Om partiets enhet.....	22
Lärdomarna av Kronstadt.....	23
Skärpning i leden!.....	25
Kronstadts plats i historien.....	25
Lögnkampanjen.....	26
Vädjan om proletär solidaritet.....	28
Klassanning.....	30
Det ryska kommunistpartiets taktik.....	31
Texter av L Trotskij.....	33
Ex-general Kozlovskijs revolt och krigsfartyget Petropavlovsk.....	33
Ultimatum.....	33
Kommentarer till den utländska pressen.....	34
Kronstadt och börsen.....	35
För att hedra minnet av Kronstadts hjältar.....	37
Anförande till den revolutionära ungdomen.....	37
Wendelin Thomas' frågor.....	38
Det behövs en pamflett om Kronstadt.....	40
Ramaskri om Kronstadt.....	41
Mer om undertryckandet av Kronstadt.....	47
En tragisk nödvändighet.....	49
Kompletterande material:	
John G Wright:	
Sanningen om Kronstadt.....	50

Förläggarens förord

Anarkister, socialdemokrater och antikommunister på högerkanten bildar ett spektrum av motståndare till bolsjevismen som vidhåller att Sovjetregeringens nertryckande av Kronstadt-upproret 1921 är ett bevis på att Leninismen bildade grogrund för stalinismen. Det är denna anklagelse som har satt ett historiskt strålkastarljus på Kronstadt och förvandlat själva ordet till en favoritslogan för antibolsjevikerna.

Denna bok innehåller V. I. Lenins och Leo Trotskijs viktigaste uttalanden kring revolten, de två centrala sovjetledare som bar det politiska och militära ansvaret för att upproret slogs ner. Den innehåller därför ett slutgiltigt svar på attackerna mot bolsjevikerna.

Innan vi går in på ytterligare detaljer om denna boks innehåll återger vi nedan en redogörelse för Kronstadtrevolten, som är värdefull för läsaren på grund av dess koncisa, faktiska beskrivning av händelseförloppet. Redogörelsen utgör huvuddelen av en lång fotnot om Kronstadt som finns i Trotskijs *Sotjinenija* (Samlade Verk), publicerade i Sovjetunionen 1926.¹

* * *

Oroligheterna i Kronstadt började den 28 februari 1921. Den 1 mars hölls ett möte i Kronstadt med 12 - 14 000 kadetter, rödarmister och arbetare som deltagare. Närvarande var kamrat Kalinin, ordförande för [sovjeternas] allryska centrala verkställande utskott, som hade gjort en särskild resa till Kronstadt; och kamrat Kuzmin, minister för den baltiska flottan. Under inflytande av antikommunistisk agitation antogs en resolution, som lags fram av kadetten Petritjenko från krigsfartyget *Petropavlovsk*. Resolutionen krävde fria val till sovjeterna med deltagande av anarkister och vänster-socialistrevolutionärer (SR), legalisering av de socialistiska partierna och anarkisterna, avskaffande av de politiska avdelningarna (i flottan) och avdelningarna för särskilda ändamål, tillbakadragande av *zagruditelnye otryady*,² återupprättande av fri handel och frigivning av politiska fångar. Den 2 mars bildades, vid ett möte med delegater från alla enheter, en ”revolutionskommitté” med Petritjenko som ordförande, som tog över makten i staden. Denna dag kan betraktas som inledningen på det öppna upproret.

Upprorsmakarnas situation var ganska gynnsam. De hade tagit kontroll över en första klassens marin fästning, som hade kommandot över infarten till Petrograd och åtskilliga krigsfartyg. Deras antal närmade sig femtontusen allt som allt, och de hade tungt artilleri, maskingevär, granatkastare osv till sitt förfogande. Huvudparten av upprorsmakarna var kadetter. Garnisonen (som bestod av markstyrkor) och (civil)befolkningen intog en passiv hållning.³ *Kursantij*⁴ ville inte ansluta sig till upprorsmännen och hela gruppen tog sig över isen till Oranienbaum den 3 mars.

Röda Arméns ledning togs på sängen av upproret och intog till en början en vänta-och-se attityd, och räknade med en förändring av upprorsmännens hållning. Under åtskilliga dagar vidtogs inga aktiva operationer på någondera sidan. Men samtidigt tilldrog sig revolten den internationella

1 George Saunders översatte fotnoten från band 17, bok 2 av *Samlade Verk*. Noten var utan tvivel utarbetad av utgivarna snarare än av Trotskij själv, men det är sannolikt att Trotskij läste och godkände den.

2 Detta var *gränsenheter* eller beväpnade utsända från Sovjetregeringen som arbetade i städernas utkanter för att förhindra icke auktoriserad handel under inbördeskriget, de hindrade Petrogradarbetarna från att ta hantverksprodukter till den närbelägna landsbygden för att byta mot mat, och konfiskerade matvaror från dem som försökte föra in dem i städerna utan tillstånd. *Engelske översättaren*.

3 Kronstadts totala befolkning var ca femtiotusen.

4 *Kursantij* var militära kadetter ur Röda Armén. Detta avser de enheter som var förlagda till Kronstadts marinbas.

borgarklassens och de ryska vitgardisternas uppmärksamhet, vilka – inte utan skäl – i Kronstadt såg ett hot mot Sovjetmakten. Om det hela hade fått fortsätta skulle Kronstadt ha blivit en attraktionspol för alla kontrarevolutionära styrkor. Det fanns inget utrymme för mer tidsspillan. Det var nödvändigt att handla beslutsamt och snabbt.

Läget förändrades i och med kamrat Trotskijs ankomst till Petrograd den 5 mars omkring kl 13, i sällskap med kamraterna S. S. Kamenev, Lebedev och Tuchatjevskij. Samma dag kl 14 utfärdades en maning ”Till garnisonen och befolkningen i Kronstadt och de upproriska fästningarna” med det kategoriska kravet att omedelbart lägga ner vapnen.¹ Kamrat Tuchatjevskij utnämndes till befälhavare för de trupper som skulle operera mot Kronstadt. Ordföranden för Republikens militära råd (Trotskij) beordrade honom att slå ner upproret på kortast möjliga tid.

Den 8 mars kl 5 inleddes ett allmänt anfall mot Kronstadt. Offensiven utfördes av två grupper: en sydlig grupp från Oranienbaum, och en nordlig från Sestoretsk. Den södra gruppens attack misslyckades: en del av trupperna gick över till upprorsmännens sida, och en annan sektion, som inkluderade ett specialregemente och några *kursantij*, bröt igenom till Kronstadts stad men retirerade under trycket av upprorsmännens numerärt överlägsna styrkor. Även den norra gruppens attack slutade med ett misslyckande. Mellan 9 och 16 mars förekom inga militära operationer. Under denna tid vidtog Röda Armén avgörande åtgärder för att förstärka trupperna med nya enheter – kommunistiska avdelningar och fler *kursantij*. Dessutom förstärktes det tunga artilleriet och ingenjörstrupperna. Trehundratjugo delegater från den tionde partikongressen, som då pågick, anlände också och förenade sig med de aktiva stridande. Intensifierat politiskt arbete pågick bland de militära enheterna.

Upprorsmakarna å sin sida utökade sina styrkor med desertörer och kontrarevolutionärer bland befolkningen. Den 16 mars kunde de räkna in 16 300 bajonetter. Den 15 mars utgick order om frontalangrepp natten mellan den 16 och 17, med målet att ta kontroll över fästningen. Efter ett artilleribombardemang som inleddes kl 14 den 16 mars började de röda trupperna sin offensiv och förflyttade sig över isen mot Kronstadt under hela natten och de tidiga morgontimmarna. Efter våldsamma strider bröt de sig igenom, intog staden, och gatustrider blev följden. Upprorsmännen försvarade sig desperat och måste drivas bort byggnad för byggnad. Oavbrutna strider pågick ända till morgonen den 18 mars när hela staden slutligen intagits de röda styrkorna. Vid denna tidpunkt kapitulerade slagskeppen *Petropavlovsk* och *Sevastopol*. En del upprorsmän flydde till Finland.²

* * *

Det mesta av Lenins och Trotskijs texter i denna bok återfanns i en fransk bok med titeln *Cronstadt*, publicerad av Cahier Rouge 1976. Efter publiceringen av den franska boken har emellertid andra texter hittats och/eller översatts, och har lagts till denna volym. Vi står i skuld till Pierre Frank, i Fjärde Internationalens ledning, för hans inledning, som översatts från den franska boken till denna volym.

Som kompletterande material har John G. Wrights artikel ”Sanningen om Kronstadt” lagts till tillsammans med en skriftväxling ur den amerikanska trotskistiska teoretiska tidskriften *New International* från 1938-39.³

1 Not nr 172 i samma band av *Sotjinenija* förklarar att ”detta undertecknades av Trotskij, i egenskap av krigsminister, S: S: Kamenev som överbefälhavare och Tuchachevskij som arméchef, och av Lebedev som statssekreterare.” Ordern återges längre fram i denna text.

2 Historikern Paul Avrich anger antalet 8000.

3 Inte med i denna svenska översättning. - öa.

Meningsutbytet i *New International* speglar uppblussandet av Kronstadtdebatten mellan revolutionära marxister och anarkister under spanska inbördeskriget 1936 - 39. Orsaken till detta var att Kronstadt var en sköld bakom vilken besvärade anhängare till anarkisterna i Spanien kunde avvärja kritik från marxisterna när ledningen för den anarkistiska rörelsen gick med i den kapitalistiska folkfrontsregeringen.

Pierre Franks inledning översattes från franska av Susan Wald. Hon översatte också Trotskijs brev till sin son Leon Sedov, som var skrivna på franska. Fem texter av Trotskij, av vilka några aldrig tidigare funnits på engelska, översattes från ryska av George Saunders. De togs från en samling Trotskij-skrifter i tre band från inbördeskriget, *Kak vooruzhalas' revoliutsiia* (Hur revolutionen beväpnade sig), publicerad i Moskva 1923 - 25 av Sovjets högre militära förlagsråd. Marilyn Vogt har översatt exildokumentet, som Pierre Frank citerar i dess helhet i sin inledande essä, från det ryska handskrivna originalmanuskriptet. Vi tackar Bachmeteff-arkivet, Rare Book and Manuscript Library vid Columbia universitetet för tillståndet att översätta det till denna utgåva.

Samtliga Lenins texter har hämtats från Progress Publishers utgåva av *Collected Works*, som publicerats i Moskva. I hela denna bok har revideringar gjorts för att uppnå enhetlighet i stavning, interpunktion och stil.

[Det finns idag bevis för att upprorets ledare faktiskt hade kontakter med vitgardister. Enligt dokument som publicerats från emigrantgruppers arkiv så visar det sig att självaste Petritjenko, ordförande i revolutionskommittén, tillsammans med andra faktiskt förhandlade med den ledande kontrarevolutionära generalen Wrangel. (enligt Avrigh sid 127) Dokumentet citeras i denna samling.

*Förordet översatt av Göran Dahlman. Texter av Lenin som tidigare funnits översatta till svenska har hämtats ur **Valda verk i 10 band**. Resterande texter, och även Pierre Franks inledning samt Trotskij-texterna översatta från engelska av Göran Källqvist. - Red anmärkning.]*

Pierre Frank:

Om Kronstadtupproret 1921

Upproret i Kronstadt 1921 är en händelse under den ryska revolutionen som då och då ger upphov till politiska diskussioner. De uppstår oftast i samband med att den politik som Kreml eller dess satellitstater för, leder till olust eller kriser inom kommunistpartierna eller deras periferi. Ett exempel på detta var när sovjetiska trupper invaderade Tjeckoslovakien i augusti 1968.

De som driver kampanjer kring Kronstadt har i allmänhet ett mycket enkelt tema: de elaka bolsjevikerna, de elaka kommunisterna, mördar arbetare och krossar friheten. Det började med Kronstadt. Det är Lenin och Trotskij som bär skulden. Stalin och hans efterträdare följde bara i deras fotsteg.

Vid en första anblick kan det se ut som en paradox att kampanjerna om Kronstadt betydligt oftare riktar sig mot Lenin och Trotskij än mot dagens stalinistiska brott, som tenderar att hamna i bakgrunden. Men det är bara vid en första anblick. Kampanjerna inleds när missnöjet ökar inom kommunistpartierna, och syftet med dem är inte att upprätta den historiska sanningen. Det politiska syftet är tvärtom att försöka få personer som påverkas av krisen att orientera sig i riktning mot reformism eller småborgerlig liberalism, istället för att dras till den verkliga bolsjevismen, som har hållits vid liv av Fjärde internationalen och dess sektioner.

De skrifter av Lenin som finns i denna bok härstammar från perioden kring upproret, och pekar i huvudsak på vilka riskerna var. Av Trotskijs bidrag kommer närmare hälften också från denna

period. Övriga skrevs vid tiden för Stalins Moskvarättegångar, där ”Kronstadtaffären” utnyttjades mot Trotskij, som var huvudåtalad. Hans artiklar besvarar därför först och främst argumenten från de som försvarade revolten i Kronstadt.

Vi tänker i denna inledning göra en kort genomgång av Kronstadtopproret. I sin **Ryska revolutionens historia** säger Trotskij att inställningen, att den franska – och därmed även den ryska – revolutionen måste betraktas i sin ”helhet”, ”i bästa fall enbart var en skicklig undanflykt.”

Den ryska revolutionen genomgick olika faser: utvecklingen innan maktövertagandet, inbördeskriget, den Nya ekonomiska politiken, och även de olika stadierna av förfall. Under revolutionens mest ärorika period tvekade inte ledarna att erkänna sina misstag och felaktigheter. Ett exempel är Lenins erkännande att han hade misstagit sig angående offensiven mot Warszawa 1920.¹ Även om vi är fullständigt solidariska med Lenins och Trotskijs verk, så tvekar vi inte att utifrån vårt historiska perspektiv kritiskt bedöma sovjetledningens analyser och beslut vid tiden för Kronstadthändelserna. Vi är inte rädda för att en sådan genomgång skulle förringa oktoberrevolutionens legitimitet eller fläcka ner dess ledares minne.

Först tänker vi skissera läget i Sovjetrepubliken vid tidpunkten för Kronstadtopproret, varefter vi tar upp de bolsjevikfientliga argument som finns i två böcker om Kronstadt som skrivits av anarkister. De är **Kronstadt 1921** av Ida Mett, Stockholm: Federativs förlag, 1969. Den publicerades för första gången på franska 1938 (**La Commune de Cronstadt**). Den andra boken är **Cronstadt 1921, Proletariat contre bolchevism** av Alexander Skirda, som gavs ut 1971. Dessa två böcker är de mest omfattande i ämnet.

Vi kommer sedan att föra en detaljerad diskussion om den amerikanske vetenskapsmannen Paul Avrichs bok, som också heter **Kronstadt 1921**. Slutligen ska vi göra vårt bästa för att besvara frågor som den ryska revolutionens anhängare kan ha om upproret på flottbasen i Kronstadt.

De flesta som använder ”fågelskrämman” Kronstadt för att slå mot bolsjevismen skildrar det hela som en isolerad händelse, och bortser från eller underskattar förhållandena i Sovjetrepubliken under perioden innan och under upproret. Inbördeskriget höll just på att ta slut, eller var bara slut i den meningen att de arméer som leddes av de vita generalerna och stöddes av de kapitalistiska staterna hade besegrats eller hade slutat strida – om det var tillfälligt eller ej kunde ingen säga, eftersom arméerna inte var upplösta. Vita trupper ockuperade fortfarande Svarta havskusten nära Georgien. Även i Sibirien fanns en del trupper, som inte evakuerades av den japanska armén förrän i slutet av 1922. Resterna av general Wrangels armé – mellan 70-80.000 soldater – var fortfarande mobiliserad i Turkiet. Med hjälp av den franska regeringen behärskade Wrangel en stor del av den ryska flottan, som låg för ankar utanför Bizerte (Tunisien).

De pågående förhandlingarna om ett engelskt-ryskt handelsavtal och fredsavtalet mellan Sovjetryssland och Polen pekade på att en period av fred kunde vara på väg. Men de på den tiden mycket talrika emigranterna och mäktiga kapitalistiska krafter (främst oljeindustrin som inte ville ge upp sina exproprierade tillgångar vid Kaspiska havet) kämpade mot att avtalen skulle undertecknas, och försökte provocera fram alla möjliga incidenter över hela världen. Så sent som 1923 ställde den brittiska utrikesministern lord Curzon sovjetregeringen inför ett ultimatum. I början av 1921 var

1 Röda arméns offensiv mot Warszawa inleddes i slutet av juli 1920. Den föregicks av en diskussion i bolsjevikpartiets politbyrå. Lenin trodde att de polska arbetarna skulle hälsa Röda armén som en befriare. Trotskij argumenterade att det tsaristiska Rysslands tidigare förtryckarroll skulle få de polska arbetarna att betrakta sovjettrupperna som inkräktare. Trotskij argumenterade också mot offensiven utifrån militära synpunkter. Sovjettrupperna led ett svårt nederlag, och de som hade varit för offensiven ändrade uppfattning, även Lenin. Den felaktiga politiken ledde till att man tvingades underteckna ett för Sovjetrepubliken mycket ogynnsamt avtal i Riga 18 mars 1921.

alltså bolsjevikerna med rätta benägna att tro att inbördeskriget skulle kunna flamma upp på nytt i kölvattnet på händelser i landet eller vid dess gränser.

På hemmaplan befann sig landet närmast i ett tillstånd av kaos. Industrin stod på randen till sammanbrott, jordbruket hade under flera år blivit eftersatt, ett faktum som flera år efter Kronstadt skulle orsaka svår svält i en stor del av landet. Vid årsskiftet 1920-21 drog väpnade band kring och plundrade nästan överallt. Banden hade stöd från det som återstod av socialistrevolutionärerna, som använde denna märkliga metod för att fortsätta sin kamp mot Sovjetstaten. I denna bok finns ett tal som Lenin höll 24 februari 1920 – det vill säga *12 dagar innan Kronstadtrevolten bröt ut* – och i vilket han i exakta ordalag beskriver landets desperata läge – plundringarna och de uppror som revolutionens fiender provocerade fram.

Vi bör också nämna Antonov-Ovsejenkos långa rapport till Lenin, där han beskrev händelserna i Tambovregionen.¹ Rapporten var inget propagandanummer, utan en uppsatt ledares lägebedömning för att informera de högsta sovjetmyndigheterna. Även om Tambovregionen drabbades mycket hårdare än andra områden, så var den ingalunda något undantag. Sovjetregeringen hotades av ökande anarki som kunde ha slutat i fullständigt produktionsstopp, oförmåga att försörja städerna och garantera en minimal organisation i dem. Det var i denna situation Kronstadtupproret ägde rum. Händelserna i Kronstadt var i själva verket bara en av många som ägde rum under denna period. Att de blivit så berömda har inte så mycket med det relativt lilla antalet inblandade att göra, som vilka de var – Kronstadtmatroserna.

Den riskabelt försämrade situationen förvärrades av det faktum att hundratusentals soldater hade hemförlovats, och den hade fått bolsjevikpartiets ledning att besluta sig för att överge ”krigskommunismen” till förmån för vad som kallades den Nya ekonomiska politiken (NEP). Den bestod i stora drag av att man upphörde med rekvisitionerna av spannmål, delvis återupprättade en marknadsekonomi och införde naturaskatter på landsbygden. Under de följande två åren bidrog dessa åtgärder till att ställa ekonomin på fötter. Frånsett den tidigare nämnda svältkatastrofen, som var begränsad till ett speciellt geografiskt område, och orsakades av katastrofalt dåliga skördar, så förbättrades livsmedelssituationen för befolkningen både i städerna och på landsbygden.

Kronstadtrevolten ägde rum samtidigt som sovjetregeringen började tillämpa NEP.² Den bröt ut i samband med öppnandet av kommunistpartiets tionde kongress. En effekt av upproret blev att oppositionen mot NEP inom partiet försvagades, inte bara från Arbetaroppositionens sida, utan även bland breda grupper som fortfarande hade illusionen om att det var möjligt att gå direkt från krigskommunismen till ett verkligt socialistiskt samhälle, och som inte insåg att övergången till socialismen i ett underutvecklat land omgivet av en fientligt kapitalistisk värld skulle bli svårare än vad de stora marxistiska tänkarna hade förutsett.

Kort sagt går det inte att förstå Kronstadtrevolten utan att se till de nationella och internationella sammanhang under vilka den ägde rum. Och det är bara utifrån detta sammanhang som det går att förstå sovjetledningens analys av Kronstadt och deras beslut angående revolten. Det hotfulla internationella läget innebar att den inhemska situationen utsattes för en avsevärd fara. Proletariatet var försvagat. Den största risken var att det skulle bryta ut ett inbördeskrig, där bönderna som under revolutionen och inbördeskriget hade slutit upp bakom proletariatet nu skulle bryta sig loss och utnyttjas av kontrarevolutionen för att störta sovjetstaten.

1 Hela denna rapport finns på ryska och engelska i **The Trotsky Papers, 1917-1922**, som redigerats av historikern Jan M Meijer på samhällshistoriska institutet i Amsterdam.

2 Det påstås ofta – felaktigt – att det var Kronstadt som tvingade fram NEP. De åtgärder som utgjorde NEP slogs fast vid centralkommitténs möte 24 februari, det vill säga innan upproret började. Själva termen *NEP*, med eller utan citationstecken, användes inte förrän efter maj 1921. (Se E H Carr, **Ryska revolutionen 1917-23**, del 2.)

Om Kronstadtopproret hade fått fortsätta, så kunde det ha fungerat som gnistan som tändar en krut-durk. Bolsjevikerna stod inför följande dilemma: antingen behålla makten över arbetarstaten, eller se kontrarevolutionen inledas i en eller annan politisk förklädning och sluta med ett kontrarevolutionärt terrorvälde som inte skulle lämna ens det minsta utrymme för demokrati. Även om fascismen ännu inte hade ”uppfunnits”, så skulle en groende fascism av värsta sort ha blivit ett oundvikligt resultat av ett uppror mot sovjetregeringen i ett Ryssland som hade upplevt frön till fascismen i form av de Svarta hundradena.¹ Enligt bolsjevikledningens uppfattning skulle de kontrarevolutionära krafterna i landet ingripa öppet med direkt stöd från den internationella kontrarevolutionen om inte Kronstadt snabbt undertrycktes. Kronstadt skulle bli signalen till kontrarevolutionära uppror över hela landet.

Som vi senare ska se, finns det dokument som visar att det fanns grund för denna uppfattning. Man bör också påpeka att personer som Alfred Rosmer och Victor Serge även flera år efter upproret upprätthöll denna uppfattning. De bodde vid den aktuella tidpunkten i Sovjetryssland, och lyssnade av uppenbara skäl med sympati på anarkisternas argument.

Rosmer inledde sin bara som revolutionär syndikalist, och han hade behållit banden till denna miljö. Han var en av de första som reagerade mot symptomen på byråkratiska degenerering. I sin bok **Moskva under Lenin**, som skrevs nästan 30 år efter händelserna, hyste han samma uppfattning som när upproret ägde rum, och han kritiserar Ida Metts bok. Ingen ska påstå att Rosmer lät sin vänskap med Trotskij gå före sanningen: han stödde ingen människa ovillkorligt, och om han hade ansett det vara sin plikt att ändra uppfattning så hade han inte dolt det:

Det var nödvändigt att studera och precisera revoltens natur och framför allt dess orsaker, ty det fanns tydliga sådana. Kronstadt 1921 var inte längre Kronstadt från 1917. I och med att sovjetregeringen flyttat till Moskva hade den tagit en stor del av de militanta med sig. Inbördeskriget hade tagit många. Arbetarförstäderna hade fått släppa till sin beskärda del. Oktoberrevolutionens Petrograd, det Petrograd där revolutionens alla faser utspelat sig gav nu intryck av att vara en huvudstad i onåd som förlorat sin ställning...

Det var bara naturligt att kontrarevolutionära element försökte utnyttja situationen, hålla missnöjet vid liv, förvärta anledningarna till klagomål och skapa ett motstånd mot partiet. Varifrån slagordet ’sovjeter utan bolsjevik’ kom är inte lätt att säga, men det lämpade sig mycket väl för att förena regimens motståndare, i synnerhet socialrevolutionärerna, kadetterna och mensjevikerna, som var ivriga att få revansch. Man kan förmoda att det var de som var den tändande gnistan, och genom den propaganda de gjorde för sina krav kunde de nå sjömän och soldater, vilka till allra största delen var unga rekryter från landet, redan förbittrade över den brutala livsmedelsutskrivning de hört talas om i brev hemifrån...

Även om man skulle medge att revolten utgick från arbetare och matrosar som handlade helt självständigt, på eget initiativ och utan samband med kontrarevolutionärer, måste man erkänna att så snart revolten brutit ut strömmade alla bolsjevikernas fiender till: socialrevolutionärer, både höger- och vänsterfraktionen, anarkister och mensjevik. Den utländska pressen jublade och inväntade inte ens konfliktens aktiva fas innan den beskrev den. Rebellernas program intresserade den sig inte för, men förstod att revolten skulle kunna fullborda vad borgerlighetens förenade ansträngningar inte lyckats genomföra: störta en förhatlig regim vars fall den i många år förgäves väntat på..

¹ De Svarta hundradena var namnet på den ärkereaktionära och monarkistiska ”Ryska Folkunionen”, en politisk grupp som under tsarens styre terroriserade revolutionärer och anstiftade antisemitiska pogromer – öa.

De fakta som återges i broschyren [**Kronstadt 1921** av Ida Mett] visar att det är den provisoriska revolutionskommittén som tagit initiativet till militära åtgärder. På grundval av en falsk nyhet skyndade den sig att ockupera strategiska punkter, ta över statliga institutioner etc. Dessa operationer ägde rum den 2 mars, och det var först den 7 mars som regeringen, sedan den förgäves försökt komma fram till en fredlig lösning, måste besluta sig för att ge order om attack. Socialrevolutionärerna hade tagit som sin uppgift att förhindra en sådan fredlig lösning av konflikten. En av deras ledare, Tjernov, som var en av dessa före detta ministrar i koalitionsregeringen som lett februarirevolutionen tillsammans med Kornilov och Kerenskij, utropade: "Låt inte lura er genom att öppna underhandlingar med bolsjevikerna. De vill underhandla enbart för att vinna tid." Det var med stor motvilja som regeringen satte igång den aktion som blivit oundviklig, vilket en av "Arbetaroppositionens" ledare, Lotovinov, vittnar om. Han anlände till Berlin den 21 mars och deklarerade: "De nyheter som den utländska pressen publicerar om händelserna i Kronstadt är mycket överdrivna. Sovjetregeringen är tillräckligt stark för att slå ner rebellerna. Att man dröjt med ingripanden beror på att man vill skydda befolkningen i staden."

Lotovinov hade i onåd skickats till Berlin, och det faktum att han tillhörde "Arbetaroppositionen" ger ett extra värde åt hans deklARATION.¹

Victor Serge kom från de anarkistkretsar som lutade mot bolsjevismen, och vanns över av oktoberrevolutionens radikalism, men han behöll kontakten med sina forna vänner. Vid en internationell kongress i juli 1936 valdes han in i generallrådet för Rörelsen för Fjärde internationalen (RFI). Under den spanska revolutionen fjärmade han sig från Fjärde internationalen och intog ståndpunkter som ådrog honom hård kritik från Trotskij. Under samma period tvingades Trotskij besvara de anklagelser som riktades mot honom i fråga om Kronstadt, men ändå diskuterar Victor Serge så här om Kronstadt i sin bok **En revolutionärs minnen**:

"Den tredje revolutionen!" sade en del anarkister som var fullproppade med barnsliga illusioner. Men landet var fullständigt utmattat, produktionen nästan avstannad, och det fanns inte längre reserver av något slag, inte ens själsliga. Den elit inom proletariatet som formats i kamp under den gamla regimen var bokstavligen decimerad. Partiet, som svällt ut genom tillströmning av lycksökare, ingav inget förtroende. Av de andra partierna fanns bara en försvagad och tämligen oduglig ledarkader kvar. De kunde säkert rekonstruera sig på några veckor, men bara genom att samla besvikna, missnöjda, bittra människor kring sig – och inte som 1917 den unga revolutionens entusiaster. Sovjetdemokratin saknade entusiasm, hjärnor, organisation, och den hade bara svältdrabbade och desperata massor bakom sig. Den folkliga kontrarevolutionen översatte kravet på fritt vald sovjeter till kravet på "sovjeter utan kommunister". Om den bolsjevikiska diktaturen föll, skulle vi snart ha kaoset över oss, och med kaoset skulle vi få bonderesningar och blodbad på kommunister, och vips skulle vi ha emigranterna tillbaka och till slut en ny, oundvikligen antiproletär diktatur. Telegrammen från Stockholm och Tallin intygade att emigranterna hyste just sådana förhoppningar. Inom parentes sagt styrkte dessa telegram ledarna i deras avsikt att fort slå ner Kronstadt, kosta vad det kosta ville. Vi resonerade inte i ett tomrum. Vi visste att det bara i det europeiska Ryssland fanns ett femtiotal upprorshärdar bland bondebefolkningen. Söder om Moskva i Tambovdistriktet förfogade en höger-socialrevolutionär lärare, Antonov, som krävde sovjetregimens avskaffande och konstituerande församlingens återupprättande, över en välorganiserad armé på flera tiotal tusen bönder. Han hade förhandlat med de vita. (Tuchatjevskij gjorde slut på detta Vendée² vid mitten av år 1921.) Under dessa förhållanden borde partiet ge vika, erkänna att den ekonomiska

1 Alfred Rosmer, **Moskva under Lenin**, Göteborg: Partisanförlaget 1971, s 123-25. (Även på www.marxistarkiv.se.)

2 Vendée är en provins i sydvästra Frankrike, som under den franska revolutionen var fäste för de kontrarevolutionära krafterna – öa.

regimen var outhärdlig, men inte släppa ifrån sig makten. "Trots sina fel och sina missgrepp" skrev jag, "är bolsjevikpartiet i detta ögonblick den stora, organiserade, kloka och säkra kraft som man trots allt måste lita till. Revolutionen har ingen annan stomme och är inte längre i stånd att förnya sig i grunden."¹

De ultravänsterister och spontanister som idag åberopar Kronstadt mot Trotskij och Fjärde internationalen har hittat 1921 års Arbetaropposition, och försöker använda den mot oss. Arbetaroppositionen leddes av Kollontaj och Sjljapnikov och bekämpades av Lenin, och den fördömdes politiskt av kommunistpartiets tionde kongress, som hölls mitt under Kronstadtopproret. Vad hade Arbetaroppositionen då för inställning till Kronstadt?

Mycket av denna strömnings kritik innehöll förvisso korrekta observationer angående faran för byråkratisering. Vid flera tillfällen, även under den tionde kongressen, medgav Lenin villigt att dessa observationer var riktiga, och han talade om att arbetarstaten hade byråkratiska deformationer. Man kan kämpa mot den linje som Arbetaroppositionen föreslog för att avhjälpa situationen. Långt från att stöda upproret intog dock Arbetaroppositionen under den tionde kongressen en klart fientlig hållning till Kronstadt, och många av dess medlemmar deltog till och med i striderna för att krossa revolten (som Alfred Rosmer nämner i det tidigare citerade stycket).²

Ida Metts och Alexander Skirdas böcker består till största delen av beskrivningar av händelserna och förstahandsuppgifter från personer som deltog i Kronstadtopproret eller från ryska anarkister som stödde det. Författarna lägger fram dessa redogörelser och påståenden utan att en enda gång granska dem kritiskt. Även om vi inte vill ifrågasätta uppgiftslämnarnas goda vilja, så är det ett välkänt faktum att vittnesmål aldrig kan tas som dagens sanning.

De anarkistiska författarna ger själva ofta något förenklade förklaringar. De säger till exempel att Petrogradarbetarna, som hade gått ut i strejk några dagar innan Kronstadtopproret bröt ut, avbröt sina aktioner istället för att utvidga dem därför att de helt enkelt både hotades och erbjöds eftergifter. Det faller inte författarna in att Petrogradarbetarna hade strejkat av ekonomiska orsaker, utan avsikt att störta regimen, och att de avbröt sin strejk just för att inte bli sammankopplade med en kamp som syftade till just det.

Ytterligare ett exempel är tanken att Kronstadtrebellerna handlade utifrån en rent frihetlig idealism, medan Petrogradarbetarna bara var ynkryggar med strikt ekonomiska strävanden. Även om Ida Mett är mer återhållsam än Skirda, så glömmer hon ändå inte att påpeka att mensjevikerna (som vid denna tidpunkt hade en del anhängare i Petrograd) var splittrade. Även om de fortfarande var fient-

1 Victor Serge, **En revolutionärs minnen**, Stockholm: Coeckelberghs, 1975. Serge har naturligtvis fört fram sina uppfattningar om Kronstadt i fler skrifter: se särskilt *La Vie ouvrière*, nr 152, 31 mars 1922, "La tragique d'une révolution"; nr 159, 19 maj 1922, "Le probleme de la dictature"; nr 182, 3 november 1922, "Dictature et contre-révolution économique". Se även de artiklar som publicerades i *La Révolution prolétarienne*: nr 254 och 257, 10 september och 25 oktober 1937, under rubriken "La Vie et les faits"; nr 277, 25 augusti 1938, "Cronstadt 1921: Défense de Trotsky, response à Trotsky" (under rubriken "La Vie et les faits"). I **The Life and Death of Leon Trotsky**, som han skrev tillsammans med Natalja Sedova Trotskij, tar Serge också upp Kronstadt – PF:s anmärkning.

2 Vi har inte för avsikt att i denna inledning behandla Arbetaroppositionen. Därför ska vi här bara nämna att den för att bekämpa byråkratin lade huvudvikten vid ledningen för fackföreningarna, som för Arbetaroppositionen var arbetarklassens verkliga företrädare – trots att byråkratin tog över där precis som i alla andra apparater. Fackföreningsapparaten blev en del av sovjetbyråkratin och gav den en klar högerinriktning. Arbetaroppositionens politiska svaghet blev snart uppenbar. Varken Sjljapnikov eller Kollontaj deltog senare i någon opposition, och arbetade till och med för Stalin. Kollontaj skrev en artikel som rättfärdigade uteslutningen av vänsteroppositionen vid den femtonde kongressen (publicerad i *l'Humanité* 21 november 1927), och under Stalin var hon i flera år ambassadör i Stockholm. Sjljapnikov försvann under utrensningarna som krossade bolsjevikpartiet. - PF.

liga mot bolsjevikerna, så nämnde vissa av dem den kontrarevolutionära fara som kokades ihop i Kronstadt.

Författarna hävdar, att om upproret hade hållit ut, eller om det hade brutit ut två veckor senare, så skulle Kronstadt ha inneburit ett hot mot Petrograd. Mett skriver: ”Med vapenmakt skulle de aldrig segra. I bästa fall kunde man hållit Röda Armén stängden i fjorton dagar, vilket skulle kunna haft en viss betydelse – i och med islossningen förvandlades Kronstadt till en verklig fästning, i stånd att försvara sig.” (Sid 25.)

Vi ska senare se att något oväntat ägde rum mellan upprorets inledning och den uppseglande organiserade sammansvärjningen. Men ingen av författarna förklarar hur en fästning av denna typ hade kunnat vara ointaglig utan förstärkningar utifrån, förstärkningar som bara kunde komma från de vita och de kapitalistiska makterna. Skirda kanske märker hur svaga hans argument är, och försöker tona ner denna risk genom att föra fram följande jämförelse: ”Det går inte att förneka att den internationella reaktionen – som alltid – verkligen spekulerade i detta uppror. Hade den inte också spekulerat i Lenin, när han på väg till Ryssland korsade hela den tyska fronten i sitt berömda plomberade tåg?” (Sid 68.)

Det fanns inget plomberat tåg som ”korsade hela den tyska fronten”.¹ Men hur kan man ställa Lenin på väg till sitt hemland för att driva på revolutionen på samma plan som ett uppror mot regeringen som inrättades av oktoberrevolutionen! Förvisso är inte Skirda speciellt noggrann med sanningshalten i sina påståenden. När man läser hans bok får man för första gången läsa vad ingen annan historiker, oavsett uppfattning, tidigare upptäckt: ”Majoriteten vid partiets tionde kongress ansåg att Kronstadt hade rätt, men slöt ändå upp bakom Lenin, Trotskij, Zinovjev och de andra ledarna.” (Sid 70-71.)

Inte en enda gång analyserar de två anarkistiska författarna den situation som Sovjetryssland stod inför. Inte ett ord sägs om hotet från utlandet. Som mest erkänner Ida Mett att det existerade inhemska problem och en situation där till och med en del av proletariatet hade demoraliserats: ”Fabriksstöder blev ett slags kompensation för den uruselt betalda arbetskraften.” (Sid 5.)

På Trotskijs påstående att de upproriska Kronstadtmatroserna inte var de samma som hade stått i främsta ledet 1917 och därefter hade kämpat på alla fronter, utan var politiskt mer efterblivna och till och med reaktionära element, så svarar Ida Mett bara att det gällde överallt. ”Trotskijs teori att Kronstadt hade berövats sina bästa element håller inte. Kronstadt hade berövats sina bästa element lika mycket som Ryssland i sin helhet, som knappt hade rest sig efter inbördeskriget.”²

Alla människor är goda, alla människor är onda – det är upp till oss alla att välja vilket påstående som bäst passar det vi vill försvara. Hursomhelst är det bekvämare att gå in på detta än på en mer uttömmande analys, vilket exempelvis Lenin gjorde. Han insåg att sovjetsamhället inte bara hade berövats sina bästa element, utan också att personer som sökte personlig vinning hade dragits in i statsapparaten, och han föreslog därför åtgärder för att ta itu med det.

Ska man verkligen behöva bemöta de gamla käpphästen ”bolsjevikisk moral”, som Mett diskuterar i sin bok? Även Skirda behandlar den, och citerar med gillande anarkisten Bakunins skällsord mot marxisterna på 1800-talet. Skirda utnyttjar Bakunins gamla ord mot bolsjevikerna: de ”ljuger alltid. Det är deras styrka, deras liv, hela hemligheten bakom deras existens. De har upphöjt falskheten till vetenskap, och det finns ingen regering i världen som kan tävla med dem i att förfälska sanningen.”

1 Det ”plomberade tåget”, som efter februarirevolutionen förde Lenin och andra ryska emigranter från Schweiz via Tyskland tillbaka till Ryssland, korsade inga militära fronter. Det tog passagerarna från det neutrala Schweiz till det neutrala Sverige, varifrån de for till Finland, som då fortfarande var en del av Ryssland.

2 Detta citat finns inte i den svenska upplagan. P Frank citerar ur den franska upplagan sid 20. - öa.

Våra författare – som nuförtiden kan vända sig till den ortodoxa slavofilen Solzjenitsyn för att få moraliskt stöd gentemot bolsjevikerna – ljuger inte, de förvanskar bara bolsjevikernas ståndpunkter. När bolsjevikerna säger att generaler, kontrarevolutionärer, försökte manipulera upprorsmännen, då vänder anarkisterna det till ett påstående att det var dessa generaler som utlöste upproret, och att ”Lenin, Trotskij och hela partiledningen mycket väl visste, att det inte var frågan om någon 'generalrevolt'.” (Mett, sid 17.) I större eller mindre utsträckning utsätts samtliga fakta för denna behandling. De gör inte det minsta försök till en seriös analys av situationen, men samtidigt finns det överväganden av annan ”teoretisk” karaktär i deras verk. För att illustrera hur dessa tilltänkta dråpare av den revolutionära marxismens drake tänker ska vi ge några exempel.

Låt oss första lyssna till Ida Mett. Efter att ha slagit fast att **Den förrådada revolutionen** visar att Trotskij inte förstod ”byråkratins födelse”, ger Mett sitt teoretiska bidrag i denna fråga: ”Man behöver inte länge leta efter byråkratiseringens orsaker. Dess rötter var djupt förankrade i den bolsjevikiska statsuppfattningen; uppfattningen att staten måste ledas och kontrolleras av ett enda parti, som självt är absolutistiskt och byråkratiserat organiserat.” (Sid 54.)

Byråkratiska uppfattningar ger upphov till byråkrati på samma sätt som opium orsakar sömn genom sina sömngivande egenskaper. Trotskij gjorde fel som förklarade byråkratins tillväxt och uppkomst med landets efterblivenhet, låga kulturella nivå och revolutionens isolering. Nej, det var ett begrepp eller en idé som orsakade det sociala fenomenet stalinismen. Ida Mett har säkerligen aldrig funderat över varför vi inte lever i en lycksalighetens värld efter Jesus och Buddha, efter Bakunin, Tolstoj, Gandhi och så många andra godhetens apostlar. De inskränker mänsklighetens historia till en kamp mellan gott och ont. Ändå känner sig Ida Mett tvungen att angripa Trotskijs argument om böndernas inställning (som hon hursomhelst inte förstått). Hon skriver så här:

Det finns folk som på en och samma gång påstår, att dels var Kronstadtrevolten mot byråkratin en bonderevolt och dels var byråkratin själv av bondeursprung. Att bolsjevikerna med en sådan uppfattning om bondeklassen vågade förespråka den socialistiska revolutionens idé — och i ett agrarland! — är underligt.

Det finns de som påstår, att bolsjevikerna tillgrep handlingar i stil med Kronstadtrevoltens kväsande i hopp om en kommande världsrevolution, vars föregångare de ansåg sej vara. Men en revolution i ett annat land, skulle inte den ha inspirerats av ryska revolutionens anda? Med tanke på den enorma moraliska auktoritet som ryska revolutionen åtnjuter världen över, måste man fråga sig om inte denna revolutions avvikelser skulle kunnat lämna kvar ett bestående intryck på andra länder. (Sid 54-55.)

Återigen är det idéer, eller avvikelser från dem, som avgör revolutionens karaktär. Den historiska materialismen har ersatts av den mest förenklade typ av filosofisk idealism.

Om vi lämnar Ida Mett och går över till Skirda, så möts vi inte längre av förvirring utan av ohämmat vanvett:

NEP... [var] ett öppet och rättframt återvändande till kapitalismen, vilket säkerligen inte skulle ha varit möjligt utan att förtrycka proletariats sista revolutionära andetag i Kronstadt...

De ryska bönderna och arbetarnas oktober går inte att förlika med bolsjevikernas... Den bolsjevikiska kontrarevolutionen... När en ledande grupp i oktober 1917 ersattes av en annan så blev skillnaden bara sättet att regera; dekretens tidsålder hade inletts... I juni 1918 nationaliserades de största fabriker, och det innebar att de hamnade under regeringens och ekonomikommissariatets direkta kontroll...

Villfarelsen om en ”proletariats diktatur” i ett land där bönderna utgjorde nio tiondelar av befolkningen...

Inbördeskriget skulle göra det möjligt att förvärpa denna konstgjorda motsättning mellan

städerna och landsbygden.

[Med NEP] hade Lenin därför lyckats i sitt vågspel: att återuppliva kapitalismen där den inte längre existerade! Detta spratt utfördes så skickligt att det fullständigt förbisågs av alla oppositionella.

Oktoberrevolutionen var alltså bara ett byte av regering, ingen förändring av samhällsordningen. Men med NEP lyckades Lenin "återuppliva" kapitalismen så skickligt att hela bolsjevikpartiet, både anhängare och motståndare, inte märkte något galet vid den tionde kongressen.

För att avrunda Skirdas bild bör man tillägga att hans hat mot bolsjevismen är gränslöst: "Det fanns några ömsinta personer som beklagade hans [Dybenkos] 'utrensning' 1938." (Sid 53.) Precis som de vita emigranterna frossar han alltså i Stalins utrotning av bolsjeviker.

Vi övergår nu till **Kronstadt 1921** av Paul Avrich. Skirda har läst den, och han säger om den:

väldokumenterad, den grundligaste studie som någonsin har publicerats på engelska. Tyvärr har inte författaren förstått något av Kronstadtrörelsens karaktär och betydelse, och han skapar förvirring genom att vårdlöst blanda samman vitryssar i utlandet med upproret. Det visar vilka begränsningar alla "akademiska" studier över ett sådant ämne har. (Sid 261.)

Innan vi går in på hur Paul Avrich "vårdslöst" för in vita emigranter, så ska vi först titta var Paul Avrich själv står och få en samlad bild av hans bok. Avrich är professor vid Queens College i New York och är varken bolsjevik eller trotskist. Boken tar ingen klar ståndpunkt, utan uppvisar snarare en viss politisk eklecticism, som återspeglas i flera meningar. Han uppfattar till exempel två revolutionära strömningar i den ryska historien: en som är centralistisk och representeras av Lenin och hans parti, och den andra som utgörs av socialistrevolutionärerna och anarkisterna, som är mot all regeringsauktoritet. Enligt hans åsikt var NEP ett tyst medgivande från Lenin att mensjevikerna hade rätt när de kritiserade den socialistiska oktoberrevolutionen såsom "förhastad".

Om Avrachs politiska konturer är suddiga, så formulerar han sina slutsatser om Kronstadt betydligt klarare. Han skriver i inledningen till sin bok: "Situationen i Kronstadt var sådan att en historiker kan känna sympati med rebellerna och ändå medge att bolsjevikerna gjorde rätt när de kuvade dem. Att inse detta är i själva verket att förstå det tragiska i Kronstadt." (Sid 6.)

Avrich drog denna slutsats efter att ha genomfört ett samvetsgrant arbete, och utan att hoppa över fakta. I det första kapitlet beskriver han den inre och yttre situationen på ett sätt som är identiskt med dåtidens bolsjeviker, och på ett sätt som ingen kan ifrågasätta. Han betonar det trängande behovet av NEP och de resultat den åstadkom. Han pekar på att oroligheter av den typ som förekom i Tambovregionen var vanliga, och han anmärker att tecken på antisemitism och anti-intellektualism också visade sig. Han antyder att sådana tecken också fanns under Kronstadthändelserna. Han diskuterar strejkerna i Petrograd som föregick Kronstadt och kommer till följande slutsats:

För många intellektuella och arbetare var bolsjevikerna, med alla sina fel, dessutom ännu så länge det bästa skyddet mot att revolutionen skulle falla och mot att de vita skulle återuppstå. Av dessa orsaker var strejkerna i Petrograd ödesbestämda att bli kortvariga. De slutade faktiskt nästan lika snabbt som de hade börjat, utan att ha lett till ett väpnat uppror mot regimen. (Sid 50-51.)

Sedan fortsätter författaren med en lång sociologisk analys och genomgång av de historiska händelserna. Även om hans slutsatser liknar Trotskijs, så skiljer de sig på i synnerhet två punkter:

1. Avrich betraktar Kronstadtmatroserna som en grupp, utan att göra de distinktioner som Trotskij gjorde, såsom utbildade arbetare, efterblivna bönder, och ett mellanliggande skikt som vacklade däremellan.
2. Han betonar sedan de ultravänsteristiska, odisciplinerade särdrag som var en del av Kronstadts hela historia, både 1905 och 1917, och innefattar i detta även matrosernas välkända roll under maktövertagandet i oktober. Avrich antyder att dessa tendenser visade sig även efter oktober, långt innan upproret bröt ut i mars 1921.

Avrich bekräftar den förändring av Kronstadtgarnisonens sammansättning som ägde rum under inbördeskriget, men med några reservationer. Han nämner till och med ett uttalande som Petritjenko, upprorets viktigaste ledare, gjorde i Finland, dit han flydde sedan upproret hade krossats. Enligt detta uttalande, som återfanns i *US State Departments National Archives*, ”var 'tre fjärdedelar' av Kronstadtgarnisonen från Ukraina, och en del av dem hade kämpat med de bolsjevikfientliga trupperna innan de inträdde i Sovjetflottan.” (Sid 93.) Avrich nämner de ”ogrundade rykten” som florerade innan upproret startade och spred sig medan det pågick. Han betecknar rörelsens ideologi som ”anarkopopulistisk”.

Han går också in på detaljer som visserligen inte är avgörande vad själva rörelsen beträffar, men ändå är mycket intressanta, som till exempel general Kozlovskijs roll i Kronstadt. Så fort upproret bröt ut gav generalen matroserna rådet att gå på offensiven. Matrosernas inrotade misstro mot auktoriteter gjorde dock att de aldrig följde rådet.

Vad gäller parollen ”sovjeter utan kommunister”, så säger författaren att den inte restes av Kronstadt utan av sibiriska bönder och anhängare till Machno. Slutligen är han också av uppfattningen att ”jämfört med inbördeskrigets antisovjetiska rörelser... var Kronstadt en affär av blygsamma proportioner”, ”men eftersom den var belägen vid Östersjön och inte i det fjärran inlandet, kunde [den] fungera som en språngbräda för en invasionsarmé.” (Sid 218.)

Det är diskussionen kring frågan om det fanns en sammansvärjning i samarbete med kontrarevolutionära emigranter, och om den spelade någon roll under upproret, som gör Paul Avricks bok mycket intressant.

Författaren bekräftar Lenins samtliga observationer av den våldsamma upphetsning som uppstod i emigrantkretsar under de första månaderna 1921. Han nämner olika emigranternas försök att ingripa när revolten hade brutit ut: uttalanden till den internationella pressen, upprättandet av en kommitté i Finland, utnyttjandet av det ryska Röda korset, vädjanden om matvaror och vapen, vädjanden till banker och försäkringsbolag om att skänka pengar, och så vidare. Emigranterna hade förbindelser till den franska regeringen, som lovade dem livsmedel och förhandlade med de finska myndigheterna. Men dessa såg att upproret inte hade någon chans att segra och slog dövörat till. Av samma skäl intog den amerikanska regeringen en likadan hållning.

Man kan hävda att inget av detta gick längre än till agitation från emigranterna, att de inte fick ut något av det, och att det inte bevisar förekomsten av en sammansvärjning i själva Kronstadt. Men Avrich presenterar ett dokument som han har hittat i den Ryska nationella kommitténs arkiv. Han har spårat historien bakom denna emigrantorganisation. Arkiven finns numera vid Columbia University. Ingen kan betvivla att dokumentet är äkta. Innan Paul Avrich hittade det var det okänt. Hade sovjetregeringen varit medveten om dokumentets existens hade den haft all anledning att utnyttja det. Det är så övertygande att vi har återgivit det i sin helhet. Här är texten till detta ”Memorandum”. Titeln är ytterst betecknande:

Topphemligt

MEMORANDUM ANGÅENDE ORGANISERINGEN AV ETT UPPROR I KRONSTADT

Informationer från Kronstadt får oss att tro att det kommer att bryta ut ett uppror där till våren. Om upprorets förberedelser får ett visst stöd utifrån kan man vara helt säker på att det kommer att lyckas. Det gynnas av följande omständigheter:

Alla de fartyg i Östersjöflottan som är av militär vikt ligger för närvarande samlade på redde i Kronstadt. Den dominerande kraften i Kronstadt är matroserna i den aktiva flottan, liksom de av matroserna som har landtjänstgöring på fästningen i Kronstadt. All makt är samlad i händerna på en liten grupp kommunistiska matrosar (den lokala sovjeten, tjekan, den revolutionära domstolen, kommissarierna, skeppskollektiven, etc). Resten av garnisonen och arbetarna i Kronstadt spelar en obetydlig roll. Bland matroserna kan man dessutom se ett flertal omisskännliga tecken på ett massivt missnöje med den existerande ordningen. Om en liten grupp personer genom en rad beslutsamma och snabba operationer griper makten i Kronstadt, så kommer matroserna omedelbart att enhälligt ansluta sig till upprorsmännen. Det har redan bildats en sådan grupp bland matroserna, och den är förmögen och beredd att genomföra de mest energiska aktioner.

Sovjetregeringen är medveten om att matroserna är fientligt inställda till den. På grund av detta har den vidtagit åtgärder som säger att man bara ska skicka matförråd för en vecka åt gången till Kronstadt, medan det tidigare skickades matförråd för en månad till lagren i Kronstadt.

Sovjetmyndigheterna har så dålig tilltro till matroserna att ett infanteriregemente ur Röda armén har tilldelats vakttjänstgöringen längs tillfarterna till Kronstadt, över isen som nu täcker Finska viken. I händelse av ett uppror kommer inte detta regemente att kunna erbjuda matroserna något större motstånd, dels därför att de är så få till antalet, och dels därför att regementet, om upproret har förberetts korrekt, kommer att överrumplas av matroserna.

Om rebellerna tar kontrollen över Kronstadts flotta och artilleri så har de garanterat överlägsenhet över alla andra fästningar som inte ligger direkt på Kotlinön. Artilleriet på dessa fästningar har skjutvinklar som gör att de inte kan beskjuta Kronstadt, medan Kronstadts kanoner kan ge eld mot dessa fästningar (Obrutjevästningen gjorde uppror i maj 1919, men föll en halv timme efter att Kronstadt öppnade eld mot den).

Omedelbart efter upprorets inledning är det enda militära motstånd som finns tillgängligt bolsjevikisk eldgivning från batterierna på Krasnaja Gorka (en fästning som är belägen på fastlandet på Finska vikens sydkust). Men Krasnaja Gorkas artilleri är helt maktlöst mot artilleriet på fartygen och batterierna i Kronstadt. På fartygen och i Kronstadt finns inte mindre än 8 tiotumskanoner och 32 tolvtumskanoner (vi har inte räknat med kanoner med mindre kaliber och kanoner vars tillstånd vi inte har pålitliga informationer om). På Krasnaja Gorka finns det bara 8 tolvtum och 4 åttatumskanoner. Resten av Krasnaja Gorkas bestyckning är ofarlig för Kronstadts del, beroende på att den har så låg kaliber. Man bör tillägga att artilleriets hela ammunitionsförråd, både till Kronstadt, Krasnaja Gorka och Östersjöflottan, förvaras i ammunitionsdepåerna i Kronstadt, och att de följaktligen skulle hamna i upprorsmännens händer. Bolsjevikerna kan alltså inte slå ned upproret i Kronstadt med hjälp av artillerield från Krasnaja Gorkas batterier. I händelse av ett artillerislag mellan Krasnaja Gorka och Kronstadt får man tvärtom anta, att de senare kommer att segra (upproret på Krasnaja Gorka i maj 1919 slogs ned av Kronstadt efter 4 timmars eldgivning, och när den avslutades var alla byggnader i Krasnaja Gorkaområdet förstörda – för att spara Krasnaja Gorkas batterier hade bolsjevikerna förbjudit eldgivning mot dem).

Utifrån vad som sagts är det uppenbart att omständigheterna är mycket gynnsamma för att ett Kronstadtoppror ska bli framgångsrikt: (1) förekomsten av en sammansvetsad grupp av energiska organisatörer av upproret; (2) en sympatisk inställning till ett uppror bland matroserna; (3) ett aktivitetsområde som begränsas av Kronstadts trånga gränser. Genomförs omvälvningen innanför dessa gränser kommer upprorets framgång att vara garanterad; och (4) Kronstadts isolering och matrosernas sammanhållning gör det möjligt att förbereda upproret i fullkomlig hemlighet.

I händelse av seger för upproret kommer inte bolsjevikerna att kunna inta Kronstadt med vare sig eldgivning från land eller beskjutning i kombination med en landstigningsstyrka. De har nämligen inte tillgång till stridsberedda skepp utanför Kronstadt eller ett landbaserat artilleri med tillräcklig eldkraft för att slå ned eldgivningen från Kronstadts batterier (i synnerhet som Krasnaja Gorka är maktlöst mot dem). Vidare bör man notera att Kronstadtfästningen och den aktiva flottan är utrustad med så mycket antilandstigningsartilleri att det inte förefaller möjligt att bryta igenom spärreliden från den. För att kunna landsätta trupper måste först nämnda artilleri neutraliseras, vilket bolsjevikerna inte kommer att kunna göra eftersom Kronstadts och flottans tunga artilleri kommer att ge understöd till antilandstigningsartilleriet.

Utifrån vad som framlagts ovan kan man anta att Kronstadt skulle vara militärt helt säkrat efter upproret, och det kan förväntas hålla ut så länge som det behövs.

Men efter revolten skulle de inhemska levnadsförhållandena kunna bli ödesdigra för Kronstadt. Livsmedelsförråden kommer bara att räcka till under några dagar efter upproret. Om inte livsmedel levereras till Kronstadt omedelbart efter omvälvningen, och om man inte garanterar senare nödvändiga sändningar, så kommer det oundvikligen att uppstå svält som kommer att tvinga Kronstadt att ge sig för bolsjevikerna. De ryska antibolsjevikiska organisationerna är inte starka nog att lösa detta livsmedelsproblem ensamma, och har därför tvingats vädja till den franska regeringen om hjälp.

För att undvika förseningar i livsmedelsleveranserna till Kronstadt omedelbart efter upproret, måste de nödvändiga leveranserna vid en på förhand bestämd tidpunkt placeras på transportfartyg, som sedan ska vänta i Östersjöhamnarna på order att avsegla till Kronstadt.

Utöver att Kronstadt kan kapitulera till bolsjevikerna på grund av brist på livsmedel, så bör man förvänta sig att stämningen bland rebellerna kan försämrats, och det kan också leda till att bolsjevikernas makt i Kronstadt återupprättas. Om inte de upproriska matroserna får sympatibevis utifrån är det oundvikligt att stämningarna försämrats. I synnerhet är det viktigt med sympatibevis från den ryska armén under general Wrangel. Samma sak skulle hända om matroserna skulle känna sig isolerade från resten av Ryssland, och uppleva att det verkar hopplöst att upproret utvecklas och leder till att sovjetmakten i själva Ryssland störtas.

Med tanke därpå vore det ytterst lämpligt om ett franskt militärfartyg skulle komma till Kronstadt snarast möjligt efter upprorets avslutande, och med sin närvaro symbolisera fransmännens hjälp. Ännu mer tillrådligt vore om enheter ur den ryska armén skulle anlända till Kronstadt. Enheterna bör i första hand väljas från den ryska Svarta havsflottan som nu ligger i Bizerte, ty om Svarta havsmatroserna skulle komma för att hjälpa Östersjöflottans matroser, skulle det utlösa en ojämförlig entusiasm bland de senare.

Man bör heller inte glömma att det speciellt under de första dagarna efter omvälvningen inte går att räkna med någon ordnad organisering i Kronstadt, och i detta avseende skulle ankomsten av

enheter ur den ryska armén eller flottan under general Wrangels kommando kunna få ytterst gynnsamma konsekvenser, eftersom all makt i Kronstadt automatiskt skulle övergå till de äldre officerarna i dessa enheter.

Om man dessutom tänker sig att inleda en operation från Kronstadt för att störta sovjetmakten i Ryssland, så krävs det också att general Wrangels trupper överförs dit. Det är i detta avseende inte fel att nämna att Kronstadt vore en osårbar bas för sådana operationer eller till och med bara hot om dem. Det närmaste angreppsmålet från Kronstadt skulle dessutom bli det försvarslösa Petrograd. Om Petrograd intogs så skulle man ha nått halvvägs till en fullständig seger över bolsjevikerna.

Om det av någon orsak inte anses lämpligt med ett fälttåg från Kronstadt mot Sovjetryssland under den kommande perioden, så kan det ändå vara av stor vikt för den allmänna militärpolitiska utvecklingen i Europa till våren att de antibolsjevikiska krafterna stärks i Kronstadt och agerar i förbund med den franska befälsstabben.

Men man får inte glömma, att om de otillräckliga livsmedelsförråden i Kronstadt eller en eventuell demoralisering av Östersjömatroserna och Kronstadtgarnisonen leder till att upprorets inledande framgångar vänds i sin motsats, så kommer den uppkomna situationen inte att försvaga sovjetmakten, utan tvärtom stärka den och misskreditera dess motståndare.

Med hänsyn till det ovan sagda är de ryska antibolsjevikiska organisationerna av uppfattningen att de absolut inte kan bidra till Kronstadtupprorets seger om de inte har fullständiga säkerheter för att den franska regeringen har beslutat sig för att vidta lämpliga åtgärder i detta avseende, och då i synnerhet: 1) har åtagit sig att ge finansiellt stöd till förberedelserna av upproret. Eftersom omständigheterna för ett uppror är så gynnsamma krävs det ytterst obetydliga summor – sannolikt mindre än 200.000 franc; 2) vidare har åtagit sig att finansiera Kronstadt efter upprorets genomförande; 3) har vidtagit åtgärder för att skaffa livsmedel till Kronstadt och garanterat att de första livsmedelsleveranserna anländer så fort omvälvningen har fullbordats i Kronstadt; 4) har tillåtit franska militärfartyg att anlöpa Kronstadt efter omvälvningen, och även att infanteri- och flottenheter ur general Wrangels trupper ska anlända.

I samband med det ovan sagda bör man också komma ihåg att upproret kommer att äga rum i Kronstadt till våren även om inte de franska överkommandot eller de ryska antibolsjevikiska organisationerna deltar i förberedelserna och ledningen av upproret, men att det då bara kan lita till sina egna krafter. Efter en kortvarig seger är det i så fall dömt till nederlag. En sådan utveckling skulle öka sovjetmaktens prestige avsevärt, och beröva dess motståndare en sällsynt, ja till och med unik möjlighet att överta Kronstadt och därigenom ge bolsjevismen ett av de hårdaste slag den kan drabbas av.

Om den franska regeringen skulle hålla med om principerna i de uppfattningar som lagts fram ovan, så vore det lämpligt om den utsåg en person med vilken representanter för upprorets organisatörer kan sluta mer detaljerade avtal i denna fråga, och till vilken de kan vidarebefordra detaljerna i själva upprorsplanen och de efterföljande åtgärderna, liksom mer exakta data rörande de pengar som behövs för organiseringen och den vidare finansieringen av upproret.

* * * *

Tvärt emot anarkisten Skirdas påstående ser vi att Paul Avrich inte ”vårdlöst [blandar] samman vitryssar i utlandet med upproret”. Det memorandum han återfann visar att vita emigranter var

mycket intresserade av den situation som växte fram i Kronstadt. I själva verket var de mer än bara intresserade. Vilken domstol eller undersökningskommission som helst skulle betrakta detta memorandum som ett ovedersägligt bevis på en sammansvärjning mellan krafter utanför och i själva Kronstadt. Alla element finns där: situationen; en politisk, militär och finansiell plan; en liten grupp som var beredd att genomföra den. Enligt vår uppfattning har Paul Avrich på ett övertygande sätt visat att detta memorandum skrevs flera veckor innan upproret, och att det författades av en medlem i det ryska Röda korset – en man vid namn G F Tseidler som hade emigrerat till Finland. Hursomhelst visar en genomläsning av detta dokument att författaren inte var någon nybörjare i fråga om sammansvärjningar. Dokumentets text lämnar inget tvivel om att det faktiskt fanns förbindelser mellan författaren och en eller flera personer i Kronstadt.

Den amerikanska historikern har försökt utreda vilka personer som var, eller kunde ha varit med i denna grupp konspiratörer i Kronstadt. Tseidler och general Kozlovskij är misstänkta, men det finns inga bevis som klart pekar ut någon annan, även om några av de som efter krossandet av upproret emigrerade till Finland upprättade förbindelser med den Ryska nationella kommittén [ett organ i det Nationella centrat]. Även om sammansvärjningens medlemmar aldrig öppet avslöjade sin existens som grupp, så är det mer än troligt att de deltog som individer i Kronstadthändelserna. Det finns inga som helst bevis för att denna grupp var ansvariga för upprorets inledning. Det är till och med sannolikt att upproret bröt ut spontant. En genomläsning av memorandumet gör att vi, precis som Paul Avrich, tror att:

det inte fanns tid att sätta [centrats] planer i verket. Upproret kom för tidigt, flera veckor innan man kunde få till stånd planens grundläggande förutsättningar – ismältningen, upprättandet av en underhållslinje, säkrandet av stöd från Frankrike och förflyttningen av Wrangels utspridda armé till en närbelägen landningsplats. (Sid 126-27.)

Vi har slagit fast att det fanns planer på en sammansvärjning. Det är mer än troligt att upproret som konspiratörerna räknade med ur deras synvinkel bröt ut för tidigt. Sovjetledarna kände inte till memorandumet, men var däremot medvetna om emigranternas och deras ryska medbrottslingars intriger, och visste att de inte hade någon tid att förlora. Så fort isen smälte skulle Kronstadt få hjälp från världens alla kontrarevolutionärer. NEP skulle inte hinna ge några resultat. Böndernas vacklan skulle kunna leda till konflikter mellan dem och arbetarklassen. Därför beslutade sig sovjetledarna för att ingripa och snabbast möjligt slå ner revolten.

Bara personer som letar efter billig antikommunistisk propaganda eller försöker ”rättfärdiga” en tillbakagång i sin egen utveckling, kan låta bli att dra den enda rimliga slutsatsen av de obestridliga avslöjandena i Paul Avrichs bok: Lenins och Trotskij's analys av Kronstadt var korrekt, och de hade all anledning att vara oroliga för upprorets kontrarevolutionära potential.¹

Men en fråga kvarstår. Den ställs av de anhängare till den socialistiska revolutionen som inte sätter likhetstecken mellan Stalin å ena sidan och Lenin-Trotskij å den andra.

Även om Lenin och Trotskij hade rätt i sin analys av Kronstadthändelserna, så kan man fråga sig om de inte, precis som trollkarlens lärling, i själva verket startade och stödde en process som röjde vägen för stalinismen. Med andra ord, om inte Lenin och Trotskij – oavsiktligt och mot sin vilja –

¹ Vad gäller omfattningen på det förtryck som följde på upproret finns det alla möjliga obekräftade versioner i omlopp. Trotskij skriver i sina artiklar från 1938 att han inte har tillgång till fler bevis i denna fråga. Vi tänker inte spekulera om det. - PF.

genom att undertrycka upproret ledde in oktoberrevolutionen på vägen mot termidor.² Det är en viktig fråga som tål att diskuteras.

Ingen kan på allvar förneka att den tidens sovjetledning – främst Lenin och Trotskij – var pålitliga representanter för den socialistiska världsrevolutionen och försvarade den allt vad deras politiska och materiella tillgångar förmådde. För dem kunde det inte handla om ”socialism i ett land”, ett begrepp som fördes fram först fyra år senare. Å andra sidan hade det redan uppstått avsevärda byråkratiska symptom och missförhållanden i Sovjetrepubliken, även om byråkratin ännu inte hade något politiskt ledarskap eller någon uttalad ideologi. Bolsjevikerna medgav öppet att dessa fenomen existerade, i första hand Lenin i sitt tal vid den tionde kongressen där han också diskuterade Kronstadt. Vi vet också att Lenin ägnade de sista åren av sitt liv åt att försöka hitta medel som inte bara skulle avslöja och bromsa byråkratin tillväxt, utan också slå mot byråkratin inom partiets toppskikt. I detta syfte ämnade Lenin bilda ett block med Trotskij för att bekämpa Stalin vid partiets tolfte kongress. Vid tiden för upproret företrädde alltså inte bolsjevikledningen byråkratin, vare sig ideologiskt eller politiskt, utan tvärtom bekämpade de den.

Möjligen kan man argumentera att de metoder som användes för att slå ner upproret underlättade för byråkratin att senare använda samma metoder mot sina motståndare i bolsjevikpartiet, både på höger- och vänsterkanten, och ännu längre fram använda dem mot medlemmarna i den fraktion som hade säkrat Stalins seger över partiet. Men detta argument är abstrakt. Det är oundvikligt att båda sidor kommer att använda samma metoder i kampen mellan klasser eller olika sociala skikt. Ska alltså det revolutionära partiet avsvära sig användandet av våld på grund av att det är möjligt att det senare uppstår en fraktion som kan ta till våld mot den del av partiet som är trogen det revolutionära programmet?

Man kan lika abstrakt argumentera att när X väl har deltagit i kväsandet av Kronstadtupproret, då följer naturligt att X senare blir en obarmhärtig GPU-agent som förföljer trotskismen. Men detta är ett individualpsykologiskt sätt att betrakta saker och ting, och förbiser det enda giltiga kriteriet – de samhällskrafter som verkar under en given händelse. Ska vi förklara Napoleons förtryck mot de kvarvarande republikanerna med jakobinernas terror mot kontrarevolutionen, eller på grund av att vi i båda fallen finner att en Fouché¹ och några andra är inblandade? Hur kan man hålla Lenin ansvarig för Stalins handlingar sedan denne orättmätigt hade tillskansat sig Lenins namn och förvrängde hans åsikter? Det är den ”logik” som används för att hävda att Lenin gav upphov till Stalin..

Givetvis kan man argumentera att bolsjevikerna på den tiden förkastade och fördömde byråkratin, men att de ändå underskattade den fara som den innebar, och man kan också säga att stalinismen fick konsekvenser som Lenin och Trotskij aldrig hade kunnat drömma om. Det är riktigt, men det bevisar ingenting. Ty 1921 förutsåg ingen, och kunde heller ingen förutse, ett så nytt fenomen som stalinismen. Inte ens flera år senare, i slutet av 20-talet, förutsåg Trotskij – som ingen kan anklaga för att sakna insikt – att stalinismen skulle hålla ut så länge som den har gjort.

2 Den franska revolutionens ”termidorianska” fas inleddes den nionde Termidor (27 juli 1794), då kontrarevolutionen genomförde en dramatisk kupp och avrättade de revolutionära jakobinerna. Trotskister brukar använda ordet ”termidor” för att beteckna motsvarande samhällsförhållanden under den ryska revolutionen, det vill säga en ökande social, ekonomisk och politisk reaktion under de gamla formerna och fanorna - öa.

1 **Joseph Fouché** (1773-1820) satt i det franska Nationella konventet (1792-95) och under revolutionens mest radikala period var han en av de hårdaste jakobinerna. Han spelade en nyckelroll under Termidor, och förbjöd som polisminister jakobinclubbarna och förföljde deras broschyrförfattare och redaktörer. Han stödde Napoleons statskupp den 18:e Brumaire och var polischef både under konsulatet och imperiet. Efter Waterloo arbetade han under Ludvig XVIII:s regering. Hans användande av polisen för politisk övervakning och förföljelser ledde till att han kom att kallas den moderna polisstatens fader.

Den enda rimliga förklaringen är att krossandet av upproret visserligen garanterade sovjetregeringens överlevnad, men i viss mån också försvagade bolsjevikpartiets inre styrka. Många redogörelser från personer som var närvarande vid Kommunistiska internationals tredje kongress nämner exempelvis bolsjevikernas olust när Kronstadt togs upp. Under inbördeskriget hade de genomlevt besvärliga men också inspirerande tider. Oavsett vilka svårigheter de klarade av i Kronstadt så gav det inte upphov till någon känsla av stolthet eller belåtenhet – tvärtom.

Men kväsandet av Kronstadt (som trots allt bara var en episod) stärkte den framväxande byråkratin (som fördömdes av Lenin) mycket mindre än händelser av betydligt större omfattning: att den tyska revolutionen besegrades utan strid 1923; världsrevolutionens nedgång; och senare framförallt nazismens maktövertagande i Tyskland, även det utan strid. Från och med då spred sig förtvivlan alltmer inom Sovjetunionens ledande kretsar.

Och slutligen bör de som ställer de frågor vi just har besvarat själva svara på denna fråga: vad annat kunde Lenin och Trotskij göra än slå ner upproret? Borde de ha givit upp och överlämnat regeringsmakten? Om inte, vad kunde man annars göra? Under oerhört farliga förhållanden hade den dåvarande sovjetledningen visat att den kunde övervinna alla möjliga hinder som kapitaliststaterna och de vita trupperna ställde i dess väg. Man kan utgå ifrån att detta ledarskap skulle ha föredragit en annan lösning än att kväsa upproret. Det är hursomhelst ett faktum att de först försökte förhandla. Det ledde ingen vart, och vi måste komma ihåg att det var bråttom. Bolsjevikerna kunde inte längre välja vilken metod de skulle använda. Än idag har ingen kunnat peka på någon annan möjlig lösning.

När Trotskij i slutet av 30-talet skrev hälften av de artiklar som återges i denna bok, så hade nästan 20 år förflutit. Överallt kunde man se stalinismens otäcka drag. Gång på gång hade Trotskij gått igenom händelseförloppet efter 1917, med största möjliga kritiska blick. Om han hade trott att det hade varit möjligt med någon annan lösning, så hade han sagt det och skulle inte återigen ha insisterat på att det var otänkbart att överlämna fästningen till rebellerna.

Låt oss sammanfatta och avsluta. Sju års krig, både internationellt och inbördeskrig, hade försatt landet i ett katastrofalt läge, och samtidigt var den internationella situationen hotfull. Freden var instabil och osäker. Väpnade band plundrade landet.

Om Kronstadtrevolten hade fått fortsätta mycket längre till, så hade den fått det fortfarande pyrande inbördeskriget att blossa upp på nytt. Resultatet hade blivit att kontrarevolutionen, som visserligen inte satte igång upproret direkt men ändå var aktiv i Kronstadt, skulle ha kunnat gå på offensiven igen. Det var dessa odiskutabla fakta som fick Paul Avrich att i sin tidigare citerade slutsats bland annat säga att ”bolsjevikerna gjorde rätt i att kuva” Kronstadtupproret.

Men de matrosar som inte var indragna i komplotten då? De var söner till tålmodiga och missnöjda arbetare och bönder, och hade drivits att göra uppror av sina umbäranden. Det är dessa Paul Avrich talar om, när han i den andra delen av sin slutsats säger att han kan ”känna med rebellerna”.

Är inte detta, som en del säger, en alltför prydlig och balanserad uppfattning? Nej – och den ligger nära den uppfattning som bolsjevikledarna hade medan sovjetregeringens öde hängde på ett hår. Lenin insåg att upprorsmännen ville ha lika lite med de vita att göra som bolsjevikregeringen, och han förklarade Kronstadt med att arbetarna och bönderna var missnöjda, trötta och utmattade och att det fanns en gräns för vad människor kan klara av.

19 år efter upproret skrev Trotskij, i det ofullbordade manuskriptet till sin Stalinbiografi, i samma anda att rebellerna kanske hade goda avsikter men att de var missledda, och att det var en ”tragisk nödvändighet” att slå ned revolten.

Här visar våra ”Kronstadtexperter” Ida Mett och Alexander Skirda än en gång att de är trögtänkta. De skriver att Trotskij's ord ”för honom innebar en stor ansträngning till objektivitet” (Mett, sid 49) och ”en enastående ansträngning till klarhet” (Skirda, sid 90). Objektivitet och klarhet – Trotskij har verkligen inget behov att godkännas av personer som fullständigt saknar dessa kvalitéer¹ Oavsett hur övertygande fakta om Kronstadt som än läggs fram, så kan vi hursomhelst vara säkra på att det inte kommer att hindra framtidens och även dagens Skirda från att upprepa sin våldsamt antikommunistiska och antitrotskyistiska kritik. Eftersom de vägrar att erkänna staten, så förnekar de också att det behövs en arbetarregering för att upprätta ett socialistiskt samhälle. Det har aldrig fallit dem in att det krävs starkt strukturerade organisationer för att störta kapitalismen, organisationer som utarbetar och tillämpar en strategi och taktik som svarar mot de aktuella behoven, styrkeförhållandena, och så vidare. De är bara intresserade av att uppmuntra revolter av olika slag, utan att bekymra sig om vad klassfienden gör och huruvida klassmedvetandet stärks om kampen misslyckas. Eftersom de vägrar erkänna både den kapitalistiska staten och arbetarstaten, så ser de kort sagt inget behov av strategi, taktik, organisering och ledarskap. För dem handlar det bara om uppror för upprorets egen skull.

Men vi är övertygade om att de som inte har blivit uppfödda på tomma plattityder om staten, partiet och så vidare, som vet att den socialistiska revolutionen inte kommer att genomföras med hjälp av dödsdömda uppror, utan med hjälp av en kamp som har förberetts och organiserats noggrant, att de kommer att tycka att bevisen är övertygande. De kommer att inse, att för bolsjevikerna var Kronstadt en sorglig episod i revolutionens historia, och en ”tragisk nödvändighet”.

1 Dessa anmärkningar syftar på att ett stycke i den engelska utgåvan av Trotskij's bok **Stalin** saknas i den franska upplagan. Skirda låter inte ett sådant tillfälle passera, och skriver angående det: ”Märkligt nog finns inte detta stycke i den franska översättningen”, och antyder att det skulle vara något skumt med det. Det har inte fallit honom in att boken om Stalin aldrig fullbordades därför att Trotskij mördades på order av huvudpersonen i hans biografi. Natalja Sedova Trotskij protesterade mot de ”tillägg” som förläggaren mot hennes vilja och tvärs emot Trotskij's avsikt, gjorde i boken, och hon är lika lite som någon annan trotskyist ansvarig för de franska och engelska utgåvorna. Jag vet inte om det idag går att spåra orsaken till detta utelämnade. Men varför skulle Skirda ”vårdslöst blanda samman” fakta, när han redan är övertygad om att bolsjevikerna definitionsmässigt förfalskar sanningen. - PF:s anmärkning.

Texter av V I Lenin

En allt sämre situation¹

(24 februari 1921)

Vi måste klara den nuvarande situationen, som har försämrats både inrikes- och utrikespolitiskt. Vi har fortfarande inte slutit fred med Polen, och på hemmaplan ökar banditvåldet och kulakrevolutionerna. Vad gäller mat och bränsle har det gått från dåligt till sämre. Förra året gjorde vi slut på 15 miljoner pud² spannmål under första halvåret och 8 miljoner andra halvåret. I år har vi använt 25 miljoner pud under första halvåret och måste nu skära ner på brödransonerna och är inte ens säkra på att vi kommer att kunna dela ut dem regelbundet. Vårt misstag var uppenbarligen att vi på ett felaktigt sätt fördelade spannmål under det första halvåret, vi skulle inte ha ökat konsumtionen till 25 miljoner pud. På grund av att kulakrebeller har skurit av järnvägen kommer det inte längre några leveranser från Sibirien. Våra sibiriska kamrater talar om möjligheten av ett kulakuppror, men det är mycket svårt att avgöra omfattningen på det. Det är inte ett krig där det går att bedöma de inblandade styrkorna. Bönderna i Sibirien är ännu inte vana vid umbäranden, trots att de har drabbats mindre än bönderna i europeiska Ryssland, och kommunikationerna med Sibirien har nu avbrutits och leveranserna har upphört. Mellan 1 till ungefär 10 mars kommer det inte att ske några förbättringar av livsmedelssituationen. Vi har inte sparat några lager. Nu handlar det om att hålla ut, och med största möjliga fasthet uthärda den nuvarande situationen. Leveranserna från Kaukasus har förbättrats något, men det är sannolikt att saker och ting kan försämrats. Uppenbarligen kommer inte upproret i Armenien att lugna ner sig, men leveranserna från Kaukasus kan på intet sätt kompensera för de upphörda leveranserna från Sibirien, trots att man har satt press på den sydöstra järnvägen att täcka förlusterna. Det är beklagliga nyheter men det kan inte hjälpas.

I banditvåldet kan man känna inflytandet från socialistrevolutionärerna. Deras huvudkrafter finns utomlands. Varje vår drömmer de om att störta sovjetmakten. Tjernov skrev nyligen om detta i en rysk tidning utomlands. Socialistrevolutionärerna har kontakter med de lokala upprorsmakarna. Dessa kontakter går att se i det faktum att upproren äger rum i just de distrikt varifrån vi får vårt spannmål. Systemet med beslagtagande av överskottet stötte på oerhörda svårigheter här. Samma system tillämpas i Sibirien, men där har de fortfarande kvar lager från tidigare år.

Försämringarna har även spridit sig till bränslet. Vi har inga exakta siffror så det går inte att dra några klara slutsatser, och inte heller kan vi avgöra orsakerna till bränslekrisen.

Vi har dragit slutsatsen att det finns ett allmänt missnöje. Detta missnöje måste fångas upp underifrån, direkt via partiapparaten om det inte kan fångas upp snabbt via den administrativa apparaten.

Om partiets enhet³

Alla medvetna arbetare måste göra klart för sig hur skadlig och otillätlig all fraktionsbildning är, ty även om representanter för de enskilda grupperna önskar bevara partiets enhet leder fraktionsbild-

1 Utdrag ur ett tal som Lenin höll till aktivister vid ett möte som hade sammankallats av det ryska kommunistpartiets Moskvakommitté. Återfinns i **Collected Works**, bd 42, s 272-73.

2 Ryskt viktmått, ungefär 16,6 kg.

3 Lenin gjorde utkastet till en resolution om partiets enhet för partiets 10:e kongress, som hölls 8-16 mars 1921. Utdraget är från **Valda verk i 10 band**, bd 10 sid 301-2

ning i praktiken oundvikligen till att det endrättiga arbetet försvagas och att fiender till regeringspartiet, vilka nästlat sig in i det, intensifierar sina försök att fördjupa klyvningen och utnyttja den för kontrarevolutionära ändamål.

Hur proletariatets fiender utnyttjar varje avvikelse från den strikt principfasta kommunistiska linjen framträdde måhända mest påtagligt i myteriet i Kronstadt, då den borgerliga kontrarevolutionen och vitgardisterna i alla världens länder genast visade sig vara redo att godta även paroller om sovjetsystem, bara de kunde störta proletariatets diktatur i Ryssland, och då socialistrevolutionärerna och den borgerliga kontrarevolutionen överhuvud taget i Kronstadt använde sig av paroller om uppror mot Rysslands sovjetregering under förevändning av att stödja sovjetmakten. Dylika fakta visar tillfullo, att vitgardisterna bemödar sig om och kan kamouflera sig som kommunister och rentav som extrema vänsterkommunister bara för att försvaga och störta den proletära revolutionens bålverk i Ryssland. De mensjevikiska flygblad som spreds i Petrograd just före kronstadtskyteriet visar likaså hur mensjevikerna utnyttjade meningsskiljaktigheterna och vissa ansatser till fraktionsbildning inom Rysslands kommunistiska parti för att i praktiken sporra och stödja rebellerna i Kronstadt, socialistrevolutionärerna och vitgardisterna, varvid de i ord framställde sig som motståndare till myterier och som anhängare av sovjetmakt, bara med föregivet obetydliga ändringar av den.

Lärdomarna av Kronstadt¹

(8 mars 1921)

Nu vill jag uppehålla mig vid händelserna i Kronstadt. Jag har ännu inte fått de senaste nyheterna från Kronstadt, men jag betvivlar inte att detta uppror, som för oss avslöjade vitgardistiska generalers välkända figurer, kommer att nedkämpas inom de närmaste dagarna, om inte timmarna. Här om kan inget tvivel råda. Men vi måste göra en grundlig bedömning av denna händelses politiska och ekonomiska lärdomar.

Vad innebär den? Den politiska maktens övergång från bolsjevikerna till något slags obestämt konglomerat eller förbund av brokiga element, till synes rentav bara en aning till höger om bolsjevikerna och kanske rentav till ”vänster” om bolsjevikerna – så obestämd är den konstellation av politiska grupperingar som i Kronstadt har försökt att ta över makten. Det är otvivelaktigt att vita generaler – ni känner alla till detta -samtidigt spelade en stor roll här. Detta är helt bevisat. Två veckor före kronstadthändelserna stod det redan tryckt i paristidningarna att det var myteri i Kronstadt. Det står helt klart att det är ett verk av socialistrevolutionärerna och de utländska vitgardisterna, och samtidigt har rörelsen reducerats till en småborgerlig kontrarevolution, till småborgerlig anarkism. Detta är något nytt. Denna omständighet, ställd i samband med alla kriser, måste politiskt beaktas mycket noggrant och analyseras mycket grundligt. Här kom småborgerlig, anarkistisk verksamhet till uttryck med slagord om frihandel och alltid riktad mot proletariatets diktatur. Och dessa stämningar fick en mycket omfattande inverkan på proletariatet. De inverkade på företag i Moskva, de inverkade på företag på en hel rad orter ute i landet. Denna småborgerliga kontrarevolution är utan tvivel farligare än Denikin, Judenitj och Koltjak sammantagna, eftersom vi har att göra med ett land, där proletariatet utgör en minoritet, vi har att göra med ett land, där förödelserna har påverkat böndernas egendom, och dessutom har vi en sådan sak som arméns demobilisering, som skapat upprorselement i otrolig mängd. Hur liten eller stor den, hur man nu skall säga, maktförskjutning, som flottisterna och arbetarna i Kronstadt krävde, än var till en början – de ville korrigera bolsjevikerna i frågan om handelns frihet – och förskjutningen tycktes vara liten, som om

¹ Utdrag ur en rapport som Lenin gjorde till kommunistpartiets tionde kongress, dagen efter att Röda arméns trupper hade inlett operationerna för att kväsa upproret på Kronstadt. Ur **Valda verk I 10 band**, bd 10, s 276-279.

det egentligen rörde sig om samma paroll om ”sovjetmakt”, lite förändrad eller bara korrigerad, tjänstgjorde de partilösa elementen i själva verket bara som ett underlag, ett trappsteg, en bro, på vilken vitgardisterna dök upp. Detta är politiskt oundvikligt. Vi såg de småborgerliga, anarkistiska elementen i den ryska revolutionen, vi har bekämpat dem i årtionden. Fr o m februari 1917 har vi sett dessa småborgerliga element i aktion, under den stora revolutionen, och vi har sett hur småborgerliga partier försökt deklarerat, att de i sitt program föga skiljer sig från bolsjevikerna, utan endast förverkligar det med andra metoder. Vi vet detta inte bara från oktoberomvälvningens erfarenheter, vi vet det också genom erfarenheterna från randområdena, från olika landsdelar, som ingick i det tidigare Ryska imperiet, där sovjetmakten avlösts av en annan makts företrädare. Minns den demokratiska kommittén i Samara!¹ Alla har de kommit med paroller om jämlikhet, frihet, konstituerande församling, och de har mer än en gång, de har många gånger visat sig vara bara ett trappsteg, en bro för övergång till vitgardismakt.

Ur alla dessa erfarenheter måste vi dra alla de för en marxist teoretiskt ofrånkomliga slutsatserna, eftersom sovjetmakten vacklar till följd av den ekonomiska situationen. Erfarenheter från hela Europa visar i praktiken hur det slutar om man försöker sätta sig mellan två stolar. Det är just därför vi i detta sammanhang måste säga, att politiska friktioner här utgör en mycket stor fara. Vi måste ta oss en noggrann titt på denna småborgerliga kontrarevolution, som för fram paroller om fri handel. Fri handel, även om den i början inte är så kopplad till vitgardisterna som Kronstadt var, kommer dock oundvikligen att leda till detta vitgardistvälde, till seger för kapitalet, till att det återställs. Och, upprepar jag, denna politiska fara måste vi vara klart medvetna om.

Denna fara visar oss på vad jag talat om beträffande våra dispyter om plattformar; ställda inför denna fara måste vi inse att vi inte bara formellt måste upphöra med partidispyterna – det kommer vi naturligtvis att göra – men det räcker inte! Vi behöver hålla i minnet att vi måste ta frågan mer på allvar.

Vi måste inse att vi med en bondeekonomi i kris inte kan fortsätta att existera på annat sätt än genom att vädja till dessa bönder om hjälp till städerna och till landsbygden. Vi måste komma ihåg att bourgeoisin försöker resa bönderna mot arbetarna, försöker resa de småborgerliga anarkistiska elementen mot dem under arbetarparoller, vilket direkt kommer att leda till att proletariats diktatur störtas och alltså till att kapitalismen, den gamla godsägar- och kapitalismakten återställs. Här föreligger en politisk fara. En rad revolutioner har på det mest tydliga sätt tagit denna väg och vi har alltid påvisat att den risken finns. Denna väg har avtecknat sig klart för oss. Den kräver av det regerande kommunistpartiet och av proletariats ledande revolutionära element en annan inställning än den vi har gett prov på under detta år. Denna fara kräver otvivelaktigt starkare sammanhållning, större disciplin och ett mer samfällt arbete! Härförutan är det omöjligt att bemästra de faror som vi fått på vår lott.

Vidare har vi de ekonomiska frågorna. Vad innebär denna paroll om fri handel som de småborgerliga elementen för fram? Den visar att det i relationerna mellan proletariats och småjordbrukarna finns svåra problem och finns uppgifter som vi ännu inte har löst. Jag talar här om det segerrika proletariats relationer till småägarna, när en proletär revolution utspelar sig i ett land, där proletariats är i minoritet och majoriteten är småborgerlig. Proletariats roll i ett sådant land består i att leda dessa småägars övergång till församhälleligt, kollektivt arbete i gemenskap.

1 Den 8 juni 1918 erövrade tjeckoslovakiska militära styrkor staden Samara, i Volga-regionen. Socialistrevolutionärerna följde i tjeckernas hälar, varefter både styrkorna upplöste sovjeterna och satte upp en konstituerande församling och igångsatte en våldsam antikommunistiska kampanj. Under namnet Kommittén av den Konstituerande församlingen satte socialistrevolutionärerna upp regeringar liknande den i Samara. Vid hösten hade dessa styrkor besegrats av Röda armén.

Teoretiskt råder inget tvivel om detta. Vi har berört denna övergång i en rad legislativa akter, men vi vet att saken inte gäller de legislativa akterna, utan det praktiska genomförandet, och vi vet att detta kan åstadkommas när man har en mycket stark storindustri, som förmår ge småproducenterna så mycket nyttigt att de i praktiken ser denna storhushållnings företrädare.

I teorin har frågan alltid ställts på detta sätt av marxisterna och av alla socialister som har reflekterat över den sociala revolutionen och dess uppgifter. Men vi har ett primärt särdrag, just det som jag talat om och som utmärker Ryssland i maximal grad: proletariatet är inte bara i minoritet, utan i stark minoritet, och bönderna utgör en väldig majoritet. De förhållanden, under vilka vi haft att försvara revolutionen, har gjort att det visat sig vara oerhört svårt att lösa våra uppgifter. Visa storproduktionens alla företrädare i praktiken har vi inte kunnat, eftersom denna storproduktion ligger i ruiner, själv måste föra en bedrövlig existens och kan återställas endast genom att just de nämnda småjordbrukarna får göra offer.

Skärpning i leden!¹

(9 mars 1921)

Det finns inget bättre argument mot Arbetaroppositionen än kamrat Kollontajs pamflett *Arbetaroppositionen*. Ni kommer att förstå att det inte är rätt sätt att närma sig frågan. Vi medger alla att vi är hemsökta av byråkratism, och det är ungefär vad vi säger i vårt partiprogram. Det är väldigt lätt att kritisera den viktigaste administrationen och de ekonomiska råden, men er sorts kritik får massorna av icke partianslutna arbetare att tro att de ska upplösas. Socialistrevolutionärerna tar fasta på det. Några ukrainska kamrater sa till mig att vänstersocialistrevolutionärerna formulerade sina förslag på exakt samma sätt vid sin konferens. Och hur är det med Kronstadtsresolutionerna? Har inte ni alla läst dem? Vi ska visa det för er: de säger samma sak. Jag betonar faran med Kronstadt just på grund av att det krav som ställdes synbarligen var så litet. "Bolsjevikerna måste bort... vi ska korrigera regimen lite grann." Det är vad Kronstadtrebellerna kräver. Men det som hände i verkligheten var att Savinkov kom till Tallinn [Reval], tidningarna i Paris rapporterade om händelserna två veckor innan de faktiskt ägde rum, och en vitgardistisk general steg fram på scenen. Det är vad som faktiskt hände. Alla revolutioner har utvecklats så. Det är därför vi säger: eftersom vi står inför det här så måste vi enas, och som jag sa i mitt första tal måste vi gå mot det med gevär, oavsett hur oskyldigt det kan verka vara.

Kronstadts plats i historien²

(15 mars 1921)

Jag tror att bara två slags regeringar är möjliga i Ryssland – en sovjetregering eller en tsaristisk regering. Några dårar eller förrädare i Kronstadt talade om en konstituerande församling, men tror någon som är vid sina sinnens fulla bruk för ett ögonblick, att en konstituerande församling i detta kritiska, abnorma stadium skulle kunna bli något annat än en polsk riksdag? Denna Kronstadt-affär är i sig själv en ganska obetydlig händelse. Den riskerar inte att bryta upp sovjetstaten mer än de irländska oroligheterna riskerar att bryta upp det brittiska imperiet.

1 Detta upprop för partiets enhet gjorde Lenin i sin sammanfattande rapport till den tionde partikongressen. Finns i **Collected Works**, bd 32, s 203-4.

2 *Petrogradskaja Pravda* den 26 mars 1921 tryckte denna sammanfattning av ett samtal mellan Lenin och en korrespondent från *New York Herald Tribune*. I *Herald Tribune* publicerades den 15 mars 1921. Publicerat i **Collected Works**, bd 36, s 538.

Några människor i Amerika har kommit fram till att bolsjevikerna är en liten klick mycket ondsinta män som tyranniserar ett stort antal högst intellektuella människor som skulle bilda en förträfflig regering om sovjetregeringen störtades. Detta är ett misstag, för ingen är i stånd att ta vår plats, förutom de slaktargeneraler och hjälplösa byråkrater som redan har demonstrerat sin totala oförmåga att regera.

Om folk utomlands överdriver betydelsen av resningen i Kronstadt och stödjer den, så beror det på att världen har delat sig i två läger: kapitalismen utomlands och det kommunistiska Ryssland.

Lögnkampanjen¹

(16 mars 1921)

Nu när världskapitalismen har inlett sin otroligt ursinniga, hysteriska kampanj mot oss vore det särskilt olyckligt om vi skulle gripas av panik, och det finns ingen anledning till det. Genom kamrat Tjitjerins försorg fick jag igår en sammanfattning av senaste nytt i denna fråga, och jag tror att ni kommer att finna den lärorik. Det är en sammanfattning av nyheterna om förtalskampanjen om situationen i Ryssland. Aldrig tidigare, skriver kamraten som gjorde sammanfattningen, har den västeuropeiska pressen vältrat sig i en sådan orgie av lögn eller sysselsatt sig med massproduktion av fantastiska påhitt om Sovjetryssland som under de senaste två veckorna. Sedan början av mars har hela den västeuropeiska pressen vräkt ut en strid ström av fantastiska historier om uppror i Ryssland, seger för kontrarevolutionen, Lenins och Trotskijs flykt till Krim, de Vitas fana över Kreml, barrikader i Petrograd och Moskva och blod på gatorna, horder av arbetare som närmar sig Moskva från bergen för att störta Sovjetregeringen, Budjonnyjs avhopp till rebellerna, en kontra-revolutionär seger i ett antal ryska städer, en rad namn som praktiskt taget omfattade alla gubernia-huvudstäder i Ryssland. Kampanjens omfattning och metoder visar att den är en långtgående plan som anammats av alla de ledande regeringarna. 2 mars förkunnade det brittiska utrikesdepartementet via *Press Association* att det betraktade dessa rapporter som osannolika, men omedelbart efteråt utfärdade det en egen bulletin om ett uppror i Petrograd, att KronstadtfloTTan bombarderade Petrograd och att strider pågick på Moskvas gator.

2 mars publicerade alla brittiska tidningar telegram om uppror i Petrograd och Moskva: Lenin och Trotskij har flytt till Krim, 14.000 arbetare i Moskva kräver en konstituerande församling, arsenalen i Moskva och järnvägsstationen Moskva-Kursk är i händerna på de revolterande arbetarna, i Petrograd är Vasiljevskij Ostrov helt i händerna på upprorsmakarna.

Låt mig återge några radioutsändningar och telegram som kom under de följande dagarna: 3 mars telegraferade Klysjo från London att Reuters hade fått höra absurda rykten om ett uppror i Petrograd och spred dem ihärdigt.

6 mars. Berlinkorrespondenten Mayson telegraferar till New York att arbetare från Amerika spelar en viktig roll i revolutionen i Petrograd, och att Tjitjerin har skickat en order via radio till general Hanecki om att stänga gränsen för emigranter från Amerika.

6 mars. Zinovjev har flytt till Oranienbaum, Röda artilleriet bombarderar arbetarkvarteren i Moskva, Petrograd är belägrat (telegram från Wiegand).

7 mars. Klysjo telegraferar att det enligt rapporter från Tallinn har rests barrikader på Moskvas gator, i tidningarna står rapporter från Helsingfors att antibolsjevikiska trupper har intagit Tjernigov.

1 Ur Lenins avslutningstal vid den tionde partikongressen. I **Collected Works**, bd 32, s 267-70.

7 mars. Petrograd och Moskva är i händerna på upprorsmakarna, uppror i Odessa, Semjonov rycker fram i Sibirien i ledningen för 25.000 kosacker, en revolutionär kommitté i Petrograd kontrollerar fästningarna och flottan (rapporterat av Poldhuradion i England).

Nauen, 7 mars. Fabrikskvarteren i Petrograd revolterar, ett antibolsjevikiskt uppror har brutit ut i Volhynia.

Paris, 7 mars. Petrograd är i händerna på en revolutionär kommitté, *Le Matin* citerar rapporter från London att de vitas flagga vajar över Kreml.

Paris, 8 mars. Rebellerna har erövrat Krasnaja Gorka, regementen ur Röda armén har gjort myteri i Pskov-området, bolsjevikerna skickar basjkirer mot Petrograd.

10 mars. Klysjo telegraferar: tidningarna frågar om Petrograd har fallit eller ej. Enligt rapporter från Helsingfors befinner sig tre fjärdedelar av Petrograd i händerna på upprorsmakarna. Trotskij (eller enligt andra rapporter Zinovjev) leder operationerna och har sitt huvudkvarter i Tosna, eller annars på Peter-Paulfästningen. Enligt andra rapporter har Brusilov utsetts till överbefälhavare. Rapporter från Riga säger att Petrograd, utom järnvägsstationerna, erövrades den 9:e, Röda armén har dragit sig tillbaka till Gatjina, strejkande arbetare i Petrograd har rest parollen "Ner med sovjeterna och kommunisterna!". Det brittiska krigsdepartementet uppger att det är okänt om Kronstadtrebellerna har gått samman med rebellerna i Petrograd, men att Zinovjev enligt deras informationer befinner sig på Peter-Paulfästningen, där han leder sovjettrupperna.

Jag nämner bara några få exempel av alla lögner från denna period: Saratov har blivit en självständig antibolsjevikisk republik (Nauen, 11 mars). Våldsamma antikommunistiska kravaller i städer längs Volga (samma källa). Stridigheter mellan vitryska trupper och Röda armén i Minsk-området (samma källa).

Paris, 15 mars. *Le Matin* rapporterar att ett stort antal Kuban- och Donkosacker revolterar.

Nauen rapporterade 14 mars att Budjonnyjs kavalleri hade anslutit sig till rebellerna nära Orel. Vid olika tidpunkter rapporterades om uppror i Pskov, Odessa och andra städer.

9 mars telegraferade Krasin att *Times'* Washingtonkorrespondent sa att sovjetregimen var nära slutet och att USA därför dröjde med att upprätta relationer med gränsstaterna. Vid olika tillfällen citerade artiklar bankkretsar som sa att handel med Ryssland under dessa omständigheter var ett vågspel.

Den pågående lögnkampanjen genomförs otvivelaktigt inte bara med USA för ögonen, utan också den turkiska delegationen i London och folkomröstningen i Schlesien.

Kamrater, bilden är glasklar. Världspressens syndikat – därborta har de en fri press, vilket betyder att 99% av pressen är i storfinansens sold, och de styr över hundratals miljoner rubel – de har inlett en världsomfattande kampanj å imperialisternas vägnar, med det främsta syftet att störa förhandlingarna om handelsöverenskommelser med Storbritannien som Krasin har inlett, och den kommande handelsöverenskommelsen med USA, som jag redan har berättat att vi har börjat förhandla om, och vilken omnämndes på kongressen. Det visar att fienderna runt oss som inte längre kan föra sitt invasionskrig, nu hänger upp sina förhoppningar på ett uppror. Och Kronstadthändelserna avslöjade deras anknytning till den internationella borgarklassen. Dessutom ser vi att vad de utifrån det internationella kapitalets praktiska synvinkel fruktar mest av allt, är ett återupptagande av ordentliga handelsförbindelser.

Vädjan om proletär solidaritet¹

(27 mars 1921)

Kronstadthändelserna var en viktig händelse, en avgörande lärdom av de senaste veckorna, de var som en blixt som kastade ett skarpare sken över verkligheten än något annat.

Idag finns det inget land i Europa utan vitgardistiska element. De ryska emigranterna i Europa beräknas uppgå till omkring 700.000. De är landsflyktiga kapitalister och kontorsanställda som inte kunde anpassa sig till det sovjetiska styret. Vi ser ingenting av denna tredje kraft, de har emigrerat men lever och verkar i förbund med världens kapitalister, som hjälper dem på samma sätt som de hjälpte Koltjak, Judenitj och Wrangel med pengar och på andra sätt, eftersom de har sina internationella förbindelser. Vi minns alla dessa personer. Ni måste ha lagt märke till de många utdrag ur den vitgardistiska pressen som funnits i våra tidningar under de senaste dagarna för att förklara händelserna i Kronstadt. Under de senaste dagarna har de beskrivits av Burtsov, som ger ut en tidning i Paris och uppskattas av Miljukov – ni måste ha läst allt detta. Varför har våra tidningar ägnat så mycket uppmärksamhet åt det? Var det rätt att göra det? Det var det, eftersom vi måste ha en klar bild av fienden. Utomlands är de inte så iögonenfallande, men ni kommer att upptäcka att de inte har flyttat sig så långt bort, som mest bara några tusen verst.² Efter att ha flyttat sig så långt har de tagit betäckning. De är vid full vigör och ligger och lurpassar. Det är därför vi måste bevaka dem noga, i synnerhet som de är mer än flyktingar. De är i själva verket agenter för världskapitalet som arbetar i maskopi med dem.

Ni måste ha lagt märke till att dessa utdrag ur de utländska vitgardistiska tidningarna publicerades sida vid sida med utdrag ur brittiska och franska tidningar. De ingår i samma kör, samma orkester. Det är sant att dessa orkestrar inte leds av någon med partitur. Det internationella kapitalet använder mindre iögonenfallande medel än en taktpinne men dessa utdrag torde klart visa att det är en och samma orkester. De har medgivit att om parollen blir ”sovjetmakt utan bolsjeviker” så kommer de att acceptera den. Miljukov förklarar detta särskilt tydligt. Han har studerat historien noga, och har tagit en repetitionskurs med förstahandsinformation om rysk historia. Han har kompletterat sina 20 års bokstudier med 20 månaders personliga erfarenheter. Han säger att han är beredd att acceptera parollen ”sovjetmakt utan bolsjeviker”. Från Paris kan han inte se om det är ett litet avsteg åt höger eller åt vänster – mot anarkisterna. Där borta kan han inte se vad som pågår i Kronstadt, men ber monarkisterna att inte ha för bråttom och förstöra det hela genom att ropa ut det högt. Han säger att han är beredd att stöda sovjetmakten mot bolsjevikerna även om det blir ett avsteg åt vänster.

Det är vad Miljukov säger, och det är alldeles rätt. När han säger att Kronstadthändelserna visar att det finns en önskan att upprätta en sovjetregim utan bolsjeviker, så visar han att han lärt sig något från den ryska historien och från godsägarna och kapitalisterna. Det är ett krav på ett litet avsteg åt höger med lite mindre obegränsad handel och lite konstituerande församling – lyssna till vilken mensjevik som helst och ni kommer att höra det, kanske till och med utan att lämna denna sal. Om parollerna från Kronstadthändelserna är ett litet avsteg åt vänster – sovjetmakt med anarkisterna, frambringad av nöd, krig, arméns demobilisering – varför är då Miljukov för den? Därför att han vet att ett avsteg antingen leder till proletariats diktatur eller till kapitalisterna.

Den politiska makten kan inte existera på något annat sätt. Trots att vi inte kämpar vår sista strid utan en av de sista och avgörande striderna, så är det enda rätta svaret på frågan ”Mot vem ska vi föra en av dagens avgörande strider?": ”Mot den småborgerliga anarkin på hemmaplan.”

1 Utdrag ur ett tal som Lenin höll inför transportarbetarnas allryska kongress. Ur **Collected Works**, bd 32, s 279-84.

2 En verst var ett ryskt längdmått som motsvarade en dryg kilometer.

[*Applåder.*] Vad gäller godsägarna och kapitalisterna så besegrade vi dem under det första fälttåget, men bara under det första, det andra ska föras i internationell skala. Den moderna kapitalismen kan inte kämpa mot oss även om den skulle vara hundra gånger starkare, ty därborta i de utvecklade länderna avbröt arbetarna kriget igår och de kommer att avbryta det ännu mer verkningsfullt idag, eftersom krigets konsekvenser börjar visa sig mer och mer därborta. Vi har besegrat de småborgerliga elementen hemma, men de kommer att göra sig påmind igen. Och det tar godsägarna och kapitalisterna med i beräkningen, speciellt de intelligenta, som Miljukov, som har sagt till monarkisterna: ”Sitt still, håll tyst, annars kommer ni bara att stärka sovjetmakten.” Det har visat sig under utvecklingen av revolutioner där de arbetande med tillfälligt stöd från bönderna har upprättat kortlivade diktaturer men inte har befäst makten, så att allting efter en kort period hade en benägenhet att halka tillbaka. Det hände därför att bönderna, trälarna, småägarna inte kan ha någon egen politik och efter en period av vacklan måste slå till reträtt. Det hände under den Stora franska revolutionen och i mindre skala under alla revolutioner. Och givetvis har alla lärt sig den läxan. Våra vitgardister gick över gränsen, red iväg tre dagar bort, och ligger och väntar med uppbackning och stöd från kapitalet i Västeuropa. Det klargör proletariats uppgifter och plikter.

Trötthet och utmattning ger upphov till vissa stämningar och leder ibland till desperation. Som vanligt har detta en benägenhet att ge näring åt anarkism bland de revolutionära elementen. Det var fallet i alla kapitalistiska länder och det äger rum i vårt eget land. De småborgerliga elementen behärskas av krisen eftersom de har haft det svårt över de senaste åren. Inte lika svårt som proletariatet hade det 1919, men trots allt svårt. Bönderna var tvungna att rädda staten genom att acceptera rekvisitionerna av överskottsspannmålet utan ersättning, men de klarar inte längre av påfrestningarna. Det är därför det är förvirring och vacklan i deras led, vilket våra kapitalistiska fiender tar med i beräkningen och säger: ”Man behöver bara knuffa till lite så kommer det att bli som en snöboll.” Det är innebörden i Kronstadthändelserna i ljuset av hur klasskrafterna i hela Ryssland och i internationell skala grupperar sig. Det är innebörden i en av våra sista och avgörande strider, ty vi har inte besegrat de småborgerliga anarkistiska elementen, och revolutionens omedelbara öde beror nu på om vi lyckas med det eller ej. Det är oundvikligt och vi får inte låta oss vilseledas av fraser och ursäkter. Vi måste göra allt vi kan för att lindra situationen för massorna och säkra proletariatets ledarskap. Om vi gör det så kommer den kommunistiska revolutionens växande rörelse i Europa att stärkas ännu mer. Det som ännu inte har ägt rum där idag kan mycket väl äga rum imorgon, eller övermorgon, men i världshistorien betyder sådana perioder, som mellan idag och imorgon, minst några år.

Det är mitt svar på frågan om vad vi kämpar för nu, under en av våra sista och avgörande strider. Det är så jag tolkar de senaste händelserna och vad klasskampen i Ryssland innebär. Det är nu uppenbart varför den har blivit så hård och varför vi har det så svårt att se att huvudfienden inte är Judenitj, Koltjak eller Denikin, utan våra egna förhållanden...

När ni alla drar lärdomarna av vår revolution och alla tidigare revolutioner måste ni inse det fulla allvaret i den nuvarande situationen. Om ni inte låter er förblindas av alla möjliga paroller som ”frihet”, ”konstituerande församling”, ”fria sovjetar” (det är så lätt att byta beteckning att till och med Miljukov har visat sig vara anhängare av Kronstadtrepublikens sovjetar), om ni inte blundar för hur klasskrafterna grupperas, så kommer ni att få en sund och fast grund för era politiska slutsatser. Då kommer ni att se vi går igenom en krisperiod där det beror på oss om den proletära revolutionen kommer att fortsätta gå framåt mot seger lika säkert som förut, eller om vacklan och tvekan kommer att leda till seger för vitgardisterna, vilket inte kommer att lindra situationen utan istället hejda revolutionen i Ryssland under flera årtionden framåt. Den enda slutsats som ni, representanter för järnvägs- och vattentransportarbetarna kan och bör dra är – låt oss stärka den

proletära solidariteten och disciplinen. Kamrater, vi måste uppnå detta till varje pris och segra.
[Stormande applåder.]

Klassanning¹

(21 april 1921)

Jag sade redan att huvuddragen i vårt näringsliv år 1921 är desamma som de var 1918. Våren 1921 medförde – huvudsakligen till följd av missväxten och epizootin – en ytterlig skärpning av böndernas läge, som till följd av kriget och blockaden redan förut var mycket svårt. Detta resulterade i politisk vacklan, som allmänt hör samman med småproducentens ”natur”. Det mest markanta uttrycket för denna vacklan var myteriet i Kronstadt.

Mest kännetecknande för händelserna i Kronstadt var just det småborgerliga elementets vacklan. Där fanns mycket litet som var fullt utformat, klart och bestämt. Vi hörde dimmiga paroller om ”frihet”, ”fri handel”, ”frigörelse från oket”, ”sovjeterna utan bolsjeviker” eller nyval till sovjeterna eller befrielse från ”partidiktaturen” osv i samma stil. Både mensjeviker och socialistrevolutionärerna förklarade att kronstadtrörelsen var ”deras” rörelse. Viktor Tjernov sände ett ilbud till Kronstadt, på förslag av detta ilbud röstade mensjeviken Valk, en av ledarna i Kronstadt, för *konstituerande församlingen*. I en blink, med radiotelegrafens hastighet skulle man kunna säga, mobiliserade sig hela vitgardistföljet ”för Kronstadt”. De vitgardistiska militärspecialisterna i Kronstadt, en rad specialister och inte bara Kozlovskij, utarbetade en plan för landsättning av trupper i Oranienbaum, en plan som skrämde upp den vacklande massan av mensjeviker, socialistrevolutionärer och partilösa. Minst femtio i utlandet utkommande ryska vitgardisttidningar igångsatte en ursinnig kampanj ”för Kronstadt”. Storbänkerna, alla finanskapitalets krafter anordnade insamlingar för att bistå Kronstadt. Kadeten Miljukov, bourgeoisins och godsägarnas kloke ledare, klargjorde tålmodigt för tjockskallen Viktor Tjernov direkt (och indirekt för mensjeviker Dan och Rozjkov, som satt i fängelse i Petrograd för sin förbindelse med kronstadthändelserna), att det inte fanns någon anledning att skynda på med konstituerande församlingen, att man *kunde och borde uttala sig till förmån för sovjetmakten – bara utan bolsjeviker*.

Det är naturligtvis inte svårt hitt vara klokare än sådana inbilska narrar som Tjernov, hjälten av den småborgerliga frasen, eller som Martov, riddaren av den kälkborgerliga reformismen som putsats upp för att se ut som ”marxism”. Saken är egentligen inte den att Miljukov personligen är klokare, utan att storbourgeoisins partiledare på grund av sin klasstillning ser och förstår tingens klassinnehåll och de politiska växelförhållandena klarare och bättre än småbourgeoisins ledare, sådana som Tjernov och Martov. Ty bourgeoisin är verkligen en klasskraft, som under kapitalismen oundvikligen härskar såväl inom monarkin som i den mest demokratiska republik och som också oundvikligen åtnjuter världsbourgeoisins stöd. Men småbourgeoisin, dvs alla dessa hjältar från Andra internationals och ”2 ½”-internationalen, kan enligt tingens ekonomiska natur inte vara något annat än ett uttryck för klassvanmakt – därav deras vacklan, frastuggeri och hjälplöshet. År 1789 kunde småborgarna ännu vara stora revolutionärer; 1848 var de löjliga och ynkliga; 1917-21 är de, som deras handlingar faktiskt utvisar, vidriga medhjälpare och ohöljda lakejer åt reaktionen, oavsett om de heter Tjernov och Martov eller Kautsky, MacDonald osv etc.

Då Martov i sin berlintidskrift förklarar, att Kronstadt inte bara genomförde mensjevikiska paroller utan också bevisade att en antibolsjevikisk rörelse, som inte uteslutande tjänar vitgardisternas, kapitalisternas och godsägarnas intressen, är möjlig, så är han just ett exempel på en inbilsk kälkborgerlig Narcissos. Han föredrar helt enkelt att blunda för det faktum, att alla äkta vitgardister

1 Utdrag ur ”Om naturaskatten”, i **Valda verk I 10 band**, bd 10, s 343-46.

saluterade myteristerna i Kronstadt och genom bankerna samlade pengar för att bistå Kronstadt! Miljukov har rätt gentemot Tjernov, Martov & Co, ty han avslöjar den *verkliga* taktik som den *verkliga* vitgardistiska kraften, kapitalisternas och godsägarnas kraft följer, nämligen: Vi skall stödja vem som helst, t o m anarkisterna, vilken sovjetmakt som helst, *bara* vi kan störta bolsjevikerna, *bara* vi kan åstadkomma en *maktförskjutning*! Likgiltigt om det blir åt höger eller åt vänster, till mensjevikerna eller till anarkisterna, bara det blir en maktförskjutning bort från bolsjevikerna. Och resten skall "vi" Miljukov, "vi" kapitalister och godsägare "själva" sköta om. Anarkistpluttarna, tjernovarna och martovarna skall vi ge en smäll och sparka ut, som vi gjorde med Tjernov och Majskij i Sibirien, med de ungerska tjernovarna och martovarna, med Kautsky i Tyskland och med Friedrich Adler & Co i Wien. Den verkliga, praktiska bourgeoisin har lurat hundratals av dessa kälkborgerliga narcissosar – mensjeviker, socialistrevolutionärer och partilösa – och sparkat ut dem tiotals gånger i alla revolutioner i alla länder. Det har historien bevisat. Det är bekräftat genom fakta. Narcissosarna kommer att tjattra. Miljukovarna och vitgardisterna kommer att handla.

Miljukov har alldeles rätt när han säger: "Bara det blir en maktförskjutning bort från bolsjevikerna, likgiltigt om det blir en smula åt höger eller en smula åt vänster, så kommer resten att ordna sig." Detta är en klassanning, som bekräftats genom revolutionernas hela historia i alla länder, genom hela den mångsekellånga epok som bildar den nya historien efter medeltiden.

Det ryska kommunistpartiets taktik¹

(5 juli 1921)

Om vi bedömer de ryska socialistrevolutionärerna och mensjevikerna inte utifrån vad de säger utan vad de gör, så kommer vi att upptäcka att de inte är något annat än representanter för en småborgerlig "ren demokrati". Under loppet av vår revolution har de givit oss ett klassiskt exempel på vad "ren demokrati" betyder, och de har gjort det än en gång under den nyligen inträffade krisen med Kronstadtupproret. Det var allvarlig oro bland bönderna och missnöjet var också utbrett bland arbetarna. De var trötta och utmattade. Det finns trots allt en gräns för vad människor kan uthärda. De hade svält i tre år, men man kan inte fortsätta att svälta under fyra eller fem år. Hunger har naturligtvis ett enormt inflytande på den politiska aktiviteten.

Hur betedde sig socialistrevolutionärerna och mensjevikerna? De vacklade hela tiden och stärkte på så sätt borgarklassen. Organisationen för ryska partier utomlands har avslöjat hur det står till för närvarande. Den ryska storbourgeoisins slugaste ledare sa till sig själva: "Vi kan inte segra med en gång. Följaktligen måste vår paroll vara: 'sovjeter utan bolsjeviker'." De konstitutionella demokraternas ledare Miljukov försvarade sovjetmakten mot angreppen från socialistrevolutionärerna. Det låter väldigt märkligt, men sådan är den praktiska dialektik som vi har studerat på ett speciellt sätt under vår revolution, utifrån de praktiska erfarenheterna under vår kamp och våra fienders kamp. De konstitutionella demokraterna försvarar "sovjeter utan bolsjeviker" eftersom de förstår situationen mycket väl och hoppas att en del av folket ska nappa på kroken. Det är vad de smarta konstitutionella demokraterna säger. Alla konstitutionella demokrater är naturligtvis inte smarta, men en del av dem är det, och de har lärt sig något av den franska revolutionen. Den nuvarande parollen är att kämpa mot bolsjevikerna, kosta vad det kosta vill, vad som än händer. Hela borgarklassen hjälper nu mensjevikerna och socialistrevolutionärerna som nu är hela reaktionens förtrupp. Under våren fick vi en försmak av resultatet av detta kontrarevolutionära samarbete.

Det är orsaken till att vi måste fortsätta vår skoningslösa kamp mot dessa element. Diktatur är ett tillstånd av intensivt krig. Det är just det tillstånd vi befinner oss i. Det är inte någon militär

¹ Utdrag ur Lenins rapport till Kommunistiska internationals tredje kongress. **Collected Works**, bd 32, s 494-95.

invasion för närvarande, men vi är isolerade. Men å andra sidan är vi inte helt isolerade, ty hela den internationella borgarklassen är just nu förhindrade att föra ett öppet krig mot oss eftersom hela arbetarklassen, även om den ännu inte är kommunistisk är tillräckligt klassmedveten för att hindra en invasion. Borgarklassen är tvungen att ta hänsyn till stämningarna bland massorna trots att dessa fortfarande inte helt har tagit ställning för kommunismen. Det är därför borgarklassen för tillfället inte kan inleda någon offensiv mot oss, även om det aldrig är uteslutet. Tills den avgörande frågan har avgjorts kommer detta fruktansvärda krigstillstånd att fortsätta. Och vi säger: ”*A la guerre comme a la guerre* [ungefär ”gör vad du måste” - öa]; vi lovar ingen frihet eller någon demokrati.” Vi säger helt öppet till bönderna att de måste välja mellan borgarklassens makt och bolsjevikernas makt – och i så fall kommer vi att göra varje tänkbar eftergift inom gränsen för att behålla makten, och senare ska vi leda dem till socialismen. Allt annat är bedrägeri och ren demagogi. Vi måste förklara ett skoningslöst krig mot detta lurendrejeri och denna demagogi. Vår ståndpunkt är: för tillfället – stora eftergifter och yttersta försiktighet just på grund av att det har uppstått en viss jämvikt, just därför att vi är svagare än våra samlade fiender, och därför att vår ekonomiska grund är alltför svag och vi behöver en starkare.

Det är vad jag ville säga er, kamrater, om vår taktik, det ryska kommunistpartiets taktik.

(*Långvariga applåder.*)

Texter av L Trotskij

Ex-general Kozlovskijs revolt och krigsfartyget Petropavlovsk¹

(Regeringsuttalande 2 mars 1921)

Så tidigt som 13 februari 1921 publicerade Paristidningen *Le Matin* ett telegram från Helsingfors, daterat 11 februari, om att det hade ägt rum en revolt bland matroserna i Kronstadt mot sovjetmakten. Det franska kontraspionaget gick händelserna något i förväg. Flera dagar efter nämnda datum inleddes faktiskt de händelser som det franska kontraspionaget förväntade sig och otvivelaktigt också förberedde. Det spreds vitgardistiska flygblad i Kronstadt och Petrograd. Under de efterföljande arresteringarna internerades vissa ökända spioner. Samtidigt utnyttjade högersocialistrevolutionärerna den besvärliga livsmedels- och bränslesituationen och mångdubblade sin agitation bland arbetarna.

28 februari startade oroligheter i Kronstadt på krigsfartyget *Petropavlovsk*. En SR-Svarta hundradena-resolution² antogs. 1 mars fortsatte oroligheterna ombord på *Petropavlovsk*. Vid ett allmänt möte antogs samma resolution på nytt.

Så tidigt som på morgonen den 2 mars hade gruppen kring (artillerichefen) ex-general Kozlovskij öppet trätt fram på scenen. Den tidigare generalen Kozlovskij och tre av hans officerare, vars namn vi ännu inte identifierat, har öppet antagit rollen av upprorsmakare. Under deras ledning har kamrat Kuzmin, kommissarie för Östersjöflottan, kamrat Vasiljev, ordförande för Kronstadtsovjeten, och ett antal andra ansvariga personer arresterats. Sålunda har innebörden i de senaste händelserna blivit helt klar. Bakom SR-arna står en tsaristisk general.

På grund av allt detta påbjuder Arbets- och försvarsrådet: (1) Den före detta generalen Kozlovskij och hans medbrottslingar förklaras härmed stå utanför lagen. (2) Staden Petrograd och länet Petrograd ställs härmed under militärt undantagstillstånd. (3) All makt i Petrograds försvarsdistrikt överförs härmed till kommittén för försvar av staden Petrograd.

Ultimatum³

(5 mars 1921, klockan 14.00)

(Till garnisonen och befolkningen i Kronstadt och de revolterande fästningarna.)

Arbets- och bonderegeringen har påbjudit att Kronstadt och de revolterande slagskeppen utan dröjsmål måste återinsättas under sovjetrepublikens domsrätt.

Därför beordrar jag:

Alla de som har lyft handen mot det socialistiska fosterlandet att omedelbart lägga ner vapnen. Avväpna de som framhärdar och överlämna dem till sovjetmyndigheterna. Befria omedelbart de fängslade kommissarierna och andra regeringsrepresentanter.

1 Detta uttalande skrevs under av både Lenin och Trotskij. Det publicerades i *Pravda*, 2 mars 1921. De tre "ännu inte identifierade" officerarna var kapten A S Burkser, Kostromitinov och Sjrmanovskij.

2 SR = Socialistrevolutionärer. Svarta hundradena var en reaktionär rysk organisation. - öa.

3 Denna order utfärdades i Petrograd av Trotskij i egenskap av krigskommissarie, S S Kamenev, i egenskap av chef för Röda armén, M N Tuchatjevskij, i egenskap av befälhavare över Sjunde armén, och P Lebedev, republikens stabschef.

Endast de som ger upp ovillkorligt kan räkna med sovjetrepublikens nåd.

Tillsammans med denna varning utfärdar jag instruktioner om att alla förberedelser ska göras för att slå ned upproret och upprorsmakarna med vapenmakt.

Allt ansvar för de olyckor som kan drabba civilbefolkningen under denna operation ligger hos de vitgardistiska upprorsmakarnas ledare.

Detta är den sista varningen.

***Kommentarer till den utländska pressen*¹**

(16 mars 1921)

Det är naturligtvis ingen slump att upproret i Kronstadt sammanfaller med det förestående under-tecknandet av fredsfördraget med Polen. Oerhört starka krafter, inte så mycket utifrån antalet som politiskt inflytande och inte bara i Frankrike och bland ryska emigranter utan också i Polen och England, har intresse av att hindra fredsfördraget och handelsöverenskommelsen.

Ni är utan tvivel medvetna om att det redan i mitten av februari, det vill säga vid en tidpunkt då det rådde fullständigt lugn i Kronstadt, stod att läsa nyheter om ett uppror i Kronstadt i ett antal utländska tidningar, bland dem *Le Matin*. Hur kan man förklara det? Mycket enkelt. Centrum för de kontrarevolutionära sammansvärjningarna ligger utomlands. Det finns mycket nära band mellan dessa ryska emigrantcentra och vissa grupperingar inom den europeiska imperialismen och den europeiska pressen, band som ingalunda är av platonisk natur. De ryska kontrarevolutionära organisatörerna lovar att iscensätta ett uppror i ett gynnsamt ögonblick, medan den otåliga gula och finansiella pressen skriver om det som ett redan fullbordat faktum.

På grundval av rapporten i *Le Matin* skickade jag en varning till mina örlogskollegor i Petrograd, där jag åberopade det faktum att den utländska pressen – till vår fullständiga överraskning – under loppet av det senaste året hade publicerat nyheter om en kupp i Nizjnij-Novgorod och att Tjernov-Spiridonova hade bildat regering där. Och sannerligen gjordes inom en månad eller så efter publiceringen av detta telegram ett kuppöversök i Nizjnij-Novgorod.

Således trycker inte bara den imperialistiska pressen medvetet en mängd falska rapporter om Ryssland, utan förutsäger också från gång till annan med viss precision revoltöversök i vissa centra i Sovjetryssland. Imperialismens journalistagenter ”förutsäger” bara det som andra imperialistiska agenter har fått i uppgift att genomföra.

Kronstadt valdes ut eftersom det är den punkt som ligger närmast Europa och Petrograd. Eftersom Östersjöflottan i republikens nuvarande internationella situation inte hade kunnat spela någon aktiv roll så hade den oundvikligen tunnats ut vad gäller personal. I mellantiden förflyttades en stor del av de revolutionära matrosar som spelade en viktig roll under oktoberrevolutionen 1917 till andra verksamhetsområden. I stor utsträckning ersattes de av tillfälliga element, bland vilka det fanns en hel del lettiska, estniska och finska matrosar, vars inställning till sin tjänstgöring var som till ett tillfälligt arbete, och huvuddelen var ointresserade av den revolutionära kampen. Denna omständighet underlättade givetvis det arbete som utfördes av sammansvärjningens organisatörer. De utnyttjade en delkonflikt och utvidgade den så mycket att alla reträttvägar skars av för en stor del av matroserna. Garnisonen och den civila befolkningen hade inte någon möjlighet att orientera sig i denna situation och förblev passiva, och under tiden tog upprorsmännen kontroll över fästningens kraftiga artilleri och de två krigsskeppen.

1 Denna intervju som utländska reportrar gjorde med Trotskij publicerades första gången i *Pravda* nr 57.

Rapporterna om en kupp i Petrograd och att Kronstadt bombarderade Petrograd är löjliga påhitt. Petrograd är lika oåtkomligt för kontrarevolutionära kupper som för Kronstadts artilleri.

Att det uppstod vissa dröjsmål innan vi gjorde slut på Kronstadtopproret förklaras av de åtgärder som vi måste vidta för att inte bara skydda våra enheter från onödiga förluster utan också så mycket som möjligt skona civilbefolkningen och Kronstadtgarnisonen som inte hade deltagit i upproret. Hittills har de förluster som orsakats av artilleriet i Kronstadt varit försumbara.

Jag glömde att nämna att socialistrevolutionärerna har framträtt som uttalade organisatörer av upproret, men att det bakom dem genast uppträdde viktigare figurer: kontrarevolutionära generaler vars band går via Finland och Estland till de imperialistiska centra. Att tro att socialistrevolutionärerna (eller mensjevikerna) är förmögna att upprätta en regering i Ryssland är att ha en uppfattning om vårt lands inhemska och internationella situation som ligger på herr Pickwicks nivå.¹ Socialistrevolutionärernas och mensjevikernas historiska funktion är att försöka sätta den ryska kontrarevolutionen i ledningen som en direkt agent för världsimperialismen.

Så länge Ryssland är omringat av borgerliga länder där det finns mäktiga klickar som inte kommer att sky några medel för att slå mot arbetarrepubliken, är händelser som Kronstadtopproret absolut oundvikliga och kommer troligen att upprepas mer än en gång även i framtiden.

Vi har ingen anledning att betvivla att den proletära revolutionen kommer att ta itu med dessa försök på samma sätt som den har gjort hittills.

Kronstadt och börsen²

(23 mars 1921)

Vi återfinner ytterst lärorika ekon från Kronstadthändelserna i finans- och ekonomitidningen *L'Information* i Paris. Detta organ är en fullständig och mycket direkt återspeglning av de franska och internationella finansmarknaderna. Kronstadthändelserna har inte bara fått sitt uttryck i politiska artiklar eller olika ”paroller” utan också i torra rapporter om stämningen och omsättningen på de olika börserna. I *L'Information* från 8 mars finns en artikel från Bryssel daterad 5 mars. Vi citerar ordagrant:

Nyheter, förvisso fortfarande inte officiella, om allvarliga oroligheter i Ryssland mot sovjetdiktaturen har avsevärt förbättrat situationen på värdepappersmarknaden. Alla inser vilka konsekvenserna skulle bli för hela världen om sovjetregimen i Ryssland skulle falla... Det skulle gå att hoppas på att det i framtiden skulle kunna upprättas ett rationellt ekonomiskt system i det gamla tsaristiska imperiet, ett system som skulle motsvara efterkrigsperiodens behov. Det skulle betyda att det fanns hopp om att återlämna *många av de belgiska industri-företagen i Ryssland* och skulle på samma gång innebära ett direkt slag mot de bolsjevickiska intrigerna i Belgien och överhuvudtaget över hela världen.

Således var börsen i Bryssel helt ointresserad av frågan om hur socialistrevolutionären Petritjenkos paroller skilde sig från general Kozlovskijs mål och mensjeviken Dans historiefilosofi. Börsen var klok nog att förstå att dessa obestämbara schatteringar och verbala struntsaker inte var tvistefrågan. Börsen insåg helt klart att bara två regimer är möjliga i Ryssland: antingen sovjeternas diktatur under ledning av kommunistpartiet – historiskt det enda parti som kan leda revolutionen – eller den franska, belgiska eller någon annan utländsk kapitalisms diktatur via vissa ryska kontrarevolutio-

1 **Samuel Pickwick** är den fantasilösa, enfaldiga figuren i Charles Dickens roman **Pickwick-klubbens efterlämnade papper**.

2 Denna artikel publicerades i *Pravda* nr 63.

närers försorg. Petritjenko, Dan, Kozlovskij, Tjernov, Machno – de är bara små kuggar i den maskin som antas slita makten ur händerna på den proletära diktaturen och lägga den i händerna på imperialismen.

I samma *L'Information* från 9 mars finns en rapport om Parisbörsen från 8 mars. I början säger den att börsen fram till nyligen hade lidit sina "vanliga våndor" (inaktivitet, svaghet, tröghet) men att den under de senaste dagarna hade börjat röra sig – framför allt tack vare "de gynnsamma rapporterna" om utbredda oroligheter i Ryssland som hotade det bolsjevikiska styret. "Börsens alla delar blev mer eller mindre upplivade. Men ryska värdepapper fick störst uppmärksamhet av orsaker som verkar bli alltmer påtagliga." Därefter anger man kursen för ryska aktier på Parisbörsen.

Språket i dessa siffror är mycket klarare, exaktare, allvarligare och mer övertygande än de paroller som socialistrevolutionärerna i Tallinn, mensjevikerna (Martov och Abramovitj) i Berlin eller deras allierade – Machnos anarkister – kan hitta på. Machno kräver (eller mer exakt krävde) fria folksovjeter. Martov och Dan kräver självständiga fackföreningar och en allmän uppluckring av diktaturen. Petritjenko vill ha sovjeterna utan kommunister. Tjernov puffar för den konstituerande församlingen. General Kozlovskij har inte bråttom att tala om monarkin utan erbjuder bara sina tjänster att skjuta på bolsjevikerna. För tillfället är inte Miljukov och hans Paristidning heller intresserade av Petritjenkos och Dans paroller, utan han bidar sin tid och samlar (tyvärr alltför sent) ihop miljoner från de ryska emigrantkretsarnas kapitalister och finansiärer till en fond för att hjälpa upprorsmakarna. Samtidigt kommenterar den europeiska börsen lugnt med pennan i hand: "Mensjevikerna har börjat röra om i Petrograd och Putilovverkens aktier har gått upp med 10 francs. Tjernov lovar att sammankalla den konstituerande församlingen – låt oss kasta in fem francs till. I Kronstadt har artilleriet börjat tala i namn av sovjeterna utan kommunister – det verkar alltså som om de belgiska kapitalisterna ska få tillbaka sina fabriker och gruvor vid Don¹ - låt oss kasta in 20-30 francs till."

Om man skulle samla ihop rapporterna från de europeiska, speciellt de franska, börserna för februari och mars och göra ett diagram över hur det har gått för de ryska värdepapperen, så kan man med stor precision visa att vitgardisternas, mensjevikernas och socialistrevolutionärernas paroller noteras (köps och säljs) på börsen till exakt samma, dessutom obetydliga pris. Men så fort dessa paroller knyts ihop med artilleri så stiger priset plötsligt ganska högt.

Det kontrarevolutionära slöddret, de socialistrevolutionära skrythalsarna och tokskallarna, det mensjevikiska skräpet och de uppslupna anarkistiska våghalsarna – alla fyller de medvetet eller omedvetet, av svek eller dumhet, samma historiska funktion: de stöder försöken att införa världs-imperialismens banditers obegränsade herravälde över arbetarna och alla naturtillgångar [här]. Rysslands ekonomiska, politiska och nationella oberoende är bara möjligt under sovjeternas diktatur. Ryggraden i denna diktatur är kommunistpartiet. Det finns och kan heller inte finnas något annat parti som kan spela denna roll.

Ni vill knäcka denna ryggrad, eller hur, herrar mensjeviker och socialistrevolutionärer? Fyra års erfarenheter av revolutionen räcker alltså inte för er? Nå, sätt igång och försök. Vi är redo att komplettera era erfarenheter.

1 Donbäckenet i Ukraina är ett starkt industrialiserat område med stora kolfyndigheter.

För att hedra minnet av Kronstadts hjältar¹

(3 april 1921)

Kronstadthändelserna är en länk i den stålkedja som imperialister i alla länder smider mot sovjetmakten.

Under parollen om mindre förbättringar av sovjetregeringen, eller om sovjeter utan kommunister, ville vår inhemska borgarklass och den internationella borgarklassen samla arbetarna och bönderna mot sovjetmakten.

Börserna i Paris och Finland gjorde omedelbart en korrekt bedömning av vad Kronstadt innebar, och deras lojala talesman Miljukov upprepar hela tiden: vi får inte skrämma någon, vi får inte gå mot sovjeterna. Vi måste använda parollen om sovjeter utan partier för att krossa sovjetmakten.

En del av matroserna svalde detta bete. Vi väntade så länge som möjligt för att de förblindade matroskamraterna med egna ögon skulle se vart upproret ledde dem. Men vi stod inför faran att isen skulle smälta och vi blev tvungna att rikta ett kort, hårt och avgörande slag.

Med ett hjältemod utan like, med en vapenbragd utan motstycke i historien, tog våra *kursanti* [militära kadetter] – och de Röda arméenheter som inspirerades av dem – en första klassens flottbefästning genom stormning.

Utan att avlossa ett enda skott gick dessa söner till arbetarnas och böndernas Ryssland över isen. En del av dem dog under tystnad men resten pressade på till den slutliga segern. De kommer aldrig att glömmas bort av de arbetande i Ryssland och hela världen.

Jag tror inte att denna fana någonsin kommer att vanprydas av några fläckar. Och om en missmodig tvekan någonsin far igenom era huvuden så minns Kronstadt och denna fana, och gå modigt framåt mot segern.

Anförande till den revolutionära ungdomen²

(14 juli 1921)

Kamrater, under den ryska revolutionens mest farofyllda dagar, när Judenitj stod utanför Petrograd och under de hårda Kronstadtdagarna, när denna fästning nästan förvandlades till en befästning för den franska imperialismen mot Petrograd, så var det den ryska arbetar- och bondeungdomen som räddade revolutionen. I de borgerliga tidningarna kan man läsa att vi satte in kinesiska, kalmucker och andra regementen mot Judenitj och Kronstadt. Det är naturligtvis en lögn. Vi satte in vår ungdom. Stormningen av Kronstadt var verkligen symbolisk. Som jag sa höll Kronstadt på att hamna i händerna på den franska och engelska imperialismen. Två eller tre dagar till så hade Östersjön varit isfri och de utländska imperialisternas krigsskepp kunde ha kommit in i Kronstadts och Petrograds hamn. Om vi hade tvingats överge Petrograd så skulle det ha öppnat vägen till Moskva, ty det finns praktiskt taget inga försvarspunkter mellan Petrograd och Moskva. Sådan var situationen.

1 Detta tal höll Trotskij vid en parad för att hedra de trupper som slog ner upproret i Kronstadt. I **Kronstadt 1921** skriver Paul Avrich att kommunisternas förluster enligt en källa beräknades till 10.000 och en annan 25.000. Av de 320 delegater som lämnade den tionde partikongressen för att ansluta sig till Röda arméns trupper rapporterades 15 döda. (Avrich, s 211.)

Trotskijns tal publicerades i *Izvestija* nr 73, 5 april 1921.

2 Utdrag ur ett tal som Trotskij höll vid den kommunistiska ungdomsinternationalens andra kongress. Talet i sin helhet finns i **The First 5 Years of the Communist Internationale**, s 297-312, utdraget s 311-312.

Vilka vände vi oss till? Kronstadt omges av hav på alla sidor, och havet var täckt av is och snö. Man var tvungen att förflytta sig över is och snö helt oskyddad mot den med artilleri och maskingevär välförsedda fästningen. Vi vände oss till vår ungdom, till de arbetare och bönder som utbildades i våra militärskolor. Och de besvarade pålitligt vår appell med "Närvarande!" Och de marscherade ut på den öppna terrängen utan skydd mot Kronstadts artilleri och maskingevär. Och precis som utanför Petrograd kunde man även nu se mängder av döda unga ryska arbetare och bönder på Östersjöns is. De kämpade för revolutionen, de kämpade för att denna kongress skulle kunna sammanträda. Och jag är säker på att den revolutionära ungdomen i Europa och Amerika, som är mycket mer utbildade och utvecklade än vår ungdom, inte kommer att visa mindre utan ännu mycket mer revolutionär energi i nödens stund. Och i den ryska Röda arméns namn säger jag: *Länge leve den internationella revolutionära ungdomen – världsrevolutionens Röda armé!*

Wendelin Thomas' frågor¹

(6 juli 1937)

Ärade kamrat!

Jag tycker inte att de frågor som du har ställt till mig har någon direkt anknytning till New York-kommissionens utredning eller kan ha någon inverkan på dess slutsatser. Icke desto mindre är jag fullt beredd att besvara dina frågor för att göra alla som är intresserade bekanta med mina faktiska uppfattningar.

Liksom många andra ser du källan till det onda i principen "ändamålet helgar medlen". Denna princip är i sig själv ytterst abstrakt och rationalistisk. Den tillåter de mest varierade tolkningar. Men jag kan tänka mig att ta på mig att försvara denna formulering – ur en materialistisk och dialektisk ståndpunkt. Nej, jag anser inte att det finns några medel som är bra eller dåliga i sig själva eller i anslutning till någon sorts överhistorisk princip. De medel som leder till att människans makt över naturen ökar och till att människans makt över människan avskaffas är bra. I denna breda historiska mening kan bara ändamålet helga medlen.

Men betyder det att falskhet, svek och förräderi är tillåtna och berättigade om de leder till "ändamålet"? Allt beror på ändamålets karaktär. Om syftet är att befria mänskligheten då kan falskhet, svek och förräderi på inget sätt vara lämpliga medel. Epikuréernas motståndare anklagade dem för att sänka sig till ett svins ideal genom att förespråka "lycka". På vilket epikuréerna, inte utan grund, svarade att deras motståndare betraktade lycka... på ett svinaktigt sätt.

Du hänvisar till Lenins ord, att ett revolutionärt parti har "rätt" att få sina motståndare hatade och föraktade i massornas ögon. Du ser dessa ord som ett principiellt försvar av omoral. Men du glömmer att peka ut var, i vilket politiskt läger, den ädla moralens företrädare finns. Enligt mina politiska erfarenheter används generellt sett ofta överdrifter, förvrängningar, falskhet och förtal under den politiska kampen. Revolutionärerna är alltid de som förtalas mest: på sin tid Marx, Engels och deras vänner, senare bolsjevikerna, Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg, för närvarande trotskisterna. De besuttnas hat mot revolutionen, småbourgeoisins tröga konservatism, de intellektuellas fåfänga och högdragenhet, arbetarbyråkraternas materiella intressen – alla dessa faktorer kombineras i förföljelserna av de revolutionära marxisterna. Samtidigt glömmer inte herrar förtalare att vara indignerade över marxisternas omoral. Denna hycklande indignation är inget annat än ett vapen i klasskampen.

1 **Wendelin Thomas** (1884-1947) var kommunistisk ledamot i den tyska riksdagen (1920-24) och satt med i undersökningskommissionen angående anklagelserna mot Leo Trotskij som undersökte skenrättegångarna i Moskva. Detta brev skrev Trotskij i Coyoacán, Mexico, under sin exil där.

Med de ord du citerade ville Lenin bara säga att han inte längre ansåg att mensjevikerna var proletära kämpar, och han gjorde det till sin uppgift att göra dem förhatliga i arbetarnas ögon. Lenin gav uttryck för sina tankar med typisk lidelse och gjorde det möjligt att göra tvetydiga och ovärdiga tolkningar. Men på grundval av Lenins samlade verk och hans livs arbete förkunnar jag att denna oförsonliga kämpe var en ytterst lojal motståndare, ty trots alla överdrifter och ytterligheter försökte han alltid säga till massorna *hur det är*. Reformisternas kamp mot Lenin var å andra sidan helt genomsyrad av hyckleri, falskhet, lurendrejeri och falska anklagelser under täckmantel att vara universella sanningar.

Din bedömning av Kronstadtopproret är i grunden felaktig. De bästa, mest självupppoffrande matroserna hade förflyttats från Kronstadt och spelade en viktig roll vid fronten och i lokala sovjeter över hela landet. Det som återstod var den grå massan med höga anspråk ("Vi är från Kronstadt"), men utan politisk skolning och oförberedda på revolutionära offer. Landet svalt. Kronstadttinvånarna krävde privilegier. Upproret leddes av en strävan att få privilegierade livsmedelsransoner. Matroserna hade kanoner och slagskepp. De reaktionära elementen både i Ryssland och utomlands grep omedelbart det tillfälle som upproret erbjöd. De vita emigranterna krävde hjälp till upprorsmakarna. En seger för upproret kunde inte leda till något annat än seger för kontrarevolutionen, alldeles oavsett vilka åsikter matroserna hade. Men även deras åsikter var reaktionära. De återspeglade de efterblivna böndernas fientlighet mot arbetarna, soldaternas eller matrosernas självtillräcklighet gentemot det "civila" Petrograd, småbourgeoisins hat mot revolutionär disciplin. Därmed hade rörelsen en kontrarevolutionär karaktär, och eftersom upprorsmakarna lade beslag på fästningens vapen kunde de bara krossas med hjälp av vapen.

Din syn på Machno är inte mindre felaktig. I sig själv var han en blandning av fanatiker och äventyrare. Han blev ett koncentrat av själva de strömningar som ledde till Kronstadtopproret. Kavalleriet är i allmänhet arméns mest reaktionära del. Ryttaren föraktar fotgängaren. Machno skapade ett kavalleri bestående av bönder som tillhandahöll sina egna hästar. Det rörde sig inte om de kuvade fattiga i byarna som Oktoberrevolutionen hade väckt, utan de starka och välfödda bönderna som var rädda att förlora det de hade. Machnos anarkistiska uppfattningar (att strunta i staten, inte erkänna någon centralmakt) motsvarade bättre än något annat andan hos detta kavalleri av kulaker. Jag bör tillägga att Machnoanhängarnas hat mot staden och städernas arbetare kompletterades av en aggressiv antisemitism. Just vid den tid då vi förde en kamp på liv och död med Denikin och Wrangel försökte machnoviterna föra en självständig politik. Småborgaren (kulaken) ansträngde sig och trodde att han kunde diktera sina motsägelsefulla uppfattningar till kapitalisterna å ena sidan och arbetarna å den andra. Denna kulak var beväpnad. Vi var tvungna att avvärja honom. Det är just vad vi gjorde.

Ditt försök att dra slutsatsen att Stalins falska anklagelser härrör ur bolsjevikernas "omoral" är i grunden falskt. Under den period då revolutionen kämpade för att befria de förtryckta massorna kallade de allting för sitt rätta namn och behövde inga falska anklagelser. Systemet med förfalskningar härrör ur det faktum att den stalinistiska byråkratin kämpar för minoritetens privilegier och måste dölja och maskera sina verkliga mål. Istället för att söka en förklaring i den historiska utvecklingens materiella villkor skapar du en teori om "arvssynden" som passar för en kyrka men inte för den socialistiska republiken.

Högaktningsfullt, din

L Trotskij

Det behövs en pamflett om Kronstadt¹

(19 november 1937)

Kära vän!

Det är absolut nödvändigt att skriva en kort pamflett om Kronstadt. Jag hoppas att anarkisternas material har skickats till dig. Jag ska hursomhelst ta reda på det. Här är de viktigaste punkterna att ta upp:

1) Kronstadt hade helt och hållet tömts på proletära element. Alla matrosar som tillhörde *masjinnje komandij* [fartygsbesättningen] hade blivit kommissarier, befälhavare, ordförande för lokala sovjeter. När jag i slutet av 1919 eller 1920 telegraferade en begäran om att "skicka en grupp Kronstadtmatrosar till det eller det stället", så svarade de: "Finns inga kvar att skicka." Till och med de olika arméerna började vägra att ta emot de senaste förstärkningarna från Kronstadt (delvis även de från Petrograd). Jag vet inte om det finns särskilt många dokument om det, men denna punkt måste betonas starkt.

2) Så vitt jag förstår säger Victor Serge: "Men Kronstadt ville ha fri handel, och bolsjevikerna tvingades införa den Nya Ekonomiska Politiken under själva upproret. Därmed hade Kronstadt rätt. Så varför krossades det?" Detta argument är felaktigt i tre avseenden.

(a) Kronstadt representerade de jordägande bönderna, småspekulanterna, kulaken. Vi var tvungna att göra vissa eftergifter till dessa borgerliga tendenser. Det innebar ingalunda att vårt program – där arbetarna gjorde eftergifter till de småborgerliga strömningarna – var identiskt med småbourgeoisins program. Det finns en enorm avgrund mellan dem.

(b) Just på grund av att proletariatet gjorde dessa ekonomiska eftergifter var det tvunget att hålla den politiska makten dubbelt så hårt i sina händer. Det är orsaken till att vi inte hade den minsta rätt att överlämna fästningen till den revolterande småbourgeoisin.

(c) Bondematroserna under ledning av de mest antiproletära elementen kunde inte ha utövat makten ens om vi hade givit dem den. I deras händer skulle makten bara ha blivit en bro – dessutom en kort sådan – till en borgerlig regim.

3) Det verkar som om Victor Serge säger att om partiet hade gått med på mina [ekonomiska] förslag ett år tidigare så hade kanske inte Kronstadtupproret ägt rum. Låt oss anta det. Men vi kunde inte ge upp fästningen till matroserna som straff för ett misstag som det ledande partiet hade gjort.

4) Upproret föregicks av diskussioner, förhandlingar etc. Det började inte med skottlossning. Men missnöjet var stort. Anarkister och mensjeviker, förklädda kontrarevolutionärer (det fanns gott om dem) gjorde sitt bästa för att få det hela att leda till uppror. De lyckades. Så det enda som återstod var väpnad kamp.

5) Trots alla misstag som partiet hade gjort företrädde arbetarna som marscherade över isen mot fästningen den proletära revolutionen. De revolterande matroserna företrädde böndernas termidor.

6) Under partikongressen diskuterade vi hur vi skulle göra med fästningen. Stalin föreslog – om än inte särskilt kraftfullt – att rebellerna skulle lämnas åt sitt öde. På två eller tre veckor skulle de vara halvt utsvultna och ge upp. Jag argumenterade mot förslaget. Det hade redan anlant en del slädar

1 Trotskij skrev detta brev till sin son Leon Sedov. Sedov kunde inte gå med på Trotskijs önskan att skriva om Kronstadt, så John G Wright, en av ledarna för den amerikanska trotskistiska organisationen Socialist Workers Party, skrev pamfletten "Sanningen om Kronstadt", se sidan 50. En sammanfattning av denna finns på www.marxistarkiv.se.

med proviant från Finland. Inom några veckor skulle isen ha smält och fartyg skulle med lätthet ha kunnat komma från Europa. Då skulle vi ha fått en helt ny invasion, som skulle vara ytterst farlig på grund av fästningen och slagskeppen. Det beslutades om att omedelbart angripa fästningen.

7) Både Dan och den gamla skvallerbyttan Kuskova ilar till Kronstadts försvar. Det är ytterst upplysande. Det räcker att påminna sig mensjevikerens inställning till Kronstadt 1917, då den leddes av arbetarmassorna och verkligen stod i täten för revolutionen.

Det är de kommentarer jag kan komma på ur minnet. Men det viktigaste är att framställa fakta klart och tydligt så att de kan tala för sig själva.

Jag skulle bli mycket glad om du kunde skicka mig manuskriptet och även större citat allteftersom ditt arbete fortskrider. Jag kanske till och med kan använda det för att skriva en kort artikel till pressen, som kunde fungera som inledning till din pamflett.

PS. Jag hoppas att kamrat Wasserman skickar dig alla anarkisternas dokument.

Ramaskri om Kronstadt¹

(15 januari 1938)

Kampanjen om Kronstadt fortsätter i vissa kretsar med oförminskad energi. Man skulle kunna tro att Kronstadttupproret inte ägde rum för 17 år sedan utan så sent som igår. Bland de som deltar i kampanjen med lika stor entusiasm och under en och samma paroll finns anarkister, ryska mensjeviker, vänstersocialdemokrater i Londonbyrån,² enskilda klåpare, Miljukovs tidning,³ och då och då storfinansens press. En "Folkfront" i sitt eget slag!

Så sent som igår stötte jag på följande rader i en mexikansk veckotidning, som är både reaktionärt katolsk och "demokratisk": "Trotskij beordrade att 1500 (?) Kronstadtmatrosor, de renaste av rena, skulle skjutas. Hans politik vid makten skiljde sig inte på något sätt från Stalins nuvarande politik." Det är välbekant att vänsteranarkisterna drog samma slutsats. När jag för första gången kort besvarade de frågor som Wendelin Thomas från undersökningskommissionen hade, så ryckte de ryska mensjevikerens tidning genast ut till försvar för Kronstadtmatroserna och... Wendelin Thomas. Miljukovs tidning steg också fram i samma anda. Anarkisterna angrep mig ännu mer våldsamt. Alla dessa auktoriteter hävdar att mitt svar var helt värdelöst. Denna samstämmighet är än mer anmärkningsvärd, eftersom anarkisterna försvarar symbolen Kronstadt som en verkligt antistatlig kommunism, medan mensjevikererna vid tiden för Kronstadt stod för att återupprätta kapitalismen, och Miljukov står för kapitalism än idag.

Hur kan Kronstadttupproret på en och samma gång ge både anarkister, mensjeviker och "liberala" kontrarevolutionärer sur mage? Svaret är enkelt: alla dessa grupperingar är ute efter att kompromettera den enda verkligt revolutionära strömning som aldrig har av sagt sig sin fana, inte har kompromissat med sina fiender, och är den enda som representerar framtiden. Det är därför det bland de senkomna kritikerna av mitt "brott" i Kronstadt finns så många *före detta* revolutionärer eller *halv*revolutionärer, folk som har gjort sig av med sitt program och sina principer och som ser det nödvändigt att dra bort uppmärksamheten från Andra internationalens förfall eller de spanska anarkisternas svek. Än så länge kan inte stalinisterna öppet gå med i denna kampanj kring

1 Artikel ur *New International*, april 1938.

2 **Londonbyrån** var ett lösligt organiserat internationellt förbund av centristiska partier på 1930-talet. Det tillhörde varken den Andra eller Tredje internationalen, men var också mot att bilda en Fjärde international. Bland medlemmarna fanns det brittiska ILP, det spanska POUM, SAP i Tyskland och PSOP i Frankrike.

3 Miljukovs tidning var *Poslednij Novostij* (Senaste nytt), som gavs ut i Paris.

Kronstadt, men även de gnuggar naturligtvis händerna av glädje, ty slagen riktas mot ”trotskismen”, mot den revolutionära marxismen, mot Fjärde internationalen!

Varför har detta brokiga brödraskap kastat sig över just Kronstadt? Under revolutionsåren drabbade vi inte så få gånger samman med kosacker, bönder, till och med vissa arbetarskikt (en del arbetargrupper från Ural organiserade frivilliga regementen i Koltjaks armé!). Bakom dessa konflikter låg främst fiendskapen mellan arbetarna som konsumenter och bönderna som producenter och försäljare av bröd. Pressade av nöd och försakelser splittrades arbetarna själva periodvis i fientliga läger, beroende på om de hade starka eller svaga band till byarna. Även Röda armén påverkades av landsbygden. Under inbördeskriget blev det mer än en gång nödvändigt att avväpna missnöjda regementen. Införandet av den Nya ekonomiska politiken minskade motsättningarna men avlägsnade dem absolut inte. Tvärtom röjde den vägen för kulakernas återfödande, och ledde under början av detta årtionde till att inbördeskriget återuppstod i byarna. Kronstadtopproret var bara en *episod* i historien om förhållandet mellan den proletära staden och den småborgerliga byn. Det går bara att förstå denna händelse utifrån klasskampens allmänna utveckling under revolutionen.

Det enda som särskilde Kronstadt från en lång rad andra småborgerliga rörelser och uppror var att den fick större yttre effekter. Det handlade om en örlogsbefästning just utanför själva Petrograd. Under upproret utfärdades proklamationer och det genomfördes radiosändningar. Socialistrevolutionärer och anarkister skyndade sig från Petrograd och smyckade upproret i ”ädla” fraser och gester. Allt detta lämnade spår i tryck. Med hjälp av detta ”dokumentära” material (det vill säga falska beteckningar) är det inte svårt att skapa en legend om Kronstadt, som blir extra överdriven eftersom namnet Kronstadt under år 1917 omgavs av en revolutionär gloria. Det är inte utan grund som den ovan citerade mexikanska tidningen ironiskt kallar Kronstadtmatroserna för ”de renaste av rena”.

Ett av de mest typiska dragen hos denna i sanning bluffartade kampanj är att utnyttja Kronstadts revolutionära auktoritet. Anarkister, mensjeviker, liberaler, reaktionärer försöker framställa det som om bolsjevikerna i början av 1921 vände vapnen mot samma Kronstadtmatrosor som säkrade oktoberupprorets seger. Det är utgångspunkten för alla de efterföljande förfalskningarna. Var och en som vill reda ut dessa lögnar bör första av allt läsa kamrat John G Wrights artikel i *New International* (februari 1938).¹ Jag har ett annat ärende: jag vill beskriva Kronstadtopprorets natur ur en mer övergripande synvinkel.

En revolution ”genomförs” direkt av en *minoritet*. Men revolutionen kan bara lyckas om denna minoritet mer eller mindre stöds av majoriteten, eller åtminstone bemöts välvilligt neutralt av den. Precis som övergången från revolution till kontrarevolution beror övergången mellan revolutionens olika stadier direkt på de förändrade förhållandena mellan minoriteten och majoriteten, mellan förtruppen och klassen.

Det fanns tre politiska skikt bland Kronstadtmatroserna: proletära revolutionärer, en del med ett verkligt förflutet och skolning; den mellanliggande majoriteten, i huvudsak av bondeursprung; och slutligen reaktionärerna, söner till kulaker, krämare och präster. Under tsarismen gick det bara att genomdriva order på slagskeppen och fästningen genom att officerarna, via de reaktionära delarna bland underofficerare och matrosor, underkastade de breda mellanliggande skikten sitt inflytande eller terror, och på så sätt isolerade revolutionärerna, främst maskinisterna, artilleristerna och elektrikerna, det vill säga huvudsakligen arbetare från städerna.

Utvecklingen av upproret på pansarkryssaren *Potemkin* 1905 avgjordes helt och hållet av dessa tre skikt, det vill säga på kampen mellan proletärer och småborgerliga reaktionärer, kampen mellan de

1 Den ovan nämnda [Sanningen om Kronstadt](#).

två ytterligheterna om att påverka de mer talrika mellanliggande bondeskikten. De som inte har förstått denna fråga som löper genom hela den revolutionära rörelsen i flottan, gör bäst i att hålla tyst om den ryska revolutionens allmänna problem. Ty det rörde sig, och rör sig fortfarande i stor utsträckning om, en kamp mellan proletariatet och borgarklassen om att få inflytande över bönderna. Under sovjetperioden har borgarklassen väsentligen framträtt i förklädnad av kulakerna (det vill säga småbourgeoisins översta skikt), den "socialistiska" intelligentsian och nu i form av den "kommunistiska" byråkratin. Det är revolutionens grundläggande mekanism under alla sina skeden. I flottan fick den ett mer koncentrerat och därmed dramatiskt uttryck.

Kronstadtsovjetens politiska sammansättning återspeglade garnisonens och besättningarnas sammansättning. Så tidigt som på sommaren 1917 hade bolsjevikpartiet ledningen i sovjeterna, och partiet stödde sig på matrosernas bästa delar och inbegrep i sina led många revolutionärer från den underjordiska rörelsen som hade befriats från fängelse och straffarbete. Men jag vill påminna mig om att bolsjevikpartiet redan under oktoberupproret utgjorde mindre än hälften av Kronstadtsovjeten. Majoriteten bestod av socialistrevolutionärer och anarkister. Det fanns överhuvudtaget inga mensjeviker i Kronstadt. Mensjevikpartiet hatade Kronstadt. För övrigt var inte de officiella socialistrevolutionärernas vänligare inställda till den. Socialistrevolutionärerna i Kronstadt hamnade snabbt i opposition till Kerenskij och bildade en av de så kallade vänstersocialistrevolutionärernas stöttrupper. De hade sin bas bland bönderna i flottan och på kustgarnisonen.

Vad gäller anarkisterna så var de den mest brokiga gruppen. Bland dem fanns verkliga revolutionärer som Zjuk och Zjeleznjakov, men det var de delar som var närmast knutna till bolsjevikerna. Huvuddelen av Kronstadts "anarkister" representerade småbourgeoisin i städerna och befann sig på en lägre revolutionär nivå än socialistrevolutionärerna. Sovjetens ordförande var partilös, en person som var "sympatiskt inställd till anarkisterna", och till sitt väsen en fridfull kontorist som tidigare hade varit undergiven de tsaristiska myndigheterna och nu var underordnad... revolutionen. Mensjevikernas totala frånvaro, socialistrevolutionärernas "vänster"-karaktär och småbourgeoisins anarkistiska prägel berodde på att den revolutionära kampen i flottan var så hård och på att de proletära matrosernas hade ett dominerande inflytande.

Denna samhälleliga och politiska karakterisering av Kronstadt (som om så önskas kan underbyggas och illustreras med en mängd fakta och dokument) räcker för att belysa de omvälvningar som ägde rum i Kronstadt under inbördeskriget, och som ledde till att dess yttre drag förändrades till oigenkännlighet. Om denna viktiga aspekt på frågan säger våra senkomna anklagare, delvis av okunnighet och delvis av illvilja, inte ett ord.

Ja, Kronstadt skrev en hjältemodig sida i revolutionens historia. Men med inbördeskriget inleddes en systematisk avfolkning av Kronstadt och hela Östersjöflottan. Så tidigt som under början av oktoberupproret skickades grupper av Kronstadtmatrosor för att hjälpa Moskva. Andra grupper skickades därefter till Don, till Ukraina, för att rekvirera bröd och organisera den lokala makten. Det verkade som om Kronstadt var outtömligt. Från olika fronter skickade jag dussintals telegram om att mobilisera nya "tillförlitliga" grupper från Petrogradarbetarna och Östersjömatroserna. Men redan så tidigt som 1918, och hursomhelst inte senare än 1919, började fronten klaga på att de nya avdelningarna med "Kronstadtare" var otillfredsställande, fordrande, odisciplinerade, otillförlitliga i strid, och gjorde mer skada än nytta. Efter undanröjandet av Judenitj (på vintern 1919) tömdes Östersjöflottan och Kronstadtgarnisonen på alla revolutionära styrkor. Alla element bland dem som var till någon som helst nytta kastades in mot Denikin i söder. Om en Kronstadtmatros 1917-18 stod betydligt över genomsnittet i Röda armén, och utgjorde grunden till dess första regementen och grunden till sovjetregimen i många distrikt, så befann sig de matrosor som var kvar i det "fridfulla" Kronstadt i början av 1921, och inte passade in på någon av inbördeskrigets fronter, i

allmänhet avsevärt under genomsnittet i Röda armén, och de innehöll en betydligt större andel helt demoraliserade element som bar pråliga utsvängda byxor och granna frisyren.

I allmänhet hade demoralisering på grund av svält och spekulation ökat avsevärt mot slutet av inbördeskriget. De så kallade pås-bärarna (småspekulanter) hade blivit ett socialt fördärv som hotade att kväva revolutionen. Just i Kronstadt där garnisonen inte gjorde någonting och hade allt den behövde, där antog demoraliseringen särskilt stor omfattning. När förhållandena blev kritiska i det svältande Petrograd, diskuterade politbyrån mer än en gång möjligheten att säkra ”interna lån” från Kronstadt, där det fortfarande fanns kvar ett antal gamla livsmedelsförråd. Men Petrogradarbetarnas delegater svarade: ”Ni kommer inte att få något av dem av vänlighet. De spekulerar i tyger, kol och bröd. Allt möjligt slödder har visat sig i Kronstadt.” Sådan var den verkliga situationen. Den liknade inte alls den sockersöta idealbild som har ritats upp i efterhand.

Vi måste också tillägga att tidigare matrosar från Lettland och Estland som var rädda för att skickas till fronten och förberedde sig för att ta sig över gränsen till sina nya borgerliga fosterländer Lettland och Estland, hade anslutit sig till Östersjöflottan som ”frivilliga”. Dessa element var i allt väsentligt fientligt inställda till sovjetmyndigheterna och demonstrerade sin fientlighet fullt ut under Kronstadttupproret... Utöver dessa fanns det många tusen lettiska arbetare, huvudsakligen före detta lantbruksarbetare, som uppvisade exempellöst hjältemod på alla fronter under inbördeskriget. Vi får därför inte måla alla lettiska arbetare och ”Kronstadtare” med samma pensel. Vi måste inse de sociala och politiska skillnaderna.

Problemet för en allvarligt menande student är att, på grundval av de objektiva omständigheterna, slå fast Kronstadttupprorets samhällseliga och politiska karaktär och dess plats i revolutionens utveckling. Utan det förvandlas kritiken till sentimentalt pacifistiskt jämmer i Alexander Berkmans, Emma Goldmans och deras senaste efterföljares anda. Detta herrskap har inte det minsta begrepp om vad som kännetecknar den vetenskapliga forskningens metoder. De citerar ur upprorsmakarnas förkunnelser på samma sätt som gudfruktiga präster citerar den Heliga skrift. Dessutom klagar de på att jag inte beaktar ”dokumenten”, det vill säga Machnos och de andra apostlarnas gudsord. Att ”beakta” dokument är inte detsamma som att ta dem för vad de är. Marx har sagt att det varken går att bedöma folk eller partier utifrån vad de säger om sig själva. Ett partis kännetecken avgörs i avsevärt större utsträckning av sin sociala sammansättning, sitt förflutna, sitt förhållande till olika klasser och skikt, än av vad det skriver och säger muntligt, i synnerhet under ett inbördeskrigs avgörande ögonblick. Om vi till exempel skulle betrakta Negríns, Companys, García Oliver och andras oräkneliga uttalanden som rent guld, så skulle vi bli tvungna att erkänna dessa herrar som innerliga vänner till socialismen.¹ Men i själva verket är de svekfulla fiender till den.

1917-18 stod de revolutionära arbetarna i ledningen för bondemassorna, inte bara i flottan utan i hela landet. Oftast tog bönderna över och delade upp jorden under ledning av soldater och matrosar som anlände till sina hemdistrikt. Rekvisitioner av bröd hade bara inletts och skedde dessutom främst från godsägare och kulaker. Bönderna förlikade sig med rekvisitioner som något tillfälligt ont. Men inbördeskriget drog ut på tiden och höll på i tre år. Städerna gav praktiskt taget ingenting till byarna och tog nästan allt från dem, främst till krigets behov. Bönderna gillade *bolsjevikerna* men blev alltmer fientligt inställda till *kommunisterna*. Om arbetarna under den föregående perioden hade lett bönderna framåt, så drog nu bönderna arbetarna bakåt. Bara på grund av dessa förändrade stämningar kunde de vita delvis dra till sig bönderna och till och med halvt-bönder-

1 **Juan Negrín López** (1889-1956) var den spanska republikens sista premiärminister (han tillträdde i maj 1937). **Luis Companys y Jover** (1833-1940) ledde den lokala regeringen i Katalonien under det spanska inbördeskriget (1936-39). Han tillhörde det borgerligt nationalistiska partiet Catalán Esquerra. **José García Oliver** (1901-1980) var en spansk högeranarkist som samarbetade med stalinisterna i krossandet av lojalisternas revolutionära flygel.

halvt-arbetare i Ural. Dessa stämningar, det vill säga fiendskapen mot städerna, gynnade Machnos rörelse, som erövrade och rånade tåg som var ämnade för fabrikena, verkstäderna och Röda armén. De rev upp järnvägsspår, sköt kommunister, etc. Machno kallade naturligtvis detta för anarkistisk kamp mot *staten*. I verkligheten var det de ursinniga småägarnas kamp mot den proletära diktaturen. En liknande rörelse uppstod i ett antal andra distrikt, speciellt i Tambov, under socialistrevolutionärernas fana. Slutligen var så kallade gröna bondegrupper aktiva i olika delar av landet. De ville varken erkänna de röda eller de vita, och undvek partierna i städerna. Ibland drabbade de gröna samman med de vita och fick hårda slag av dem, men de fick naturligtvis heller ingen nåd från de röda. Precis som småbourgeoisin kläms ekonomiskt mellan storkapitalets och proletariatets kvarnstenar, så maldes böndernas partisangrupper sönder mellan Röda armén och de vita.

Bara en ytlig person kan se Machnos band eller Kronstadtupproret som en kamp mellan abstrakta anarkistiska principer och ”statssocialismen”. Dessa rörelser var i själva verket omvälvningar bland de småborgerliga bönderna, som givetvis ville befria sig från kapitalet men på samma gång inte gick med på att underkasta sig proletariatets diktatur. Småbourgeoisin vet inte exakt vad den vill, och genom sin ställning kan den heller inte det. Det var därför den så lätt dolde sina förvirrade krav och förhoppningar än med anarkismens fana, än med populisternas och än helt enkelt med de grönas. Den gick mot proletariatet, och försökte genom att vifta med alla dessa fanor vrida revolutionens hjul bakåt.

Det fanns naturligtvis inga vattentäta skott mellan de olika samhälleliga och politiska skikten i Kronstadt. Det fanns fortfarande ett visst antal kompetenta arbetare och tekniker som skötte verksamheten. Men även de hade genomgått ett negativt urval, som politiskt otillförlitliga och av föga användning i inbördeskriget. En del av upprorets ”ledare” kom från dessa grupper. En del anklagare pekar triumferande på detta helt naturliga och oundvikliga faktum, men det ändrar inte upprorets antiproletära karaktär ett dyft. Om vi inte låter lura oss själva av anspråksfulla paroller, falska beteckningar, etc, så kommer vi att se att Kronstadtupproret bara var småbourgeoisins väpnade reaktion mot den socialistiska revolutionens umbäranden och den proletära diktaturens påfrestningar.

Det var just innebörden i Kronstadtparollen ”sovjeter utan kommunister”, som omedelbart togs upp av inte bara socialistrevolutionärerna utan också de borgerliga liberalerna. I egenskap av en ganska framsynt företrädare för kapitalet förstod professor Miljukov, att om man befriade sovjeterna från bolsjevikernas ledning så skulle det på kort tid innebära att man ödelade sovjeterna själva. Det visar de ryska sovjeternas erfarenheter under den period då de dominerades av mensjeviker och socialistrevolutionärer, och ännu tydligare de tyska och österrikiska sovjeterna under socialdemokratisk dominans. Socialistrevolutionära-anarkistiska sovjeter skulle bara ha fungerat som en bro från proletariatets diktatur till ett återupprättande av kapitalismen. De kunde inte ha spelat någon annan roll, oavsett vad deltagarna hade för ”idéer”. Således hade Kronstadtupproret en kontrarevolutionär karaktär.

Ur klassens synvinkel – vilket (och där får de ärade eklektikerna ursäkta) är inte bara politikens utan också historiens grundläggande rättesnöre – är det oerhört viktigt att jämföra Kronstadts uppträdande med Petrograds under dessa avgörande dagar. Även Petrogradarbetarnas ledande skikt hade dragits ut ur staden. Hunger och kyla härskade i den övergivna huvudstaden, kanske ännu bistrare än i Moskva. En heroisk och tragisk period! Alla var hungriga och lättretade. Alla var missbelåtna. I fabrikena fanns ett dovt missnöje. Underjordiska organisatörer som hade sänts in av socialistrevolutionärerna och vita officerare försökte knyta samman det militära upproret med rörelsen bland de missnöjda arbetarna. Tidningarna i Kronstadt skrev om barrikader i Petrograd,

om att tusentals hade dödats. Pressen i hela världen förkunnade samma sak. Kronstadtopproret lockade inte arbetarna i Petrograd. Det verkade fränstötande på dem. Uppdelningen följde klasslinjerna. Arbetarna kände omedelbart att myteristerna i Kronstadt stod på andra sidan barriaderna – och de stödde sovjetmakten. Det var Kronstadts politiska isolering som låg bakom dess inre osäkerhet och militära nederlag.

Victor Serge, som verkar försöka skapa en sorts syntes av anarkism, POUM-ism och marxism, har på ett mycket olyckligt sätt gripit in i diskussionen om Kronstadt. Enligt hans uppfattning kunde man ha undvikit upproret i Kronstadt om NEP hade införts ett år tidigare. Låt oss gå med på det. Men den sortens råd är mycket lätta att ge i efterhand. Det är, som Victor Serge minns, sant att jag så tidigt som 1920 hade föreslagit en övergång till NEP, men jag var ingalunda säker på förhand att den skulle lyckas. För mig var det ingen hemlighet att botemedlet kunde visa sig vara farligare än sjukdomen. När jag stötte på motstånd från partiledningen så vädjade jag inte till de djupa parti-leden för att undvika att mobilisera småbourgeoisin mot arbetarna. Det krävdes ytterligare 12 månaders erfarenheter för att övertyga partiet om behovet av en ny kurs. Men det egendomliga är att just anarkister över hela världen betraktade NEP som... ett förräderi mot kommunismen. Men nu fördömer anarkisternas företrädare oss för att inte ha infört NEP ett år tidigare.

1921 medgav Lenin mer än en gång öppet att partiets envisa försvar av krigskommunismen hade blivit ett stort misstag. Men ändrar det på saker och ting? Oavsett Kronstadtopprorets omedelbara eller avlägsna orsaker så var det till själva sitt väsen en dödlig fara för proletariats diktatur. Skulle den proletära revolutionen verkligen ha begått självmord, bara för att den hade gjort sig skyldig till ett politiskt misstag?

Eller kanske det hade varit tillräckligt att informera matroserna i Kronstadt om förordningarna i NEP för att lugna ner dem? Illusioner! Upprorsmakarna hade inget medvetet program, och kunde i och med småbourgeoisins själva natur inte heller ha haft det. De förstod själva inte att deras fäder och bröder först och främst behövde fri handel. De var missnöjda och förvirrade men såg ingen utväg. De mer medvetna elementen, det vill säga högern som agerade i bakgrunden, ville återupprätta den borgerliga regimen. Men de sa det inte rent ur. "Vänstern" ville avskaffa disciplinen, och få "fria sovjet" och bättre ransoner. NEP kunde bara gradvis lugna ner bönderna och därefter arméns och flottans missnöjda delar. Men för det krävdes tid och erfarenheter.

Det barnsligaste av alla argument är att det inte var något uppror, att matroserna inte hade hotat någon, att de "bara" tog över fästningen och slagskeppen. Det kan synas som om bolsjevikerna gick med blottad bringa över isen mot fästningen bara på grund av sin onda natur, sin benägenhet att på ett konstgjort sätt provocera fram konflikter, sitt hat mot Kronstadtmatroserna eller sitt hat mot den anarkistiska läran (som absolut ingen, kan vi säga i förbigående, brydde sig om på den tiden). Är inte allt detta barnsligt pladder? Utan några band vare sig till tid eller plats, försöker de dilettantmässiga kritikerna (17 år efteråt!) påstå att alla skulle ha blivit nöjda om revolutionen bara hade lämnat de upproriska matroserna i fred. Tyvärr skulle världens kontrarevolution aldrig ha lämnat dem i fred. Kampens logik skulle ha givit makten åt extremisterna på fästningen, det vill säga till de mest kontrarevolutionära elementen. Behovet av proviant skulle ha gjort fästningen direkt beroende av den utländska borgarklassen och deras företrädare, de vita emigranterna. Alla nödvändiga förberedelser hade redan gjorts i detta syfte. Under liknande omständigheter skulle bara folk som de spanska anarkisterna eller POUM-isterna ha avvaktat och hoppats på en lycklig utgång. Lyckligtvis tillhörde bolsjevikerna en annan skola. De såg det som sin plikt att släcka elden så fort den började, och på så sätt minska antalet offer till ett minimum.

I grund och botten är de vördnadsvärda kritikerna motståndare till proletariats diktatur och på samma gång mot revolutionen. Däri ligger hela hemligheten. Det stämmer att en del av dem

erkänner revolutionen och diktaturen – i ord. Men det hjälps inte. De vill ha en revolution som inte kommer att leda till en diktatur eller en diktatur som kommer att klara sig utan att använda våld. Det skulle naturligtvis vara en ”trevlig” diktatur. Men det kräver några småsaker: en jämlik, och dessutom ytterst hög, utveckling av de arbetande massorna. Men under sådana förhållanden skulle diktaturen överhuvudtaget inte behövas. Vissa anarkister, som egentligen är liberala pedagoger, hoppas på att de arbetande inom hundra eller tusen år kommer att ha uppnått en så hög utvecklingsnivå att det inte kommer att krävas något tvång. Om kapitalismen kunde leda till en sådan utveckling så skulle det givetvis inte finnas någon orsak att störta den. Det skulle varken behövas en våldsam revolution eller en diktatur som är ett oundvikligt resultat av en revolutionär seger. Men vår tids ruttnande kapitalism lämnar inget utrymme för humanitära och pacifistiska illusioner.

Arbetarklassen, för att inte tala om de halvproletära massorna, är varken socialt eller politiskt homogena. Klasskampen ger upphov till en förtrupp som drar åt sig klassens bästa delar. Revolutionen är möjlig när förtruppen kan leda proletariatets majoritet. Men det betyder inte alls att de inre motsättningarna bland de arbetande försvinner. I samband med revolutionens höjdpunkt dämpas de givetvis, men bara för att dyka upp igen ännu skarpare i ett senare skede. Sådan är revolutionens utveckling i sin helhet. Sådan var utvecklingen i Kronstadt. När salongsradikaler i efterhand försöker peka ut en annan väg för oktoberrevolutionen, så kan vi bara respektfullt fråga dem var och när deras höga principer bekräftades i praktiken, åtminstone delvis, åtminstone som tendens? Var finns de tecken som kan få oss att förvänta oss att dessa principer kan segra i framtiden? Vi kommer naturligtvis aldrig att få något svar.

En revolution har sina egna lagar. För ett bra tag sedan formulerade vi dessa ”oktoberrevolutionens lärdomar”, med inte bara rysk utan också internationell betydelse. Ingen annan har ens försökt föreslå några andra ”lärdomar”. Den spanska revolutionen är en negativ bekräftelse av ”oktoberrevolutionens lärdomar”. Och de hårda kritikerna är tysta eller svävande. Den spanska Folkfrontsregeringen kväver den socialistiska revolutionen och skjuter revolutionärer. Anarkisterna deltar i denna regering, eller fortsätter när de drivits ur den att stöda bödlarna. Och deras utländska allierade och företrädare sysselsätter sig under tiden med att försvara... Kronstadtmyteriet mot de obehagliga bolsjevikerna. En skamlig parodi!

De nuvarande kontroverserna kring Kronstadt rör sig kring samma klassaxel som själva Kronstadtupproret, där matrosernas reaktionära delar försökte störta den proletära diktaturen. Dagens småborgerliga klåpare och eklektiker är medvetna om sin oförmåga på den revolutionära politikens område, och försöker utnyttja de gamla händelserna i Kronstadt för att kämpa mot Fjärde internationalen, det vill säga mot den proletära revolutionens parti. Dessa nutida ”Kronstadtare” kommer också att krossas – lyckligtvis utan att det behövs några vapen eftersom de inte har någon fästning.

Mer om undertryckandet av Kronstadt¹

(6 juli 1938)

I min senaste artikel om Kronstadt försökte jag föra upp frågan på ett politiskt plan. Men många är intresserade av frågan om personligt ”ansvar”. Souvarine,² som har utvecklats från en trög marxist till en hänförd lismare, påstår i sin bok om Stalin att jag medvetet höll tyst om Kronstadtupproret i

1 Artikel ur *New International*, augusti 1938.

2 **Boris Souvarine** (1895-1984) var en av det franska kommunistpartiets grundare. Uteslöts ur kommunistpartiet 1924 som ”trotskist”. Bröt med trotskisterna 1929. Skrev på 1930-talet en biografi om *Stalin. En kritisk studie över bolsjevismen*.

min självbiografi. Det finns bedrifter – säger han sarkastiskt – som man inte vill skryta om. I sin bok *In the Country of the Big Lie* berättar Ciliga¹ att jag under undertryckandet av Kronstadt sköt ”mer än tiotusen man” (jag tvivlar på att det vid den här tiden ens fanns så många i hela Östersjöflottan). Andra kritiker uttrycker sig på ett liknande sätt: ja, objektivt hade upproret en kontrarevolutionär karaktär, men varför använde Trotskij ett så skoningslöst förtryck både för att slå ner det och efteråt?

Jag har aldrig berört denna fråga. Inte på grund av att jag har något att dölja, utan tvärtom därför att jag inte hade något att säga. Sanningen är att *jag personligen inte på minsta sätt deltog varken i undertryckandet av Kronstadtopproret eller under det efterföljande förtrycket*. I mina ögon är detta faktum inte av någon som helst politisk betydelse. Jag var medlem i regeringen, jag anser att det var nödvändigt att kuva upproret och bär därmed ansvar för undertryckandet. Det är bara inom dessa ramar som jag hittills har besvarat kritiken. Men när moralister börjar ofreda mig personligen och anklagar mig för överdriven grymhet som inte krävdes av omständigheterna, då anser jag mig vara i min rätt att säga: ”Herrar moralister, ni ljuger en smula.”

Upproret bröt ut medan jag befann mig i Uralbergen. Jag kom direkt därifrån till den tionde partikongressen. Beslutet att slå ner upproret med militärt våld *om det inte gick att förmå fästningen att ge upp, först med hjälp av fredsförhandlingar och sedan med ett ultimatum* – detta beslut togs med mitt direkta deltagande. Men sedan beslutet hade tagits stannade jag kvar i Moskva och deltog varken direkt eller indirekt i de militära operationerna. Vad gäller det efterföljande förtrycket så var det helt och hållet Tjekans sak.

Hur kommer det sig att jag inte for personligen till Kronstadt? Skälet var av politisk natur. Upproret bröt ut under diskussionen om den så kallade fackföreningsfrågan. Det politiska arbetet i Kronstadt låg helt i händerna på Petrogradkommittén, som leddes av Zinovjev. Han var också den som mest outtröttligt och hetlevrat ledde kampen mot mig under diskussionen. Innan jag reste till Uralbergen talade jag inför ett möte med kommunistiska sjömän i Petrograd. Den allmänna stämningen på mötet gjorde ett mycket ofördelaktigt intryck på mig. Snobbiga och välfödda matrosar, kommunister bara till namnet, gav intryck av att vara parasiter i jämförelse med arbetarna och Röda armén på den tiden. Från Petrogradkommitténs sida fördes kampen på ett ytterst demagogiskt sätt. Flottans ledande personal isolerades och blev förskräckta. Zinovjevs resolution fick troligen 90% av rösterna. Jag påminner mig att jag sa till Zinovjev: ”Allting är mycket bra här, tills det blir väldigt dåligt.” Efter detta befann sig Zinovjev i Uralbergen tillsammans med mig, och fick där ett brådskande meddelande att saker och ting höll på att bli ”väldigt dåliga” i Kronstadt. Den överväldigande majoriteten av de ”kommunistiska” matrosar som hade stött Zinovjevs resolution deltog i upproret. Jag ansåg, och politbyrån invände inte, att förhandlingarna med matrosarna, och – om det behövdes – pacificeringen av dem, skulle skötas av de ledare som så sent som igår åtnjöt matrosernas politiska förtroende. Annars skulle Kronstadt-invånarna betrakta det som om jag kom för att ”hämnas” på dem för att de hade röstat mot mig under partidiskussionerna.

Vare sig det var rätt eller ej så var det just dessa överväganden som avgjorde min inställning. *Jag klev fullständigt och demonstrativt åt sidan från denna affär*. Vad gäller förtrycket så var det såvitt jag minns Dzerzjinskij som hade ansvar för det, och han tolererade (med rätta) inte att någon annan la sig i hans arbete.

Jag vet inte om det fanns några onödiga offer. På denna punkt litar jag mer på Dzerzjinskij än på hans senkomna kritiker. Jag saknar uppgifter för att nu i efterhand kunna avgöra vilka som skulle ha straffats och hur. Victor Serges slutsatser i denna fråga – utifrån tredjehandsuppgifter – har i

1 **Ante Ciliga** (1896-1992) var ledare för det jugoslaviska kommunistpartiet. Fängslades av Stalin men tilläts lämna Sovjetunionen i mitten på 1930-talet. Bröt senare med marxismen.

mina ögon inget som helst värde. Men jag kan medge att inbördeskrig inte är någon skola i humanism. Idealister och pacifister anklagar alltid revolutionen för ”överdrifter”. Men poängen är att ”överdrifterna” härrör ur revolutionens själva natur, och revolutionen är i sig själv inget annat än en av historiens ”överdrifter”. Den som så vill kan på denna grundval (och i små artiklar) förkasta revolutionen överhuvudtaget. Jag förkastar den inte. I denna mening bär jag fullt ansvar för undertryckandet av Kronstadtupproret.

***En tragisk nödvändighet*¹**

(Augusti 1940)

Den stalinistiska förfalskarskolan är inte den enda som idag blomstrar på den ryska historiens fält. Den hämtar faktiskt en del av sin näring från vissa legender som grundas på okunnighet och sentimentalitet, såsom de flammande berättelserna om Kronstadt, Machno och andra händelser under revolutionen. Det räcker att säga, att det Sovjetregeringen mot sin vilja gjorde i Kronstadt var en tragisk nödvändighet. Den revolutionära regeringen kunde naturligtvis inte ha ”erbjudit” fästningen som försvarade Petrograd till de upproriska matroserna, bara därför att några få tvivelaktiga anarkister och socialistrevolutionärer stod bakom en handfull reaktionära bönder och revolterande soldater. Samma överväganden gäller fallet Machno och andra möjligen revolutionära element som kanske var välmenande men definitivt agerade illa.

1 Ur Trotskijs bok **Stalin**, kapitel 11 ”Från oklarhet till triumvirat” (ej i svenska utgåvan, som bara består av de första 7 kapitlen).

Kompletterande material:

John G Wright:

Sanningen om Kronstadt

[John G Wright (1902-1956) var ledare för det amerikanska Socialist Workers Party och översatte en del av Trotskijs arbeten till engelska. Sanningen om Kronstadt skrevs troligen på order från Trotskij som insåg att det behövdes en klar redovisning av fakta i frågan, men som vid denna tidpunkt inte kunde skriva den själv. Wrights skrift publicerades i sin helhet av SWP:s skolningsavdelning på hösten 1939. Innan dess trycktes en sammanfattning av den i New International februari 1938.]

I december 1920 hade inbördeskrigets fronter som under mer än tre år haft grepp Sovjetunionen avvecklats. Det fanns inga fronter men farorna kvarstod förvisso. Landet med sitt barbariska arv från den asiatiska tsarismen hade bokstavligen blivit skinnat in på bara benen genom det imperialistiska krigets ödeläggelse, åren av inbördeskrig och den imperialistiska blockaden. Livsmedelskrisen förvärrades av en bränslekris. Stora delar av befolkningen stod inför den omedelbara framtidsutsikten att dö av svält eller frysa ihjäl. Med industrin i ruiner, transportererna i upplösning, miljontals män hemförlovade från armén, massor på gränsen till utmattning, fanns det förvisso en bördig jordmån för kontrarevolutionens intriger.

Långt från att förlika sig med sitt nederlag eggades vitgardisterna och deras imperialistiska allierade till nya aktioner av de objektiva svårigheter som bolsjevikerna ställdes inför. De försökte gång på gång bryta sig igenom ”inifrån”, och lutade sig då till stor del på stödet från småbourgeoisens reaktion mot de svårigheter och umbäranden som beledsagade den proletära revolutionen. I januari-mars 1921 ett myteri rum i Tyumen i Tobolsk-området i Sibirien. Upprorsmakarna uppgick till 20.000 personer. I maj 1921 överrumplade vitgardistiska förband med hjälp av japanerna Vladivostok, som de ockuperade under en kort period. Efter undertecknandet av avtalet i Riga (18 mars 1921) invaderade vitgardistiska band – varav en del uppgick till tusentals man andra bara några handfull – Ukraina och andra delar av sovjetiskt territorium. Ytterligare en rad anfall följde i Karelen med början i oktober 1921 och som slogs tillbaka i februari 1922. Så sent som i oktober 1922 var sovjetiskt territorium översällt av kringströvande kontrarevolutionära gerillaförband.

Den viktigaste av denna rad händelser ägde rum i själva den revolutionära högborgens hjärta: den 2 mars 1921 bröt det ut ett uppror på flottbasen Kronstadt. Kring detta uppror har det rasat en ”debatt” med anhängare till mensjevismen, anarkismen och andra ideologiska motståndare till oktoberrevolutionen på ena sidan och bolsjevikerna och bolsjevismens orubbliga förespråkare (revolutionära marxister) på den andra.

Under åren av uppsving för den revolutionära rörelsen befann sig anarkisterna, mensjevikerna, socialistrevolutionärerna och resten av detta brödraskap på defensiven. Idag kastar de sig över Kronstadthändelserna för att inleda en offensiv mot bolsjevismens principer. Stalinismen har givit dem en demagogisk täckmantel för en offensiv mot de principer som var de enda som gjorde oktoberrevolutionen möjlig. De försöker kompromettera bolsjevismen och dölja sin egen bankrutt genom att likställa stalinismen med bolsjevismen. Som utgångspunkt använder de Kronstadt. Deras resonemang är mycket elementärt: Stalin skjuter arbetare bara därför att det är bolsjevismens innersta väsen att skjuta arbetare, titta bara på Kronstadt! Lenin och Stalin är samma sak. *V.S.B.*
[Vilket Skulle Bevisas.]

Ytligt sett kan det förefalla nära nog omöjligt att försvara detta resonemang. Hur kan man tänka sig att någon skulle kunna bagatellisera det faktum att man tog till vapen mot sovjetmakten? Hur är det möjligt att någon kan jämföra den stalinistiska regimen och Lenins och bolsjevikernas regim?

Hela knepet är att förvränga historiska fakta, på ett ofantligt sätt överdriva varenda underordnad fråga där bolsjevikerna kanske eller kanske inte misstog sig, och med tystnad förbigå det väpnade upproret mot sovjetmakten och resningens *verkliga* program och mål. Vi ämnar ta upp de idag allmänt utbredda förfalskningarna och tillbakavisa dem en efter en, antingen med bevis eller med vittnesmål, inte från bolsjevikerna utan från deras politiska motståndare – det vill säga just de personer som anstiftade och ledde och försökte sprida upproret.

De aspekter vi ska behandla innefattar: (1) de verkliga omständigheterna kring upproret, det vill säga dess mekanismer, verkliga bakomliggande drivkrafter, exakt vilka som provocerade fram det och hur provokationen gick till; (2) de faktiska banden mellan kontrarevolutionen och upproret; (3) kontrarevolutionärernas, i synnerhet general Kozlovskijs, direkta deltagande i upproret; (4) frågan om tidsaspekten, nämligen: påskyndade bolsjevikerna på ett överilat sätt krossandet av upproret istället för att ”förhandla” med upprorsmakarna, eller var deras sätt att hantera situationen mer än berättigat?; (5) frågan om upprorsmakarna var de revolutionära matroserna från 1917 eller en ”grå massa” – en brokig och politisk bakåtsträvande del som var demoraliserad av det hemska hot om kyla och hunger som hängde över sovjetriket. Detta är de aspekter som nu på ett illvilligt sätt förvrängs, och därför ska vi inom ramen för denna lilla broschyr bara ta itu med dem. Läsaren bör komma ihåg att vi inte direkt tar itu med de grundläggande politiska frågor som är inblandade (och som är de verkliga och avgörande frågorna i diskussionen). Det skulle kräva en mycket mer omfattande genomgång. Vår uppgift, upprepar vi, är i första hand att avslöja de förvanskningar och förfalskningarna av historiska fakta som används som grund för anklagelserna mot bolsjevismen.

1921 var socialistrevolutionärernas och mensjevikernas förräderi alltför färskt i arbetarrörelsens minne för att de skulle kunna gå på offensiven och rättfärdiga sin del i Kronstadthändelserna. Idag kan en Dan lugnt och behärskat säga: ”Kronstadtborna inledde inte alls upproret. Det är en förtalande myt.”¹ Men 1921 gjorde mensjevikerna allt för att bagatellisera upproret och allt det innebar. Socialistrevolutionärerna svor på att ”Kronstadtrörelsens fredliga karaktär var utom allt tvivel”. Om det vidtogs några upproriska åtgärder så var de bara ”självförsvarsåtgärder”.

Detta urgamla skröp fräschas upp och serveras igen. Och vilket är källan till det? 1921, efter kuvandet av Kronstadtopproret, gav de ryska socialistrevolutionärerna, vars företrädare i Ryssland hade anstiftat upproret, ut en bok med titeln *Sanningen om Kronstadt*. Genom att ge ut denna bok gjorde socialistrevolutionärerna utomlands – *Volja Rossij* – bara ett senkommet medgivande att de hade haft en politisk del i myteriet, även om deras talesmän i Ryssland på den tiden gömde sig bakom en mask av partilöshet. Denna bok fungerade som den viktigaste, om inte enda, källan för alla tidigare och nuvarande kritiker av bolsjevismen. Berkman's broschyr *Kronstadtopproret* [på tyska *Die Kronstadt Rebellion*, Berlin: Verlag "Der Syndikalist", 1923] är bara en återupprepning av socialistrevolutionärernas påståenden och tolkningar med få viktigare förändringar, som vi inom kort ska beröra. Samma sak gäller alla mensjevikiska historiker för att inte tala om senare tiders ”historiker” som David Lawrence.

Långt från att ifrågasätta att upproret inleddes av Kronstadt, försökte mensjevikerna 1921 förminska det och bortförklara det som något i sig själv oviktigt. Så här skrev de, inte 1937 utan 1921 när händelserna fortfarande var nya:

1 *Sotsialistitjeskij Vestnik*, 25 augusti 1937.

Det faktum att Kronstadts brytning med sovjetmakten tog formen av ett väpnat uppror och slutade med en blodig tragedi är i sig själv av sekundär betydelse och i viss mån oväsentligt. Om sovjetmakten hade uppvisat lite mindre granthårdhet gentemot Kronstadt så hade konflikten mellan den och matroserna utvecklats i lite mindre allvarlig form. Men det hade inte på något sätt förändrat dess historiska betydelse... *Först den 2 mars*, och som ett svar på förtrycket, hoten och befallningarna att lyda ovillkorligt, svarade flottan med *en resolution om att inte erkänna sovjetmakten och arrestera två kommissarier*.¹

När mensjevikererna gav sin ursprungliga version av Kronstadthändelserna förnekade de alltså inte alls att invånarna i Kronstadt *inledde* upproret. De försökte förvisso ge intrycket att det fanns mer än tillräckligt berättigande för detta i det påstådda "förtrycket, hoten och befallningarna". Men det syns att de samtidigt försökte undvika frågans kärnpunkt, själva upproret, som ett i själva verket föga viktigt, sekundärt och till och med "oväsentligt" faktum. Varför denna skriande inkonsekvens? De ger själv svaret. Det är deras öppna erkännande av att upproret utvecklade sig på grundval av antisovjetiska mål och program. Vi har mensjevikerernas ord på det.

Socialistrevolutionärerna var en aning mindre exakta angående upprorets politiska baksida. De skrev: "Arbetsorganisationerna krävde en drastisk förändring av makten: vissa i form av fritt valda sovjetter, andra i form av att sammankalla en konstituerande församling."²

Eftersom sanningen var som den var är det inte underligt att Berkman snabbt lovade oss att upprorsmakarna i Kronstadt egentligen var "pålitliga anhängare till sovjetssystemet" som "med vänskapliga och fredliga medel uppriktigt försökte hitta en lösning på de överhängande problemen".³ Hursomhelst är alla dessa "sanningssägare" överens om en sak: dessa "pålitliga" anhängare till sovjetmakten tog i den allra mest vänskapliga och fredliga anda upp vapen – på grundval av en resolution om att "inte erkänna sovjetmakten". Men, förstår ni, de gjorde det "först den 2 mars".

"Först den 2 mars"! Varenda väsentlig detalj måste snyggas till, annars kanske inte sanningen blir så tilltalande. Med denna formulering ville mensjevikererna, som bara upprepar socialistrevolutionärerna, i läsarnas sinne frammana om inte år och månader så åtminstone veckor av "provokationer", "hot", "befallningar", "förtryck", etc, etc. Men dessa historiker kan töja på kronologin så mycket de vill, varken de eller deras nyomvända anhängare kan föregå 2 mars annat än genom att hänvisa till händelser "mot slutet av februari". Deras berättelse om Kronstadt går tillbaka till (och inte längre än till) 22 februari – för händelser i Petrograd och inte i Kronstadt. Vad gäller Kronstadt själv kan de bara föregripa 2 mars genom att hänvisa till 28 februari! De kan räkna hur de vill, de har bara tillgång till: *tre* dagar och *tre* resolutioner. 2 mars med sin resolution om att inte erkänna sovjetmakten föregås bara av 1 mars med sin resolution om "fritt valda sovjetter". Vad hände under detta intervall på mindre än 24 timmar för att det skulle svänga från en påstådd pol till dess raka motsats? Det enda svar vi får från motståndarna är att det ägde rum en konferens i Kronstadt. Och vad hände där? Alla "historiker" ger sin egen redogörelse.

Först lämnar vi ordet till David Lawrence:

16.000 matrosar, soldater från Röda armén och arbetare deltog. Mötesordförande var kommunisten Vasiljev. R.S.F.S.R:s [Ryska socialistiska federativa sovjetrepubliken] president Kalinin och den kommunistiska kommissarien för Östersjöflottan, Kuzmin, var närvarande och talade till mötet. Vid mötet utarbetades en resolution som antogs av en överväldigande majoritet...

1 *Sotsialistitjeskij Vestnik*, 5 april 1921. Vår kursivering.

2 *Sanningen om Kronstadt, Volja Rossij*, Prag 1921, s 5.

3 Berkman, *Kronstadtopproret*, s 12. Kursiverat i original.

Hur besvarade ni dessa hjältar? Trodde ni verkligen att dessa män som hade stirrat döden i vitögat otaliga gånger skulle huka sig för er kommunistiske kommissarie? ”Om ni vill ha öppet krig”, sa er talesman, ”så kommer ni att få det, för kommunisterna kommer inte att lämna ifrån sig makten. Vi kommer att kämpa till det bittra slutet.” Kronstadtmatroserna var inga käringar. Efter en sådan provokation skickade de helt enkelt iväg kommunisterna och behöll två kommissarier som gisslan. Sedan valde de en ny Kronstadtsovjet och tog itu med att försvara sig själv.¹

Låt oss rensa denna redogörelse från dess svulstiga ordflöde och dess lika andefattiga misstag både vad gäller mötets syfte, antalet deltagare och talarna där (Kalinin deltog inte på mötet som Lawrence skriver om), dra bort den fräcka lögnen att det valdes en ny sovjet när inget sådant val ägde rum, utan presidiet istället utsågs till Provisorisk revolutionär kommitté (inget annat!), så inskränker sig Lawrences redogörelse till följande ”provokation”: två (påstådda) meningar ur ett (påstått) tal! Om vi ska tro Lawrence är det Kuzmin som bär det historiska ansvaret för upproret.²

Var hittade denne historiker denna pärla? Han utvecklade bara Berkman som var mycket skickligare och tillhandahöll en hel del beklämmande psykologi som ledde fram till de två meningar som Lawrence så självsäkert sätter inom citationstecken som en avgörande provokation för alla som inte är ”käringar”. Vi ska därför ge Berkmans mer omfattande redogörelse för detta avgörande möte och de centrala meningarna:

Östersjöflottans kommissarie, Kuzmin, var den förste som talade till konferensen. Han var en person med mer energi än omdöme och insåg inte alls hur betydelsefull tidpunkten var. Han var inte situationen vuxen: han visste inte hur man skulle nå fram till dessa enkla mäns hjärtan och sinnen, de matrosar och arbetare som hade offrat så mycket för revolutionen och nu var utmattade till desperationens gräns. *Delegaterna hade samlats för att rådgöra med representanterna från regeringen.* Istället visade sig Kuzmins tal bli en fackla som kastades ner i en krutdurk. Han retade upp konferensen med sin arrogans och förmäthenhet. Han förnekade arbetarroligheterna i Petrograd och förkunnade att staden var lugn och arbetarna nöjda. Han hyllade kommissariernas arbete, ifrågasatte Kronstadts revolutionära motiv och varnade för hotet från Polen. Han nedlät sig till ovärdiga antydningar och dundrande hot. ”Om ni vill ha öppet krig”, avslutade Kuzmin, ”så kommer ni att få det, för kommunisterna kommer inte att lämna ifrån sig makten. Vi kommer att kämpa till det bittra slutet.” Detta taktlösa och provocerande tal av Östersjöflottans kommissarie förolämpade och kränkte delegaterna. Talet som hölls av Kronstadtsovjetens ordförande, kommissarie Vasiljev, som var näste talare, *gjorde inget intryck på publiken: mannen var färglös och vag.*³

Rensa bort Berkmans psykologi ur hans redogörelse, anta att Berkman förstod stämningarna hos ”enkla män” och hade insett mötets betydelse mycket bättre än Kuzmin, etc, etc, vilken förklaring får vi då till det som hände? Om vi ska tro Berkman var det ett möte där delegaterna hade samlats ”för att rådgöra med representanter från regeringen”, och en av representanterna höll ett ”provocerande” tal, en annan var ”färglös och vag” – och detta fick alltihop att explodera.

För tillfället lämnar vi Berkmans påstådda citat åt sidan, liksom hans underlåtenhet att meddela oss om inte detaljerna så åtminstone andemeningen i Kuzmins ”ovärdiga antydningar”. Hans berättelse ger oss trots allt lite mer information om det faktiska innehållet i Kuzmins tal: (1) Kuzmin för-

1 *Vanguard*, vol 3, nr 6, februari-mars 1937. [*Vanguard* var en anarkistisk månadstidning som gavs ut i New York 1932-1939 – engelske redaktörens anmärkning.]

2 Victor Serge tror att det helt och hållet var Kalinins fel. ”Centralkommittén begick det oerhörda misstaget att skicka Kalinin...” (*La Révolution Proletarienne*, september 1937.)

3 Berkman, *op cit*, s 12-13. Våra kursiveringar – JGW.

nekade att det var oroligt i Petrograd; (2) han ifrågasatte Kronstadts revolutionära motiv; (3) han varnade för hotet från Polen; (4) han gjorde ett avslutande uttalande.

Låt oss nu övergå till den redogörelse som socialistrevolutionärerna tillhandahåller och se om den kastar något ljus över talets och mötets stora betydelse. Vi får omedelbart höra att konferensen inte sammankallades för att anta en resolution, som Lawrence vill göra gällande, inte heller i syfte att rådgöra, som Berkman hävdar, utan istället var den ett organ som hade samlats i det speciella syftet att välja en ny sovjet, trots att den sittande sovjetens mandattid *ännu inte hade gått ut*. Vi citerar ur *Sanningen om Kronstadt*:

Den viktigaste punkten på dagordningen var frågan om valen till Kronstadtsovjeten på en mer rättvis grundval. Dessutom höll den gamla sovjetens maktbefogenheter, som nästan helt och hållet bestod av kommunister, *redan på att närma sig sitt slut*. Kuzmins och Vasiljevs tal inte bara misslyckades att lugna ner mötet utan gav tvärtom bränsle till lågorna. Kuzmin började med att försäkra organet att allt var lugnt i Petrograd. Han hotade [?] med faran från Polen, talade om dubbelmakt, etc, etc. *I slutet av sitt tal deklarerade han att kommunisterna inte frivilligt skulle avsäga sig makten och skulle kämpa till sista andetaget*. Andemeningen i Vasiljevs tal var identisk. Dessa tal bevisade för mötet att det inte gick att lita på Kuzmin och Vasiljev... och att man måste häkta dem.¹

Vi överlämnar till framtida psykologer att slå fast varför socialistrevolutionärerna valde att behandla innehållet i Kuzmins tal på ett annat sätt än Berkman, och varför de avstod från att sätta citationstecken kring Kuzmins avslutande anmärkningar. Bortsett från socialistrevolutionärernas påstående att Vasiljev höll *exakt samma sorts tal som Kuzmin*, så är de relevanta fakta identiska med Berkmans utom för ytterligare en upplysning, nämligen att Kuzmin i sitt tal uppehöll sig vid ”dubbelmakt, etc, etc”. Berkman föredrog att förbigå denna punkt med tystnad för att istället tala om ”ovärdiga antydningar”. Berkman, som bättrades på av Lawrence, verkar själv ha bättrat på socialistrevolutionärerna.

Låt oss nu övergå till att citera ur den mest ”tillförlitliga” av alla källor, nämligen den redogörelse för mötet som ges av *Kronstadt Izvestija*. Med andra ord den redogörelse som gavs av ögonvittnen och de viktigaste deltagarna. Här är den:

Istället för att lugna ner mötet så retade kamrat Kuzmin upp det. Han talade om *Kronstadts svävande ståndpunkt, patruller, dubbelmakt, hotet från Polen och det faktum att hela Europas ögon riktades mot oss*; han försäkrade oss att allt var lugnt i Petrograd och betonade att *han helt och hållet var i delegaternas våld* och att det stod i deras makt att skjuta honom om de så ville. Han avslutade sitt tal *med en deklaration att om delegaterna ville ha öppen väpnad kamp så skulle den komma till stånd – kommunisterna skulle inte frivilligt avsäga sig makten och skulle kämpa till sista andetaget*.²

Ju mer vi får reda på om Kuzmins tal desto intensivare ställer sig frågan: exakt hur kunde detta tal få en provocerande roll vid detta möte i Kronstadt? Låt bolsjevismens motståndare prata vitt och brett om de lokala myndigheternas bristande talarförmåga vid detta helt avgörande möte, men låt dem inte försumma att besvara några frågor som vi skulle vilja ställa till dem:

Vem skulle Kuzmin kunna hota genom att varna för hotet från Polen? Fanns det inget sådant hot? En särskild punkt i alla redogörelser pekar speciellt på det faktum att Kuzmin bestämt hävdade att Petrograd var lugnt (Berkman tillägger – med vilket stöd? – att Kuzmin sa ”och arbetarna nöjda”). Varför skulle detta ha retat upp någon som inte hetsades att bli uppretad? Berättade Kuzmin san-

1 *Sanningen om Kronstadt*, s 11. Vår kursivering – JGW.

2 *Izvestija*, från Provisoriska revolutionära kommittén i Kronstadt, nr 11, 13 mars 1921. Våra kursiveringar – JGW.

ningen? Eller ljög *Kronstadt Izvestija* när den i sitt allra första nummer påföljande dag hade en sensationell rubrik: ”Allmänt uppror i Petrograd”? Varför fortsatte dessutom *Kronstadt Izvestija* att ljuga om detta och andra påstådda uppror? Varför tryckte den till och med rapporter från Helsingfors och andra ställen för att understödja sin förtalskampanj? Kort sagt: ta Kuzmins tal punkt för punkt som det återges av *Izvestija* – eller någon av de andra påstådda sammanfattningarna av det – ja, med eller utan Berkman's lömska citationstecken – och säg inte att ni är ”enkla personer”, ”män och inte käringar”, etc, etc, utan berätta om *ni* som delegater som samlats vid detta möte för att ”välja en ny sovjet” skulle ha stannat kvar efter talet och utsett en ”Provisorisk revolutionär kommitté”? Säg vidare om ni skulle ha tagit till vapen och gjort uppror mot sovjetstaten?

Om inte, varför torgför ni då detta socialistrevolutionära skröp och försöker förvirra arbetarklassens förtrupp om vad som verkligen ägde rum i Kronstadt – och i synnerhet på detta möte?

En långt mycket mer olycksbådande och klargörande händelse än något som Kuzmin kan eller inte kan ha sagt ägde rum under mötet, något som Berkman och kompani på ett mycket avslöjande sätt berör bara flyktigt. Konferensen blev inte ursinnig på grund av något som Kuzmin eller Vasiljev (eller Kalinin som *inte* var närvarande) sa, utan av ett uttalande från publiken att bolsjevikerna var på väg med vapen i hand för att angripa mötet. Det var detta som plötsligt framkallade ”valet” av en Provisorisk revolutionär kommitté. Med vems stöd påstår vi detta? Med socialistrevolutionärernas, som rapporterade denna händelse så här: ”De rykten som uppstod framkallade mycket oroliga stämningar, och delegaterna *erinrade* sig hoten från Kalinin. Kuzmin och Vasiljev och *beslutade* att bilda en Provisorisk revolutionär kommitté.”¹

Vem spred dessa rykten och varför? Vi säger: de som spred dem var samma personer som spred lögnen om upproret i Petrograd; precis samma personer som först förde fram parollen om en konstituerande församling och sedan bytte till den ”mer realistiska” parollen ”*Ner med den bankrutta kommunen!*” (resolution som antogs i Kronstadt den 7 mars); precis samma personer som framförde anklagelsen att ”bolsjevikmakten har lett till svält, kyla och kaos”; de som gav sig ut för att vara partilösa för att lura de grå massorna i Kronstadt; de som försökte utnyttja sovjetmaktens svårigheter och anförde rörelsen för att leda den i kontrarevolutionär riktning.

Förgäves letar vi i dessa ”sanningsenliga” historikers skrifter efter ett klargörande om vilken källan var till dessa ”rykten”. Än mer ”glömmer” de (bland annat Berkman) lämpligt nog bort att den Provisoriska revolutionära kommittén officiellt gav *bolsjevikerna själva* skulden för detta rykte. ”Detta rykte spreds av kommunister för att skingra mötet.” (*Izvestija*, nr 11.)

Så här beskriver Berkman händelsen i *Kronstadtupproret*, s 14:

Vid den tidpunkten blev konferensen mycket upprörd av *deklarationen från en delegat*² [!] att bolsjevikerna var på väg att angripa mötet, och att femton billaster med soldater och kommunister beväpnade med gevär och kulsprutor hade skickats iväg i detta syfte. ”Dessa uppgifter”, fortsätter *Izvestijas* artikel, ”gav upphov till upphetsad ilska bland delegaterna. Undersökningar visade snart [?] att uppgifterna var grundlösa men ryktena fortsatte att ett regemente *kursanti* under ledning av den ökände tjekisten Dulkis* redan var på marsch i riktning mot fästningen Krasnaja Groka.” Med tanke på *denna nya utveckling* [fortsätter Berkman och förvandlar flinkt en *uppviglande lögn* till en *utveckling*] och med Kuzmins och Kalinins hot i åtanke [vad, ingen Vasiljev?] tog konferensen omedelbart upp frågan om att organisera försvaret av Kronstadt mot

1 *Kronstadt Izvestija*, nr 11, s 12. Våra kursiveringar – JGW.

2 *Izvestija* förkunnade att det var ”en delegat från *Sevastopol*” som lämnade denna ”redogörelse”.

* *Dulkis* var medlem i tjekan i Kronstadt. *Kursanti* var officerskadetter i Röda armén – öa.

bolsjevikernas angrepp. Det brådskade och man beslutade att omvandla konferensens presidium till en Provisorisk revolutionär kommitté som fick ansvar för att övervaka ordning och säkerhet i staden. Kommittén skulle också göra nödvändiga förberedelser för att hålla nya val till Kronstadtsovjeten.¹

Förvisso kommer bara godtrogna det vill säga politiskt underutvecklade personer att godta detta pladder från Berkmans psykologiska skola inom politiken. Till och med efter krossandet av upproret hävdade socialistrevolutionärerna att ”enligt vittnesmålet från en av Kronstadtrörelsens högsta ledare” var ryktet om Dulkis och *kursanti* sant. Ryktena spreds inte bara under mötet, utan ordföranden avslutade också mötet med precis samma kommentar. I redogörelsen i *Kronstadt Izvestija* kan vi läsa: ”I allra sista ögonblicket tillkännagav *kamrat ordföranden* att en avdelning med 2.000 soldater marscherade för att angripa mötet, varefter det församlade organet upplöstes med blandade känslor av oro, upphetsning och ilska...” (Nr 9, 11 mars 1921.)

Det finns inte skuggan av tvivel om att socialistrevolutionärerna var de främsta, om inte enda, upphovsmännen bakom denna kampanj av ”rykten” som fick ett så skamligt resultat. I samma ögonblick som det organiserades en dubbelmakt på fästningen försvann varje möjlighet till en fredlig lösning av krisen i Kronstadt. Som vi snart ska visa brådskade det verkligen. Hur man än spekulerar om möjligheten att undvika blodutgjutelse kvarstår faktum att det bara tog upprorets ledare 72 timmar att leda sina anhängare (och lättlurade offer) till en direkt konflikt med sovjeterna.

Det är ingalunda uteslutet att de lokala myndigheterna i Kronstadt hanterade situationen på ett klumpigt sätt. Det faktum att de bästa revolutionärerna och kämparna behövdes så angeläget vid livsviktiga centra skulle kunna stöda påståendet att de som tilldelades en så relativt ”säker” sektor som Kronstadt inte var personer med de mest framstående kvalifikationerna. Det är ingen hemlighet att Kalinin, för att inte tala om kommissarie Kuzmin, inte skattades särskilt högt av Lenin och hans kollegor. Att ”misstag” och personer som Kalinin kan verka vara förbundna är förvisso märkligt men kan inte ersätta en politisk analys. I den mån de lokala myndigheterna inte insåg farans hela omfattning eller misslyckades vidta lämpliga och effektiva åtgärder för att ta itu med krisen, i så måtto påverkade deras misstag händelsernas utveckling, det vill säga de underlättade för kontrarevolutionärerna att utnyttja de objektiva svårigheterna för att uppnå sina syften.

Hur kunde de politiska ledarna så snabbt förvandla Kronstadt till ett väpnat läger mot oktoberrevolutionen? Vad hade upprorsmakarna för *verkliga* mål? Antagandet att soldaterna och matroserna vågade sig på ett uppror bara tack vare parollen ”Fria sovjetar” är i sig själv absurt. Det är dubbelt absurt med tanke på att resten av Kronstadtgarnisonen bestod av motsträviga och passiva personer som var oanvändbara under inbördeskriget. Dessa personer kunde bara ha förmåtts att göra uppror tack vare djupgående ekonomiska behov och intressen. Det var soldaternas och matrosernas faders och bröders behov och intressen, det vill säga behov och intressen hos bönder som handlade med livsmedel och råvaror. Bakgrunden till upproret var med andra ord ett uttryck för småbourgeoisens reaktion mot de svårigheter och umbäranden som hade framtvingats av den proletära revolutionens villkor. Ingen kan förneka de två lägrens klasskaraktär. Alla andra frågor är av sekundär betydelse. Att bolsjevikerna kanske begick misstag av övergripande eller konkret karaktär kan inte ändra på det faktum att de försvarade den proletära revolutionens framsteg mot den borgerliga (och småborgerliga) reaktionen. Det är därför alla kritiker måste analyseras utifrån vilken sida av frontlinjen de befinner sig på. Om de blundar för Kronstadtopprorets samhälleliga och historiska innehåll så är de själva en del av den småborgerliga reaktionen mot den proletära revolutionen. (Det är fallet med

1 Våra kursiveringar – JGW.

Alexander Berkman, de ryska mensjevikerna och så vidare.) En fackförening för låt oss säga lantbruksarbetare kan begå misstag under en strejk mot lantbrukarna. Vi kan kritisera dem, men vår kritik ska grunda sig på en grundläggande solidaritet med arbetarnas fackförening och på vårt motstånd mot arbetarnas utsugare även om dessa utsugare råkar vara små lantbrukare.

Bolsjevikerna påstod aldrig att deras politik var ofelbar. Det är en stalinistisk trossats. Victor Serge påstående att NEP (det vill säga ett antal begränsade eftergifter till borgerlighetens obegränsade krav) infördes alltför sent är bara en upprepning i mild form av den kritik av ett viktigt politiskt misstag som Lenin själv formulerade skarpt på våren 1921. Vi är beredda att medge detta misstag. Men hur skulle det kunna förändra vår grundläggande bedömning? Serge och andras spekulationer – att bolsjevikerna kunde undvikit upproret om de bara hade gått med på NEP:s eftergifter till Kronstadt – motsägs mer än väl av upproret själv och *Kronstadt Izvestijas* kategoriska deklaration att upprorsmakarna inte krävde ”fri handel utan verklig sovjetmakt” (nr 12, 14 mars 1921).

Vad kunde denna ”verkliga sovjetmakt” innebära och vad innebar den? Vi har redan sett hur socialistrevolutionärerna och mensjevikerna bedömde upprorets grundvalar. Socialistrevolutionärerna och mensjevikerna har alltid hävdad att deras *mål* var identiska med bolsjevikernas, men att de bara tänkte uppnå dem på ett ”annat” sätt. Vi känner till klassinnehållet i denna ”skillnad”. Lenin och Trotskij menade att parollen om ”fria sovjeterna” materiellt och i praktiken, i princip såväl som i huvudsak, var detsamma som att avskaffa den proletariats diktatur som införts och företräddes av bolsjevikpartiet. Detta kan bara förnekas av personer som förnekar att bolsjevikernas politik trots alla sina delvisa misstag alltid stod i den proletära revolutionens tjänst. Kommer Serge att förneka det? Ändå glömmer Serge att det är den vetenskapliga analysens grundläggande plikt att inte ta olika grupper abstrakta paroller [som de är] utan visa på deras verkliga samhälleliga innehåll.¹ I detta fall är denna analys inte särskilt svår att göra.

Låt oss lyssna på den ryska kontrarevolutionens mest auktoritativa talesmans bedömning av Kronstadtprogrammet. Den 11 mars 1921, mitt under upprorets värsta upphetsning, drog Miljukov följande slutsatser: ”Initiativtagarna till en kupp i Kronstadt och Petrograd har genom hela händelseutvecklingen redan visat att de är förmögna att leda händelserna, även på det militära området.” Han fortsätter sedan med att hudflänga de alltför otåliga och ganska närsynta ”kandidaterna om makten” som tittar misstroget på parollen om fria val till sovjeterna. Miljukov läxade upp dem: ”Det viktigaste – och detta gör naiva personer mycket bedrövade – är att de har ett eget program.” Vilket var det? Miljukov skriver:

Detta program kan beskrivas med den korta parollen: ”Ner med bolsjevikerna! Länge leve sovjeterna!”... För närvarande innebär ”Länge leve sovjeterna!” med största sannolikhet att makten kommer att övergå från bolsjevikerna till de mer återhållsamma socialisterna, som kommer att få majoriteten i sovjeterna. Det finns naturligtvis många personer som betraktar de

1 I sina senaste kommentarer om Kronstadt erkänner Victor Serge att bolsjevikerna när de väl ställdes inför upproret inte hade någon annan utväg än att krossa det. Därmed avgränsar han sig från olika varianter av anarkomensjevism. Men andemeningen i hans bidrag till diskussionen är att beklaga sig över de historiska erfarenheterna istället för att försöka förstå dem som marxist. Serge hävdar envist att det hade varit ”lätt” att avvärja upproret – om centralkommittén bara inte hade skickat Kalinin för att tala med matroserna! När upproret väl bröt ut så hade det varit ”lätt” att undvika det värsta – om bara Berkman hade talat till matroserna! Att närma sig Kronstadthändelserna på ett sådant sätt är att inta en ytlig ståndpunkt: ”Åh, om historien hade besparat oss Kronstadt!” Det kan leda till och leder verkligen till eklekticism och att man förlorar alla politiska perspektiv. Om historien (eller hans föräldrar) hade besparat oss Kalinin från Moskva, skulle det då ha räddat oss från anblicken av att en person med Serges mod och begåvning tjänar som täckmantel för alla Kalinin, inklusive de i POUM? När det kommer till allvarliga frågor avviker Serge från marxismen och föredrar en mer ”vidsynt” uppfattning. Med denna inställning kan han inte vägleda förtruppen utan bara individer som har ”Följt den gyllene regeln/Tills han blivit en gyllene dåre”.

sistnämnda i samma ljus som bolsjevikerna. Bortsett från att vi inte delar denna uppfattning har vi många andra skäl att inte protestera mot Kronstadts paroll. För det första undanröjer den en invändning som blivit vanlig och om vilken Lloyd George och Wells så grundlöst har yttrat: ”Bolsjevikerna är att föredra framför anarki”... Om vi bortser från ett våldsamt maktövertagande från höger eller vänster, är det för oss självklart att detta godkännande [av den nya makten – J W], som givetvis är tillfälligt, bara kan genomdrivas av institutioner av sovjettyp. Bara på detta sätt kan maktöverföringen genomföras smärtfritt och erkännas av landet i sin helhet. Vår slutsats av detta är att ”det är ingen rim och reson att inte bara monarkisterna utan också andra kandidater till makten utomlands har så bråttom.”¹

I ett senare nummer publicerade Miljukovs tidning *Poslednij Novostij* en artikel med rubriken ”Sovjeter”, som betonade att det under varje diskussion om vilken form regeringen skulle få efter bolsjevikernas fall var otillåtligt att bortse från frågan om sovjeterna – ty i ”den upproriska befolkningens ögon är ’sovjeterna’ inte bara är rådgivande eller lagstiftande organ, utan också organ för makten i sin helhet, och bara som sådana kan de ersätta bolsjevikmakten.”²

I en överblick av revolutionen i slutet av inbördeskriget var mensjevikerna mer övertygade än någonsin om att ”bolsjevikdiktaturen inte skapade någon socialistisk produktion och inte kunde ha skapat det i Ryssland.” (*Sotsialistitjeskij Vestnik*, 16 februari 1921.) I sin egenskap av pålitliga anhängare till ett kapitalistiskt återupprättande intog mensjevikerna under sitt försvar av Kronstadtopproret i grund och botten samma ståndpunkt som Miljukov. Tillsammans med den sistnämnde försvarade mensjevikerna i Kronstadt åtgärder för att återupprätta kapitalismen.³ Under de följande åren kunde de inte annat än vara för Stalins huvudinriktning (som 1921 förordades av Abramovitj och andra) att ”på ett avgörande sätt bryta med alla äventyrliga planer på att sprida ’världsrevolutionen’” och istället ta itu med att bygga socialismen i ett land.

Med en invändning här och ett bråkande där är de idag helt för Stalins evangelium om socialismen i ett land. Med detta och med sin trofasthet mot den fana som Kronstadtopproret reste, är de bara trogna sig själva – som ärkeanhängare till varje öppen eller dold tendens till kapitalistiskt återupprättande i Ryssland och kapitalistisk stabilisering i resten av världen.

Banden mellan kontrarevolutionen och Kronstadt går att slå fast inte bara utifrån vad bolsjevismens motståndare säger utan också på grundval av ovedersägliga fakta.

I början av februari fanns det inte några tecken på oroligheter varken i Petrograd eller det närbelägna Kronstadt. Mitt i månaden, långt innan den utveckling som följde, publicerade den utländska kapitalistiska pressen rapporter som gav sig ut för att handla om allvarliga problem i *Kronstadt* med detaljer om ett uppror i flottan och arrestering av kommissarien för Östersjökusten. Även om dessa rapporter inte stämde vid den tidpunkten, så förverkligades de med förvånande exakthet några få veckor senare.

Den 14 februari 1921 publicerade *l’Echo de Paris* en signerad artikel med rubriken ”Östersjöflottans revolt mot sovjetregeringen”. Samma dag publicerade *Matin*, en annan tidning i Paris, en artikel under rubriken ”Moskva vidtar åtgärder mot upprorsmakarna i Kronstadt”. Den ryska vit-

1 *Poslednij Novostij*, 11 mars 1921.

2 *Idem*, 18 mars 1921.

3 I de ”Programmatiska teser för Ryssland” som mensjevikernas centralkommitté föreslog 1921 återfinns vi följande: ”I den mån de kapitalistiska formerna under den förestående perioden kommer att behålla sitt inflytande inom världsekonomin, kan den [ryska] republikens ekonomiska system därmed inte annat än vara överensstämmande med de kapitalistiska förhållande som råder i de utvecklade länderna i Europa och Amerika...” (*Sotsialistitjeskij Vestnik*, 2 december 1921.)

gardistiska pressen publicerade liknande rapporter. Källan som uppgavs var Helsingfors, centrum för den sovjetfientliga propagandan, varifrån rapporterna skickades den 11 februari.

I sin rapport till den tionde partikongressen den 8 mars 1921 hänvisade Lenin till detta ”sammanträffande”, och sa följande:

Den politiska maktens övergång från bolsjevikerna till något slags obestämt konglomerat eller förbund av brokiga element, till synes rentav bara en aning till höger om bolsjevikerna och kanske rentav till ”vänster” om bolsjevikerna – så obestämd är den konstellation av politiska grupperingar som i Kronstadt har försökt att ta över makten. Det är otvivelaktigt att vita generaler – ni känner alla till detta – samtidigt spelade en stor roll här. Detta är helt bevisat. Två veckor före Kronstadthändelserna stod det redan tryckt i Paristidningarna att det var myteri i Kronstadt. (*Valda verk i 10 band*, bd 10, s 276, ”Rapport den 8 mars om RKP(b):s CK:s politiska verksamhet”.)

Det är lätt att påvisa, att när dessa rapporter kom till Trotskijns kännedom *innan det hade skett någon resning i Kronstadt*, så satte han sig i förbindelse med kommissarien för Östersjöflottan och uppmanade denne att vidta försiktighetsåtgärder, eftersom liknande rapporter i den borgerliga pressen angående andra påstådda uppror inom kort hade följts av kontrarevolutionära angrepp i de nämnda regionerna. Trotskij betonade att man inte skulle ta lätt på nyheterna i förskott om arrestering av Östersjöflottans kommissarie. Senare hänvisade Trotskij till denna händelse i ett uttalande från regeringen utfärdat i Moskva den 2 mars, och återigen i en intervju med representanter från pressen den 16 mars 1921.

Vi återger den första delen av intervjun som står i direkt samband med denna punkt:

(Wright citerar de fem första styckena ur Trotskijns ”Kommentarer till den utländska pressen”, 16 mars 1921. Se sidan 34.)

Det säger sig självt att alla ”sanningsenliga” historiker från Berkman till de plumpa medarbetarna i *International Review* förbigår detta ”sammanträffande” med tystnad.

Den kapitalistiska pressen kastade sig över händelserna i Kronstadt för att genomföra en av sina största antisovjetiska ryktes- och förtalskampanjer med målet att hjälpa kontrarevolutionens arbete. Lenin hänvisade till denna ”aldrig tidigare skådade hysteriska kampanj”.¹

(Wright citerar de första elva delarna av Lenins tal 16 mars vid den tionde partikongressen, ”Lögnkampanjen”. Se sidan 26.)

Det går att anföra hur många nyhetsartiklar som helst i denna kampanj, men ingen uppräknings är fullständig utan de rapporter i detta ämne som fanns i *Kronstadt Izvestija*. I det första numret, 3 mars, rapporterade den ”Allmänt uppror i Petrograd.”

1 I sitt avslutningstal [vid tionde partikongressen] den 16 mars läste Lenin upp en rapport till kongressen om presskampanjen. Här är några tidningsrubriker som Lenin nämnde:

”Rapporter om uppror i Moskva. Strider i Petrograd.” (*London Times*, 2 mars 1921.)

”Antibolsjevistik agitation. Petrograd och Moskva i händerna på de upproriska som bildar en provisorisk regering.” (*Matin*, 7 mars.)

”Kronstadt mot Petrograd, Zinovjev arresterad.” (*Berliner Tageblatt*, 7 mars.)

”De revolterande matroserna landstiger i Petrograd.” (*Matin*, 8 mars.)

”Upproret i Ryssland.” (*Vossische Zeitung*, 10 mars.)

”Petrograd kämpar. Rött batteri tystat.” (*London Times*, 9 mars.)

I det femte numret den 7 mars under rubriken ”Senaste nytt från Petrograd” rapporterade den: ”Massarresteringarna och avrättningarna av arbetare och matrosar fortsätter. Situationen mycket spänd. De arbetande massorna väntar sig en omvälvning närsomhelst.”

I sitt sjätte nummer den 8 mars under rubriken ”Vad händer i Petrograd” tryckte den följande: ”Helsingforstidningen Hufvudstadsbladet publicerar i nr 60 dessa nyheter från Petrograd... Arbetarna i Petrograd strejkar och lämnar demonstrativt fabrikerna, folkmassor med röda fanor kräver en förändring av regeringen – att kommunisterna störtas.”¹

I sitt nummer den 11 mars publicerade Kronstadt *Izvestija* en artikel med rubriken: ”Regeringen i panik”, som började: ”Vårt stridsrop har uppfattats. Revolutionära matrosar, soldater i Röda armén och arbetare i Petrograd kommer redan till vår hjälp... Den bolsjevikiska makten känner hur marken glider undan under dess fötter och har givit order i Petrograd om att öppna eld mot alla grupper på fem eller fler personer som samlas på gatorna...”

Det är knappast förvånande att den vitgardistiska pressen utomlands inledde en intensiv kampanj för att samla ihop pengar, kläder, mat etc under parollen: ”För Kronstadt!”

Hur ska man bortförklara denna samling fakta och ovedersägliga bevis? Mycket enkelt: genom att angripa bolsjevikerna med förtal!

Till och med Dan tvingas medge att ”Det naturligtvis stämmer att reaktionära element både i Ryssland och utomlands kastade sig över upproret.” (*Sotsialistitjeskij Vestnik*, 25 augusti 1937.)

Och den plumpe pennfäktaren i *International Review* (nr 8 1937) inflikar: ”Förvisso, alla ’reaktionära element både i Ryssland och utomlands kastade sig över upproret’. Kastade de sig inte också över de på samma sätt framprovocerade majdagarna i Barcelona? Kastar sig inte sådana element över de motanklagelser som Trotskij slungar mot Stalins förtals- och utrotningskampanj ’mot Trotskij-Gestapo’. Kerenskij varnade också för att spela i ’reaktionens’ armar.”

Det finns ett tyskt talessätt som säger att det finns saker som går utöver satir. Hur kan man göra en jämförelse mellan hur reaktionen ”utnyttjar” låt oss säga upproret i Barcelona mot den kontra-revolutionära Folkfronten och de kontrarevolutionära krafternas direkta deltagande i ett uppror mot den segerrika revolutionen? Bara odågor och skurkar förfaller till sådan demagogi.

Det finns inget mer upprörande spektakel än när personer som, precis som anarkisterna och mensjevikerna, bland annat har varit kompanjoner till stalinismen i dess folkfronter och bär ansvaret för massakern på det spanska proletariats blomman, och nu riktar ett anklagande finger mot oktoberrevolutionens ledare för att de slog ner ett uppror mot revolutionen: allt var bolsjevikernas fel. De provocerade invånarna i Kronstadt, etc, etc.

Ingen kan förneka att socialistrevolutionärerna och mensjevikerna är experter, om inte de yttersta auktoriteterna, på provokationer. Inget som Kerenskij och kompani gjorde provocerade dem ens att ta upp vapnen mot den provisoriska regeringen. Tvärtom var mensjevikerna 1917 mycket tydliga i

1 Mensjevikerna i Ryssland var inte sena att ge sitt bidrag till imperialisternas ursinniga kampanj utomlands och deras socialistrevolutionära allierades kampanj i Kronstadt. De hade ingen egen press och kunde därmed bara delta i hemlighet. Här är första stycket i ett av deras flygblad, som är daterat 8 mars 1921, och utgivet i namn av ”RSDAP:s Petersburgkommitté”. Det delades ut under upprorets mest avgörande dagar: ”Den bolsjevikiska diktaturen rämvar och faller sönder. Bondeuppror i Ukraina, Sibirien, sydvästra Ryssland... Strejker och jäsning bland arbetarna i Petersburg och Moskva... Matroserna i Kronstadt har rest sig... Svält, kyla, misär och en aldrig tidigare skådad förbittring inom befolkningen i resten av Ryssland... Detta är den inte alls förtjusande bilden av sovjetrepubliken tre år efter bolsjevikernas maktövertagande. Den bolsjevikiska diktaturen rämvar och faller sönder... (Mensjevikerna utomlands publicerade stolt detta ”välinformerade” cirkulär i *Sotsialistitjeskij Vestnik*, 20 april 1921.)

sina krav att det revolutionära Kronstadt – och bolsjeviker i allmänhet – skulle ”kuvas”. Vad gäller socialistrevolutionärerna så tvekade de inte särskilt länge innan de tog upp vapnen för att kämpa mot oktober. Bolsjevismen ”provocerade” verkligen ständigt dessa herrar som alltid har placerat sig på andra sidan barrikaderna.

Man slingrar sig undan och förnekar till och med helt och hållet de kontrarevolutionära elementens deltagande i myteriet – i synnerhet general Kozlovskij och hans grupp av officerare. Ingen förnekar det mer skamlöst än Berkman, som uttryckligen har förkunnat: ”han [Kozlovskij] spelade inte någon som helst roll under Kronstadthändelserna”. (Berkman, s 15.) Om vi ska tro Berkman var Kozlovskij bara en artilleriexpert som placerats på fästningen ”av Trotskij”. Återigen är detta bara Berkmans förbättrade version av socialistrevolutionärernas berättelse.

Låt oss först slå fast Kozlovskijs status. För att göra det tänker vi inte åberopa bolsjevikerna utan deras bittraste fiender. Socialistrevolutionärerna beskrev Kozlovskijs roll så här: fästningens befälhavare, en bolsjevik, ”flydde”. Då övergick dennes plikter till artillerichefen, det vill säga general Kozlovskij. Men han ”vägrade” ta på sig dem, ”och var av uppfattningen att de tidigare reglementena inte längre gällde, eftersom den revolutionära kommittén nu hade makten.” Den revolutionära kommittén gick då vidare och utsåg en Solovjanov, en annan officerare, medan Kozlovskij ”i egenskap av specialist bara fick ansvar för att övervaka det tekniska arbetet med artilleriet”. (*Sanningen om Kronstadt*, s 14.)

Detta sägs ha ägt rum den 2 mars. Påföljande dag, 3 mars, ”valdes ett militärt försvarsråd, och planer för att *försvara* fästningen utarbetades. (*Ibid*, s 15. Vår kursivering – JGW.)

Vilka valdes till detta ”försvarsråd”? Och vilka sorts ”försvarsplaner” utarbetade rådet?

I denna fråga har vi vittnesmål från Kozlovskij själv, som kort efter sin flykt utomlands gav en intervju till pressen. Bland de som citerade denna intervju var mensjevikerna, och så här rapporterade de: ”Redan på upprorets *första dag* hade rådets militära specialister utarbetat en plan för att omedelbart angripa Oranienbaum, vilket vid den tidpunkten hade alla chanser att lyckas, ty regeringen var överrumplad och kunde inte i tid ha samlat ihop några tillförlitliga trupper... Upprorets *politiska ledare* var inte överens om att man skulle gå på offensiven och missade möjligheten.¹

Från den kontrarevolutionära generalen själv (så som han citeras av mensjevikerna) får vi det otvetydiga uttalandet att han och hans officerare *från första dagen* öppet lierade sig med upproret och hade utarbetat en plan på att erövra Petrograd, och allt detta medan ”regeringen var överrumplad”. Om planen misslyckades så var det bara därför att Kozlovskij och hans kollegor inte lyckades övertyga de ”politiska ledarna”, det vill säga deras socialistrevolutionära allierade, om att tillfället var gynnsamt för att visa sitt verkliga ansikte och program. Socialistrevolutionärerna ansåg att det var bäst att behålla masken av ”försvar” och försöka vinna tid. De ”avvisade” Kozlovskijs plan precis som de ”för tillfället” ”avstod” från att acceptera Victor Tjernovs erbjudande om hjälp.²

1 *Sotsialistitjeskij Vestnik*, 5 april 1921. Vår kursivering – JGW.

2 Efter att skenheligt ha låtsat att man helt enkelt förkastade Tjernovs erbjudande, går Berkman vidare och citerar ur Petritjenkos svar, där ordföranden för Kronstadts Provisoriska revolutionära kommitté direkt beslår den anarkistiske försvararen med lögn. Efter att ha uttryckt sin djupa tacksamhet ”till alla våra bröder utomlands.. för deras sympati” fortsätter Petritjenko med att säga: ”Den Provisoriska revolutionära kommittén är tacksam för kamrat Tjernovs erbjudande, men avstår *för tillfället*, det vill säga tills dess den fortsatta utvecklingen blivit klarlagd. Under tiden kommer allt att tas under övervägande.” (Berkman, s 16. Vår kursivering – JGW.) Vi upprepar att de ”politiska ledarna” var rädda för att det ”psykologiska ögonblicket” ännu inte var moget för dem att acceptera varken Kozlovskijs eller Tjernovs ”erbjudanden”, det vill säga kasta bort sin lämpliga mask av partilöshet och visa sina verkliga färger.

Den 2 mars 1921 skrev Trotskij: ”Den tidigare generalen Kozlovskij och tre av hans officerare, vars namn vi ännu inte identifierat, har öppet antagit rollen av upprorsmakare... Sålunda har innebörden i de senaste händelserna blivit helt klar. Bakom SR-arna står en tsaristisk general.” Socialistrevolutionärernas och general Kozlovskijs egna medgivanden visar att dessa ord stämde till fullo.

När Berkman skrev sin broschyr kände han till samtliga ovan nämnda fakta. Han återgav faktiskt Kozlovskijs intervju nästan ordagrant med, i vanlig ordning, några viktiga förändringar som dolde den verkliga källan till något som ser ut hans egen bedömning. Så här skriver Berkman:

Efter att ha arresterat några kommissarier förberedde sig matroserna på att försvara sig mot angreppet. *Kronstadt vägrade följa de militära experternas råd att omedelbart inta Oranienbaum.* Den sistnämnda var av största militära betydelse, utöver att den innehöll 50.000 pud vete som tillhörde Kronstadt. *Det var tänkbart med en landstigning i Oranienbaum, bolsjevikerna hade blivit överrumplade och hade inte haft tid att få fram förstärkningar. Men matroserna ville inte gå på offensiven och således gick det psykologiska ögonblicket förlorat.*¹

Lägg märke till miraklet! Man behöver bara ändra ”försvarsrådet” till ”militära experter”, byta ”politiska ledare” mot ”Kronstadt” eller ”matroserna” – och tillsammans med alla Berkman-Lawrence-Ayres och andra står det en sedan fritt att anklaga bolsjevikerna för en ”förtalande och ärekränkande kampanj om Kronstadt.”

Än mer, man kan sedan utnyttja detta system av hokus-pokus för att byta Kronstadt mot Paris-kommunen. Kozlovskijs slutsatser mot Marx’ analys, och som Berkman (och mensjevikerna före honom) säga att: ”Samma sak hände med Pariskommunen. Under Pariskommunen precis som under Kronstadtopproret *visade sig tendensen till en passiv, defensiv taktik vara ödesdiger.*” (*Kronstadtopproret*, s 40, Kursivering i original.)

Det är ingen slump att Berkman och hans nyomvända anhängare är tvungna att plagiera Kozlovskij, socialistrevolutionärerna och mensjevikerna. Anarkisternas avvisande av marxisternas analys av staten får dem oundvikligen att acceptera alla andra uppfattningar fram till och inklusive att delta i den borgerliga statens regeringar. Anarkisternas deltagande i det kontrarevolutionära upproret i Kronstadt är i alla grundläggande avseenden identiskt med deras deltagande i den kontrarevolutionära Folkfrontsregimen i Spanien. Deras försvar av Kronstadt är identiskt med deras hycklande försvar av sin linje i Spanien.

Det tog upprorets ”politiska ledare” från den 28 februari till 2 mars att förvandla Kronstadt till ett väpnat läger mot oktoberrevolutionen. De upprorskas ställning var ytterst gynnsam med kontroll över en förstklassig örlogsfästning som behärskade sjövägen till Petrograd. De hade tillgång till slagskepp, tungt artilleri, maskingevär, etc. Både Kozlovskij och Berkman går i god för det faktum att bolsjevikerna hade blivit ”överraskade”. Trotskij anlände till Leningrad först den 5 mars. Det första angreppet mot Kronstadt inleddes den 8 mars. Kunde bolsjevikerna ha väntat längre?

Precis som Berkman tillskriver Kozlovskij sammanbrottet för Kronstadtopproret till misslyckandet att inta Oranienbaum och på så sätt utlämna Petrograd till upprorsmakarnas nåd. Många militära experter var av uppfattningen att upprorets misslyckande till stor del berodde på att isen inte hade smält. Om vattnet hade börjat flyta fritt mellan Kronstadt och Leningrad så kunde inte sovjetregeringen ha använt marktrupper, medan å andra sidan örlogsförstärkningar i ilfart kunde ha förts in till upprorsmakarna. Faran för denna utveckling är varken en ”myt” eller ”bolsjevikiskt förtal”. *På Kronstadts gator höll isen redan på att smälta.* Den 15 mars, tre dagar innan fästningen intogs efter ett heroiskt angrepp där 300 delegater från den tionde partikongressen deltog, tryckte nr 13 av

1 Berkman, s 40. Vår kursivering – JGW.

Kronstadt Izvestija på första sidan en order om att rensa gatorna ”med tanke på tövädret”. Om bolsjevikerna hade väntat så hade de framkallat en situation som skulle krävt ett oändligt många fler liv och större uppoffringar, för att inte tala om att det hade riskerat själva revolutionens öde.¹

Hos de vanliga läsarna uppväcker namnet Kronstadt inte minnet av Kronstadttupproret 1921 utan de revolutionära matrosernas ärorika meriter 1917 – de revolutionärer som Dan och hans bröder på den tiden krävde skulle kuvas. När alla dessa historiker återropar fästningens namn och namnen på krigsfartygen *Petrovavlovsk* och *Sevastopol* – ”de fartyg som 1917 hade varit bolsjevikernas viktigaste stöd”² – så undviker de noga att nämna det faktum att personalen på både fästningen och krigsfartygen inte kunde ha varit densamma under alla åren mellan 1917 och 1921. Även om fästningen och fartygen var nära nog fysiskt intakta, så hade en hel del hänt med de revolutionära matroserna under inbördeskriget, där de spelade en hjälteroll på praktiskt taget varenda område. Det går naturligtvis inte att måla upp en bild där Kronstadtmatroserna deltog i oktoberrevolutionen bara för att stanna kvar på fästningen och fartygen medan deras vapenbröder kämpade mot Wrangel, Koltjak, Denikin, Judenitj och de andra. Men det är faktiskt vad bolsjevismens motståndare försöker antyda genom att ständigt upprepa orden *Kronstadt, revolutionära matros* och så vidare. Knepet är bara alltför uppenbart. Trotskijs svar nyligen till Wendelin Thomas* sticker hål på denna bubbla och kan inte annat än uppväcka deras vrede. Med föraktligt hyckleri reser de sig alla, från Dan till Lawrence, i låtsad ilska mot Trotskijs föregivet nedsättande anmärkningar om ”massan”. Men i sitt svar till Thomas formulerade Trotskij bara om de fakta som han hade lagt fram i den ovan nämnda intervjun den 16 mars 1921, då han sa:

Kronstadt valdes ut eftersom det är den punkt som ligger närmast Europa och Petrograd. Efter-
som Östersjöflottan i republikens nuvarande internationella situation inte hade kunnat spela
någon aktiv roll så hade den oundvikligen tunnats ut vad gäller personal. I mellantiden för-
flyttades en stor del av de revolutionära matros som spelade en viktig roll under oktober-
revolutionen 1917 till andra verksamhetsområden. I stor utsträckning ersattes de av tillfälliga
element, bland vilka det fanns en hel del lettiska, estniska och finska matros, vars inställning
till sin tjänstgöring var som till ett tillfälligt arbete, och huvuddelen var ointresserade av den
revolutionära kampen. Denna omständighet underlättade givetvis det arbete som utfördes av

1 Efter att ha beklagat sig över Kalinin går Serge vidare och närmar sig en så allvarlig fråga som Kronstadt genom att klaga på ”överdrifter” under kuvandet av upproret. Därmed bebländar sig Serge med de personer som aldrig tröttnar på att skrika om revolutionärernas ”blodtörst”. För dessa skenheliga hycklare och eländiga brackor känner vi bara förakt. Men vi rodnar av skam över att Serge har sänkt sig så lågt – med den penna som så kunnigt har skildrat inbördeskrigets odödliga sidor, ja med alla sina ”överdrifter”.

Till sist intogs fästningen med en stormning, efter ett motstånd som var ytterst envist och beslutsamt. Tidigare angrepp hade slagits tillbaka med svåra förluster. Nu övergick striderna till gatorna, från kvarter till kvarter, hus till hus. Det följdes av närstrider, den mest hänsynslösa formen för modern krigföring. ”En massaker!”, klagar Serge högljutt, och hoppas utan tvivel att han med dessa förmaningar ska bespara oss framtida blodsutgjutelse, men förbereder i själva verket bara marken för värre förluster och offer från klassens förtrups sida. Låt oss för tillfället förbise Serges uppenbara likgiltighet för de kämpar som föll för myteristernas kulor och bajonetter – deras blod är ju trots allt bara bolsjevistikiskt blod som är tänkt att utgjutas i all oändlighet. Låt oss som Serge försöka oss på att bara överväga de lik som han väljer att räkna vid detta tillfälle. Skulle Serge ha blivit blidkad av hälften eller en tiondel av ”massakern”? Vid vilken punkt väger denna matematiska våg över för att uppväga den fruktansvärda olikhet som han jonglerar med? Exakt var drar han linjen – inte bara i Kronstadt ty problemet går mycket djupare än så, utan låt oss säga i en strejkvakt? Om vi är tvungna att tillämpa Serges ”gyllene regel” så måste vi med papper och penna på förhand räkna ut alla ”onödiga” offer från arbetarnas sida innan vi kan ge dem råd och leda dem i striderna. Och om framtidsutsikterna är hård, skoningslös kamp, blir vi då tvungna att knäppa ihop händerna för att på så sätt undvika alla möjligheter till ”överdrifter” antingen under strejken eller på barrikaderna? Och ändå är detta den enda politiskt logiska slutsatsen av Serges uppfattning om Kronstadt.

2 Berkman, *Kronstadttupproret*, s 8.

* [Ramaskri om Kronstadt](#), på marxistarkiv.se – öa.

sammansvärjningens organisatörer. De utnyttjade en delkonflikt och utvidgade den så mycket att alla reträttvägar skars av för en stor del av matroserna. Garnisonen och den civila befolkningen hade inte någon möjlighet att orientera sig i denna situation och förblev passiva, och under tiden tog upprorsmännen kontroll över fästningens kraftiga artilleri och de två krigsskeppen. ("Intervju med utländska reportrar", 16 mars 1921.)

Sådana är de ovedersägliga fakta. Större delen av de upproriska styrkorna bestod av matrosar. Garnisonen och befolkningen förblev passiv. Röda arméns ledning överrumplades av upproret och försökte först vinna tid och hoppades på att stämningarna bland upprorsmakarna skulle svänga. Det brådskade. När det blev uppenbart att det inte fanns någon möjlighet att dra bort den grå massan från socialistrevolutionärernas och deras bödlars ledning intogs Kronstadt med hjälp av en stormning. Därmed gjorde bolsjevikerna bara sin plikt. De försvara revolutionens erövringar mot kontraprevolutionens konplotter. Det är den enda dom som historien kan och kommer att fälla.